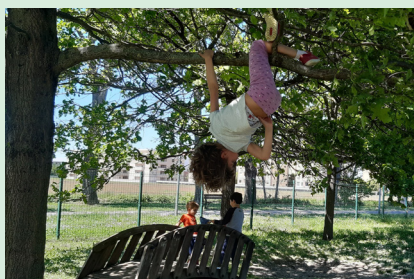

PAŽINIMO GROŽIS

Apjungiant ikimokyklinių įstaigų aplinkas su
educare (ugdymas ir priežiūra)

Projekto EDUCAS METODINIAI PATARIMAI
ikimokyklinio ugdymo
Pedagogams

VBJK, Center for Innovation in the Early Years, Belgium
 UIC, Center for Innovative Education, Lithuania
 University of Parma, Department of Humanities, Social Sciences and Cultural Industries, Italy
 ISSA, International Step by Step Association, the Netherlands
 Child Centre De Tandem, Belgium ECEC centre Hippo's Hof, Belgium
 ECEC centre Aukštelkė, Lithuania
 ECEC centre Vaikystės Sodas, Lithuania
 PROGES Social Cooperative (ECEC centres Maria Vittoria and Gelsomino), Italy

Grafinis dizainas

Laura de Jongh. hallomondo.nl

Išdėstymas

Julie Adkins

Citavimui

Sharmahd N, Boudry C., Sabaliauskiene R., Cigala A., Berti S., Trikić Z., Moreno T. (2021). *Wonder and Beauty. Connecting ECEC spaces and educate, EDUCAS Toolbox For Early Childhood Education and Care Professionals*. VBJK, UIC, UniPr, ISSA.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

EDUCAS projektas buvo finansuotas Europos Komisijos lėšomis. Šiame leidinyje pateikiamas tik autorių požiūris, ir Komisija neatsako už pasekmes, kilusias bet koku būdu naudojant čia pateiktą informaciją.

TURINYS

PADĖKOS	4
TERMINŲ ŽODYNĖLIS	4
ĮVADAS	5
EDUCAS projektas	5
Sistema: Kodėl aplinkos ir educate?	6
Metodas: Mokslinių tyrimų ir praktikos susiejimas, siekiant teigiamų pokyčių	8
PROJEKTO EDUCAS METODINIAI PATARIMAI: NUOSTATOS, METODAI IR ĮRANKIAI	9
NUOSTATA 1 Informacijos apie poreikius ir nuomones iš skirtingų šaltinių rinkimas ir analizavimas	12
METODAS 1 Fokus grupių metodo naudojimas šeimų ir pedagogų nuomonėms išsiaiškinti	12
METODAS 2 Vaikų nuomonės išsiaiškinimas	16
<i>Piešiniai ir pokalbis su vaikais</i>	16
<i>Trimatis modelis, skirtas vaikų nuomonei ir poreikiams ištirti</i>	17
METODAS 3 Stebėjimas kaip priemonė reflektuoti aplinkos kokybę	18
<i>Aplinkų tobulinimas naudojant stebėjimą ir video-stebėjimą</i>	18
<i>Stebėjimų aptarimas</i>	20
METODAS 4 Strategijos, padedančios įtraukti šeimas į ikimokyklinių įstaigų aplinkų kūrimą	22
<i>Tėvams skirtos aplinkos</i>	22
<i>Vaikų gyvenimo namuose ir ikimokyklinėje įstaigoje tęstinumas</i>	23
<i>Aplinkų kūrimas kartu su šeimomis</i>	24
<i>„Šeimos knygos“ kūrimas</i>	25
NUOSTATA 2 Apjungiant viziją su praktika	26
METODAS 5 Reflektuojant pedagoginę dokumentaciją	26
METODAS 6 Reikalingų pokyčių identifikavimas naudojant „moodboard“ ir „mindmap“	28
METODAS 7 Bendros vizijos kūrimas dirbant drauge bendroje erdvėje	31
NUOSTATA 3 Palaikant profesionalus	33
METODAS 8 Besimokančios bendruomenės kūrimas ikimokyklinėje įstaigoje	33
METODAS 9 Tarptautinių mainų įtakoti atradimai	36
<i>Lemiamas lyderių vaidmuo</i>	37
EDUCARE IR APLINKOS COVID-19 PANDEMIJOS METU	39
ŠALTINIAI	41
ĮRANKIAI	43
Įrankis 1. Focus grupių organizavimo gairės	44
Įrankis 2. Klausimynas skirtas focus groupės diskusijai	46
Įrankis 3. Patarimai, kaip transkribuoti focus groupės diskusiją	51
Įrankis 4. Patarimai, kaip pateikti vaikams užduotį nupiešti įstaigos aplinką	52
Įrankis. 5. Patarimai kaip su vaiku aptarti jo piešinį	54
Įrankis 6. Trimačio modelio sukūrimo gairės	55
Įrankis 7. Patarimai, kaip su vaiku aptarti trimatį modelį	56
Įrankis 8. Patarimai, kaip analizuoti pokalbį su vaikais apie trimatį modelį	57
Įrankis 9. Stebėjimo forma	58
Įrankis 10. Stebėjimų vykdytų skirtingose įstaigose ir tos pačios įstaigos viduje, aptarimo gairės	62
Įrankis 11. Klausimynas tėvams	69
Įrankis 12. Klausimynas skirtas šeimų ir pedagogų nuomonei apie ikimokyklinės įstaigos aplinkas išsiaiškinti	
Įrankis 13. „Nuotaikų lenta“ ir „Minčių žemėlapis“ (angl. „Moodboard“ ir „mindmap“)	71
Įrankis 14. Klausimynas toje pačioje aplinkoje dirbantiems ugdytojams ir priežiūros paslaugų teikėjams	77
Įrankis 15. Klausimynas skirtas pedagogų refleksijai – Sritis – Ugdomoji aplinka	78
Įrankis 16. Klausimai ECEC darbuotojams, padedantys įsivertinti ar aplinka tinkama educate požiūriu	80

Autoriai dėkoja visiems vaikams, šeimoms ir pedagogams iš Belgijos, Italijos ir Lietuvos ikimokyklinio ugdymo įstaigų už dalyvavimą projekte. Taip pat norime padėkoti patariamosioms grupėms kiekvienoje šalyje už vertingą indėlį į projektą ir jo rezultatus. Ypatingai dėkojame Europos Komisijai, Švietimo ir Kultūros vykdomajai įstaigai. Be finansinės paramos iš Erasmus+ fondo, šis inovatyvus darbas nebūtų tapęs realybe.

TERMINŲ ŽODYNĖLIS

NPKT angl. CPD path (Continuous Professional Development path -

Nuolatinis profesinių kompetencijų tobulinimas, įgalinimas ir dokumentavimas per refleksyvių procesus.

ECEC

Ikimokyklinis ugdymas ir priežiūra (angl. ECEC), amžiaus tarpsnis prieš pradinį ugdymą – visos įstaigos skirtos vaikų nuo gimimo iki 6 metų ugdymui.¹

ECEC aplinkos

Fizinė aplinka, kurioje vaikai ir suaugę veikia ECEC įstaigose, įskaitant infrastruktūrą, baldus ir priemones.

Pedagoginis Dokumentavimas

Nuotraukos, video medžiaga, stebėjimas ir kt. Visa tai, kas padeda dokumentuoti ikimokyklinio ugdymo įstaigų kasdienį gyvenimą ir sudaro galimybę reflektuoti vykstančius procesus ir bendrą praktiką, kurioje dalyvauja darbuotojai, vaikai ir šeimos.

Akademizavimas angl. Schoolification

Remiantis šia nuostata esminė ECEC įstaigų funkcija yra paruošti vaikus mokyklai. Todėl kai kurios ikimokyklinio ugdymo įstaigos daugiausia dėmesio skiria akademiniam pasiekimams, susilpnindamos vaikų galimybę ugdytis susiejant žaidimą, mokymąsi ir rūpinimąsi į visumą, o tai ir yra „educare“ požiūrio esmė.

Patariamoji grupė angl. Stakeholders groups

Grupė ECEC sektoriaus atstovų (nacionalinio ir vietinio lygio švietimo politikai, pedagogų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo institucijų atstovai, NVO atstovai ir kt.), kurie atliko „kritinio draugo“ funkciją kiekvienoje šalyje. Patariamoji grupė padėjo kontekstualizuoti projekto procesą ir rezultatus, palaikydama jo poveikį ir tvarumą.

“Mažiau gali būti daugiau” požiūris angl. the ‘less can be more’ approach

Ypač išplėtotas tam tikruose Italijos regionuose, remiantis šiuo požiūriu vaikai yra kompetentingi ir aktyvūs ugdymosi ir gerovės kūrimo dalyviai. Vadovaujantis šiuo požiūriu, aplinka ir priemonės turi padėti vaikams savarankiškai tyrinėti ir atrasti jiems priimtiniu tempu ir remiantis jų susidomėjimu. Norint to pasiekti, aplinkos neturėtų būti pernelyg stimuliuojančios, bet turėtų pasiūlyti gerai apgalvotą priemonių, spalvų, baldų pasirinkimą, kuris leistų vaikams susikaupti ir turėti laiko kūrybiškai plėtoti savo patirtį. Natūralios ir nestruktūruotos medžiagos (medžio blokeliai, kriauklės, kankorėžiai ir kt.) naudojimas palaiko šį požiūrį.

¹ ECEC valdymo sistema gali būti integruota (atsakomybė už visą ECEC etapą nuo 0 iki 6 metų priskirta vienai ministerijai) arba suskaidyta (atsakomybė už 0-3 ir 3-6 etapus priskirta skirtingoms ministerijoms) (suskaidyta angl. split Belgijoje-Fl; integruota Lietuvoje; Italijoje padalinta, bet pereinama prie integruotos). Šiame tekste paprastai kalbame apie ikimokyklinio ugdymo įstaigas. Tik tada, kai to reikalauja kontekstas, mes vadiname vaikų priežiūros centrais (0-3 metų vaikams) ir ikimokyklinio ugdymo įstaiga (3-2,5-6 metų vaikams). Informaciją apie ECEC sistemas trijose šalyse rasite čia.

EDUCAS projektas

Pagrindinis EDUCAS projekto tikslas yra ECEC (liet. ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros) aplinkos, kuri holistiškai palaiko ir skatina vaikų nuo gimimo iki 6 metų raidą, kūrimas. Šio proceso metu atsižvelgiama į skirtingus vaikų ir šeimų poreikius, ypač atkreipiant dėmesį į tuos, kurie gali patirti socialinę atskirtį.

Šis trejų metų (2018-2021) projektas buvo vykdomas trijose valstybėse (Belgijoje, Italijoje ir Lietuvoje) pasitelkiant bendradarbiavimą tarp tyrimų centrų ir ECEC įstaigų.

	TYRIMŲ CENTRAI	ECEC ĮSTAIGOS
Belgija (Flandrija)	<u>VBJK, Ikimokyklinio amžiaus ugdymo inovacijų centras</u>	→ De Tandem (Bruges) → Hippo's Hof (Gand)
Italija	<u>Parmos universitetas, Humanitarinis fakultetas, Socialinių mokslų ir kultūros pramonės katedra)</u>	→ PROGES – Maria Vittoria (Torino) → PROGES – Gelsomino (Parma)
Lietuva	<u>UIC, Ugdymo inovacijų centras</u>	→ Aukštelkė (Aukštelkė) → Vaikystės Sodas (Vilnius)

ISSA (International Step by Step Association) – liet. Tarptautinė Step by Step (Žingsnis po Žingsnio) Asociacija buvo atsakinga už projekto rezultatų sklaidą ir komunikavimą.

Projekto vykdymo metu, jo dalyviai daugiausiai dėmesio skyrė sekančioms veikloms:

- Literatūros apžvalga, kuri parodo ryšį tarp ECEC aplinkų ir ECEC ugdymo programų educate (liet. ugdymas ir priežiūra) požiūriu.
- Inovatyvaus pedagoginio požiūrio, metodų, įrankių kūrimas ir testavimas, siekiant padėti pedagogams tobulinti ECEC aplinkas educate požiūriu ir į šį procesą įtraukiant vaikus ir jų šeimas.
- Projekto rezultatų sklaida (EDUCAS internatinė svetainė ir socialiniai tinklai), pasidalinimas projekto edukaciniais ištekliais, su projektu susijusių strateginių rekomendacijų sklaida, tiek nacionaliniuose tiek tarptautiniuose diskusijose (nuoroda į rekomendacijas švietimo politikams).
- Metodinių patarimų rinkinio (angl. Toolbox) kūrimas, siekiant supažindinti su EDUCAS projekte sukurtomis ir išbandytais nuostatomis, metodais ir įrankiais, skirtais padėti pedagogams, tobulinantiems ECEC aplinkas / infrastruktūras / priemones educate požiūriu. Metodiniuose patarimuose aprašytos įkvėpiančios gairės ECEC pedagogams, koordinatoriams, vadybininkams, profesionalams, padedančios keisti ugdymo(si) aplinkas ir tobulinti pedagoginę praktiką.

Apmąstyk ir įvertink: educare požiūris praktikoje

- Vaikas sėdi ant pedagogės, kuri jam skaito knygą, kelių. Skaitydama ji glosto vaiko plaukus. Vaikas nežino vieno žodžio reikšmės, todėl pedagogė pasitelkia pavyzdį, kad paaiškintų žodžio reikšmę.
- Pedagogas keisdamas sauskelnes žiūri vaikui į akis ir švelniu balsu kalba su juo.
- Vaikai padeda serviruoti stalą pietums. Jie skaičiuoja kiek lėkščių reikės, padeda jas vienodu atstumu vieną nuo kitos, atsargiai neša butelius su vandeniu, jie kalbasi ir juokiasi.
- Pedagogė skatina vaikus kalbėtis ir pasakoti istorijas, kol visi kartu pietauja.
 - M.: 'Mano mažoji sesutė turi vieną dantuką.'
 - Pedagogė: 'Tikrai? Ji jau turi vieną dantuką.'
 - P.: 'Mano brolis turi daug dantų. Jis jau didelis.'
 - Pedagogė: 'Tai reiškia, kad jis yra vyresnis. (Kreipiasi į kitus vaikus): Ar girdėjote, ką P. pasakė?'
 - B.: 'Aš irgi jau greit užaugsiu.'
- Dvi mamos ECEC centre geria kavą sėdėdamos ant sofos ir kalbasi apie savo vaikus.
- Vaikas sėdi ant suoliuko prie įėjimo. Jis stengiasi užsisėgti striukę pats, tačiau jam nesisėka. Pedagogas atsisėda šalia vaiko ir kantriai jį padėrina, kol vaikas pats sugeba užsisėgti savo striukę.

Sistema: Kodėl aplinkos ir educare?

Siekdamas sukurti vaikui ir šeimai pritaikytas bei ugdomąsias skatinančias aplinkas ECEC centruose, EDUCAS rėmėsi educare nuostatomis. Educare yra holistinis darbo su ikimokyklinio amžiaus vaikais būdas, kai gera savijauta, ugdymasis ir žaidimas yra suprantami kaip neatskiriami, vienodos svarbos veiksniai. (Broström, 2006; Jensen, 2018; Hayes, 2008; Noddings, 2005; Van der Mespel et al., 2020). "Tai yra žymiai daugiau, nei paprastas užtikrintumas, kad vaikai tiek fiziškai tiek ir emociškai gerai jaučiasi ECEC aplinkoje. Tai taip pat pabrėžia įtraukios aplinkos, kurioje visi vaikai jaustųsi priimti ir laukiami, svarbą" (Van der Mespel et al., 2020, 14).

Integruotam educare nuostatų įgyvendinimui didelę įtaką daro aplinka ir kontekstas. Tradicinis supratimas ir darbo kultūra, kurioje ugdymas ir priežiūra yra suprantami kaip atskiros, nesusietos veiklos, gali trugdyti educare nuostatų realizavimui (Van der Mespel et al., 2020).

Egzistuoja teorinis suvokimas, kad holistinis/ educare nuostatų realizavimas darbe su ikimokyklinio amžiaus vaikais yra svarbus, tačiau dažnai pedagogai pasimeta ir iki galo nesupranta kaip šias nuostatas panaudoti praktikoje.

Pavyzdžiai, nurodyti dešinėje puslapio pusėje, iliustruoja konkrečias situacijas, kuriose matomas

Rūpinimosi vaiku akimirkos, tokios kaip sauskelnių keitimas ar pietų valgymas kartu, suteikia puikią progą bendrauti ir kurti santykius su kiekvienu vaiku. Šios akimirkos yra kupinos savaiminio ugdymosi.
(Pedagogas, Belgija).

holistinis požiūris į vaikų ugdymą. Vienu metu vyksta ugdymasis, žaidimas ir priežiūra, be galimybės juos atskirti vieną nuo kito.

Pastaraisiais metais, educare koncepcija susilaukė didelio dėmesio tarptautiniuose debatuose skirtose ECEC kokybei aptarti.² Europos Tarybos patarimai aukštos kokybės ankstyvojo amžiaus vaikų ugdymo sistemos kūrimui ir šios sistemos pagrindiniai kriterijai (angl. The Council Recommendation for High-Quality Early Childhood Education and Care Systems and its European Quality Framework) (2019) pabrėžia, kad ECEC kokybė turi remtis holistiniu požiūriu, apjungiančiu ugdymą ir priežiūrą.

ECEC aplinkos yra labai svarbios realizuojant educare nuostatas. Tai yra pagrindinė priežastis kodėl šioje publikacijoje daugiausiai dėmesio skirsime ECEC aplinkoms (jų infrastruktūrai, baldams, žaislams ir kitoms jose esančioms priemonėms), kuriose vaikai ir suaugusieji praleidžia dalį savo dienos.

Tačiau, Europos lygmeniu yra pastebima tendencija, kad dirbant su ikimokyklinio amžiaus vaikais siekiama dėmesį sutelkti į jų akademinis pasiekimus ir juos vertinti kaip mažus mokinukus (Bennett, 2013), toks požiūris skatina atskirtį tarp priežiūros ir ugdymo ir veda link ECEC “akademizavimo”. Tyrimai ir praktika rodo, kad vaikų priežiūra taip pat turi ugdymo aspektą ir yra labai svarbi aukštos kokybės ugdymo procese (Van Laere et al., 2012), šiuos pastebėjimus pabrėžė ir vengrų kilmės pediatrė Emmi Pikler (1979).

Remiantis šiuo požiūriu suprantame, kad aplinkos vaidmuo yra esminis. Visi aukščiau pateikti educare pavyzdžiai kalba apie specifines aplinkas, kurios padeda pedagogams dirbti holistiškai. Kaip pabrėžiama EDUCAS literatūros apžvalgoje, per paskutinius keletą dešimtmečių matome augantį susidomėjimą fizinės aplinkos vaidmeniu ECEC įstaigose. Kartu: pedagogai, ugdymo planai ir fizinė aplinka yra pripažįstami kaip kritiniai aspektai, lemiantys ECEC įstaigų kokybę. (ES Taryba, 2019; Melhuish, 2016; OECD, 2012).

Italų kilmės pedagogas ir psichologas Loris Malaguzzi, Emilijos Redžo metodo autorius, apibrėžė fizinę aplinką, kaip “trečiąjį pedagogą” ikimokyklinio amžiaus vaikų lavinimo procese. Pasak jo, ugdymo metu svarbų vaidmenį atlieka ne tik suaugusieji ir vaikai, bet ir aplinkų funkcionalumas, savybės ir jų organizavimas. Magaluzzi pabrėžė, kad būtent aplinka, kurioje vyksta vaikų lavinimas gali stipriai prisidėti prie edukacijos proceso ir paveikti ikimokyklinio amžiaus vaikų raidą ir ugdymąsi. Po tokio autoriaus išsakymo požiūrio - dėmesys ECEC aplinkai stipriai išaugo (Edwards & Gandini, 2018; Malaguzzi, 1987).

Italų kilmės architektas Mario Botta apibrėžė mokyklos statybą kaip “pirmąjį ugdymo proceso veiksmą” (Botta, Crepet, & Zois, 2007, p.73). Jis pabrėžė, kad reikia apsvarstyti fizinių aplinkų, kuriose vyks ugdymo procesas, funkcionalumą, dar prieš pradėdant statybas (EDUCAS Literatūros Apžvalga, 2020).

Educare požiūriu aplinka kaip “trečiasis pedagogas” turėtų tiesiogiai veikti vaikų holistinę gerovę ir ugdymosi procesą. Aplinka turi būti pritaikyta skirtingų vaikų ir šeimų poreikiams, daryti teigiamą įtaką jų kognityvinei, socialinei ir emocinei raidai, savigarbai ir ugdyti norą mokytis (Galardini, 2003). Būtina pabrėžti, kad kuriant aplinkas yra labai svarbu atsižvelgti į ugdymo procesą, kuris bus vykdomas ECEC įstaigose ir įtraukti vaikus bei jų šeimas į šių aplinkų aktyvų kūrimą (Vuorisalo, 2015). Norint dirbti šia kryptimi reikia pabrėžti įtraukties svarbą, atsižvelgti į skirtingus vaikų ir šeimų poreikius bei skatinti jų įsitraukimą į ugdymo procesą bei teikti ypatingą dėmesį socialiai remtinoms šeimoms. Daugiau informacijos apie įtrauktį rasite 25 puslapyje - “Patarimai ir rekomendacijos kaip išgirsti visas nuomones ir priimti įvairovę kaip vertybę”.

Reikėtų pabrėžti tinkamos pagalbos ir patarimų svarbą ECEC įstaigų darbuotojams, kurie stengiasi iš naujo apmąstyti aplinkas, jose naudojamas medžiagas bei infrastruktūrą, remdamiesi educare požiūriu. Be organizacinės bei finansinės pagalbos reikia išskirti ir pedagoginės vizijos svarbą bei nukreipimą į konkrečius pasirinkimus, suteikiant ECEC personalui laiko reflektuoti jų praktinę veiklą pasitelkiant “Nuolatinį Profesinių Kompetencijų Tobulinimą” (angl. Continuous Professional Development (CPD)).

2 Dėmesys educare nuostatomis išaugo ir nacionaliniu mastu. Flandrijos (Belgija) Švietimo Ministerija 2020 metais išleido - <https://www.vlaanderen.be/publicaties/samen-werken-aan-een-kwaliteitsvolle-kluterparticipatie-een-inspiratiegids-voor-kluteronderwijzers> ikimokyklinio amžiaus vaikų pedagogams skirtą publikaciją, kurioje nagrinėjami būdai kaip skatinti vaikų įsitraukimą į ugdymo procesą bei aptariamas aplinkų kūrimas atsižvelgiant į educare metodą. Italijoje: Musatti, T., Picchio, M. Ikimokyklinis ugdymas Italijoje: tyrimai ir praktika. IJEC 42, 141–153 (2010). https://www.researchgate.net/publication/225360539_Early_Education_in_Italy_Research_and_Practice; Švietimo Ministras publikavo konkrečias gaires, kuriose pagrindinis dėmesys yra skiriamas educare metodui: <https://www.miur.gov.it/linee-pedagogiche-per-il-sistema-integrato-zeroei->

Metodas: Mokslinių tyrimų ir praktikos susiejimas, siekiant teigiamų pokyčių

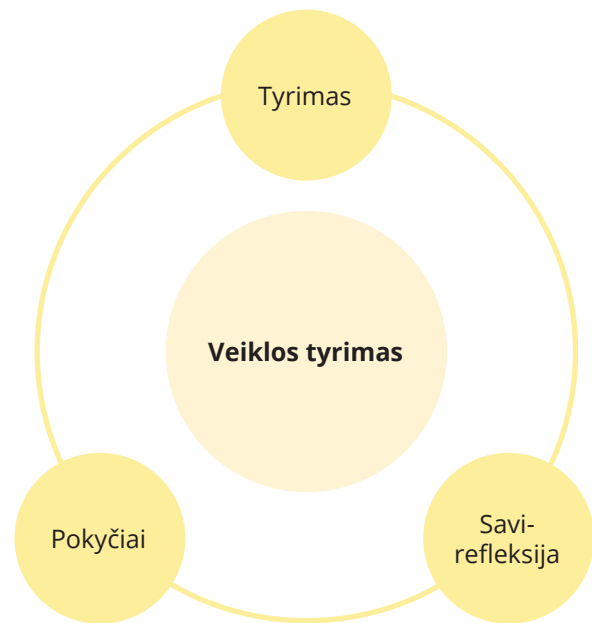
Norint pabrėžti bendradarbiavimą tarp mokslinių tyrimų ir ECEC centrų kiekvienoje valstybėje, EDUCAS projektas buvo vykdomas naudojant veiklos tyrimo metodologiją (angl. Action Research Method). Šio proceso dėka atsirado nauja praktika, kuri sieja aplinkas ir educare.

Veiklos tyrimas yra nukreiptas į:

- ➔ Skirtingų nuomonių ir požiūrių priėmimą – vaikų, tėvų ir pedagogų nuomonių apie ECEC įstaigų aplinkas ir kaip tų aplinkų organizavimas atliepia arba neatliepia jų ugdymo ir priežiūros suvokimui;
- ➔ ECEC darbuotojų profesinio tobulėjimo planavimą ir vykdymą, siekiant gilesnio ugdymo ir priežiūros suvokimo ir stengiantis sutvirtinti ryšį tarp aplinkų ir educare požiūrio.

Šiuo būdu, moksliniai tyrimai ir profesinis tobulėjimas buvo sujungti, derinant tarpusavyje tyrimus ir savirefleksiją. Toks derinys paskatino pedagoginės praktikos kaitą (Bove, 2009).

Nors visų trijų šalių komandos, dalyvaujančios projekte, dirbo panašiose srityse, tačiau kiekviena skyrė ypatingą dėmesį tam tikrą nuolatinio profesinio tobulėjimo kryptį (Continuous Professional Development Path (CPD):

Belgija: Mokslinių tyrimų centras (VBJK) ir du ECEC centrai, dalyvaujantys projekte, nagrinėjo klausimą: "Kaip geriau susieti viziją su pedagogine praktika kuriant aplinkas remiantis educare nuostatomis".

Italija: Mokslinių tyrimų centras (UniPr) ir du ECEC centrai, dalyvaujantys projekte, nagrinėjo klausimą: "Kaip pabrėžti educare vertę kasdienėje praktikoje, pertvarkant ECEC aplikas, ypatingą dėmesį skiriant vaikų nuomonėms".

Lietuva: Mokslinių tyrimų centras (UIC) ir du ECEC centrai, dalyvaujantys projekte, nagrinėjo klausimą: "Kaip sukurti sąlygas šeimų įsitraukimui ir suteikti šeimoms galimybę prisidėti prie fizinės aplinkos kūrimo, kur vyrautų demokratiniai santykiai paremti educare nuostatomis".

Sekant nuostata, kad moksliniai tyrimai turi būti susieti su praktika, ir skatinant bendrą mokymąsi kiekviename kontekste, tyrimų centrai padėjo dviejų ECEC centrų darbuotojams reflektuoti aplinkas, jų infrastruktūrą ir priemones, naudojamas jose. Šio proceso metu buvo naudojami skirtingi metodai: valdymas, stebėjimas, filmuotos medžiagos nagrinėjimas, pedagoginis dokumentavimas ir pan. Pedagogai, suskirstyti į komandas, kartu ieškojo atsakymų į panašaus pobūdžio klausimus:

- "Kokiu būdu būtų galima įtraukti vaikų, tėvų ir pedagogų nuomones kuriant ar atnaujinant aplinkas, kurios atitiktų educare nuostatas?"
- "Ar kurdami ECEC aplinkas ir parinkdami priemones, mes atsižvelgiame į educare nuostatas?"
- "Kaip galime sukurti malonias ir įtraukiančias ECEC aplinkas?"

Nuostatos, metodai ir įrankiai, pasitelkti vykdant projekto dalyvių Profesinių Kompetencijų Tobulinimą (CPD), ir yra čia pateiktų metodinių patarimų (angl. toolbox) pagrindas. Pilną [EDUCAS atvejo analizę](#) ataskaitą su veiklos pavyzdžiais iš trijų projekte dalyvaujančių valstybių galima rasti čia: Belgija, Italija, Lietuva.

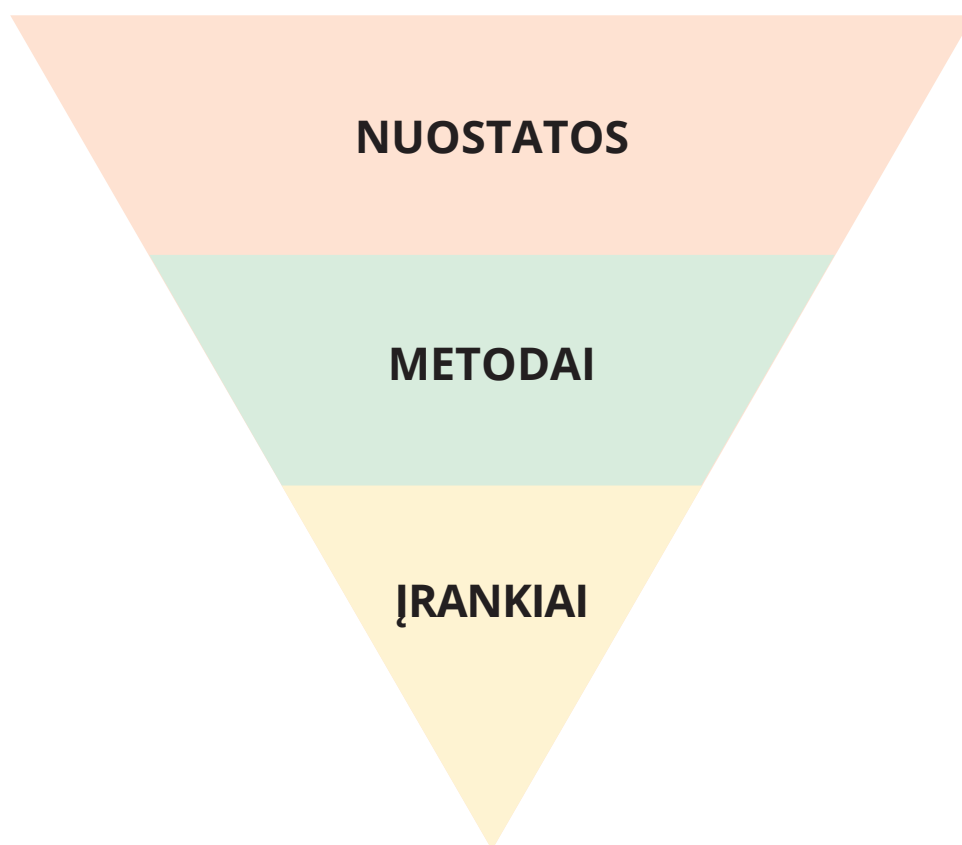
PROJEKTO EDUCAS METODINIAI PATARIMAI (ANGL. EDUCAS TOOLBOX): NUOSTATOS, METODAI IR ĮRANKIAI

Šiame leidinyje rasite nuostatas, metodus ir įrankius, kurie buvo sukurti EDUCAS projekto metu, siekiant padėti pedagogams kuriantiems ECEC aplinkas, infrastruktūras ir priemones remiantis educare nuostatomis.

ECEC pedagogai, koordinatoriai, vadybininkai, dėstytojai šiame leidinyje ras įkvepiančias gaires, kurios padės tobulinti aplinkas ir skatins jų pačių profesinį augimą.

Aprašyti įrankiai ir metodai gali būti pritaikyti skirtingiems kontekstams, atsižvelgiant į konkrečius poreikius.

Metodinių patarimų apžvalga

NUOSTATA 1

Informacijos apie poreikius ir nuomones rinkimas iš skirtingų šaltinių ir analizavimas:

Kaip būtų galima apjungti vaikų, šeimų ir pedagogų nuomones kuriant arba atnaujinant ECEC aplinkas?

METODAS 1

Fokus grupių metodo naudojimas šeimų ir pedagogų nuomonėms išsiaiškinti

ĮRANKIS 1

Focus grupių organizavimo gairės

ĮRANKIS 2

Klausimynas skirtas focus grupės diskusijai

ĮRANKIS 3

Patarimai kaip transkribuoti focus grupės diskusiją

METODAS 2

Vaikų nuomonės išsiaiškinimas

ĮRANKIS 4

Patarimai kaip pateikti vaikams užduotį nupiešti įstaigos aplinką

ĮRANKIS 5

Patarimai kaip su vaiku aptarti jo piešinį

ĮRANKIS 6

Trimačio modelio sukūrimo gairės

ĮRANKIS 7

Patarimai kaip su vaiku aptarti trimatį modelį

ĮRANKIS 8

Patarimai kaip analizuoti pokalbį apie trimatį modelį

METODAS 3

Stebėjimas kaip priemonė reflektuoti aplinkos kokybę

ĮRANKIS 9

Stebėjimo forma

ĮRANKIS 10

Griglia per lo scambio di Stebėjimų, vykdytų skirtingose įstaigose ir tos pačios įstaigos viduje, aptarimo gairės

METODAS 4

Strategijos, padedančios įtraukti šeimas į ikimokyklinių įstaigų aplinkų kūrimą

ĮRANKIS 11

Klausimynas tėvams

ĮRANKIS 12

Klausimynas skirtas šeimų ir pedagogų nuomonei apie ikimokyklinės įstaigos aplinkas išsiaiškinti

NUOSTATA 2

Apjungiant viziją su praktika:

Kaip apjungti pedagoginę viziją ir praktiką kuriant aplinkas ir remiantis educare nuostatomis?

METODAS 5

Pedagoginės dokumentacijos reflektavimas

METODAS 6

Reikalingų pokyčių aplinkoje nustatymas naudojant "moodboard" (liet. nuotaikų lenta) ir "mindmap" (liet. minčių žemėlapis)

METODAS 7

Bendros vizijos kūrimas, dirbant drauge bendroje erdvėje

ĮRANKIS 13

"Moodboard" ir "Mindmap"

ĮRANKIS 14

Klausimynas toje pačioje aplinkoje dirbantiems ugdytojams ir priežiūros paslaugų teikėjams

NUOSTATA 3

Palaikant pedagogus:

Kaip padėti pedagogams atliepti educare nuostatas, planuojant ir perorganizuojant aplinkas ir jose naudojamas priemones?

METODAS 8

Besimokančios bendruomenės kūrimas ikimokyklinėje įstaigoje

METODAS 9

Tarptautinių mainų įtakoti atradimai

ĮRANKIS 15

Klausimynas, skirtas pedagogų refleksijai – sritis – ugdomoji aplinka

ĮRANKIS 16

Klausimai ECEC darbuotojams, padedantys įsivertinti ar aplinka tinkama educare požiūriu

Kai tai yra aktualu, prie kiekvienos nuostatos ir įrankių aprašymo galėsite rasti:

- EDUCAS projekte įgytos patirties aprašymą
- Kaip įrankis buvo panaudotas praktikoje
- Proceso dalyvių nuomonės aprašymą
- Patarimus ir rekomendacijas
- EDUCAS pagrindines išvadas ir rezultatus

NUOSTATA 1

Informacijos apie poreikius ir nuomones iš skirtingų šaltinių rinkimas ir analizavimas

Kuriant arba pertvarkant ECEC aplinkas yra labai svarbu išklausti visas nuomones: vaikų, šeimų ir pedagogų.

Vaikų ir suaugusiųjų nuomonių ir poreikių išklauskymas skatins refleksiją, kuri padės suprasti ir nuspręsti kurie aplinkos aspektai turėtų būti tobulinami, kad geriau atlieptų vaikų ir šeimų poreikius.

METODAS 1 Focus grupių metodo naudojimas, šeimų ir pedagogų nuomonėms išsiaiškinti

Darbas su focus grupėmis padeda geriau suprasti šeimų ir ikimokyklinio ugdymo įstaigų darbuotojų idėjas ir norus, bei nuo pat pradžių įtraukti šias dvi grupes į ugdymo aplinkos tobulinimo procesą. Focus grupės atlieka dvi svarbias funkcijas:

1. Informacijos apie dalyvių mintis ir norus kaupimas, kuris suteiks informacijos poreikių analizei.
2. Suteikiama galimybė dalyvių grupėms apsiukeisti nuomonėmis ir kartu konstruoti naujas idėjas ir įsitikinimus.

Focus grupių organizavimas reikalauja gero pasirengimo ir aktyvaus dalyvių įsitraukimo (Įrankis 1). Metodai ir temos, kurios bus naudojamos focus grupėse turi būti aptarti ir paruošti iš anksto. EDUCAS projekto metu focus grupėms buvo pateiktos tokios teminių gairių schemas:

- **Temos** – Platesnės problemos, kurias turi išnagrinėti visi focus grupės dalyviai;
- **Sritys** – Konkretūs dalykai, kuriuos turi aptarti visi focus grupės nariai,
- **Poskyriai** – Patarimai ir paaiškinimai apie tai kaip sritys gali būti pristatytos focus grupės dalyviams, siekiant padėti jiems tas sritis išsamiau aptarti. Kiekviena tyrimų centras galėjo adaptuoti šią schemas dalį savo kontekstui.

Tol kol bus išnagrinėtos visos iš anksto paruoštos temos, jų, sričių ir poskyrių aptarimo tvarka focus grupėse gali skirtis. Taip pat poskyriai gali skirtis atsižvelgiant į dalyvius, kuriems jie yra skirti. Norėdami sužinoti daugiau, apžvelkite Įrankis 2. Baigus diskusiją focus grupėje, Įrankis 3 jums padės transkribuoti įvykusių diskusiją.

Patirtis įgyta projekto metu

Projekto pradžioje, jo partneriai iš trijų valstybių, nusprendė veiklos tyrimą pradėti savo šalyse nuo focus grupių organizavimo. Šiose focus grupėse atskirai dalyvavo ECEC įstaigų darbuotojai ir vaikų šeimų atstovai visose 6 ECEC projekte dalyvaujančiose įstaigose (po 2 kiekvienoje įstaigoje). Focus grupių metodas ir diskusijų temos buvo aptartos iš anksto, kad proceso pabaigoje visi partneriai galėtų turėti panašiai interpretuojamus duomenis.

‘Ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros įstaigos gali aktyviai skatinti dalyvavimą įtraukiant tėvus, šeimas ir globėjus į sprendimų priėmimo procesus.’

(Europos Sąjungos Taryba, 2019, 8)

Metodo 1 pagalbiniai įrankiai

ĮRANKIS 1 Linee guida per l'organizzazione dei focus group

ĮRANKIS 2 Griglia tematica per focus group

ĮRANKIS 3 Modello per trascrivere gli incontri del focus group

- Vedant focus grupę yra rekomenduojama turėti du moderatorius. Tokiu būdu vienas moderatorius susitelks ties vykstančia diskusija, o antrasis moderatorius galės atlikti kitas focus grupei svarbias veiklas (pvz. užsiimti „techninė“ focus grupės organizavimo dalimi, atlikti dalyvių neverbalinio bendravimo stebėjimą ir pan.).
- Pasirenkant focus grupių dalyvius iš tėvų ir pedagogų tarpo yra rekomenduojama rinktis kuo įvairesnius dalyvius. Tėvų atveju yra svarbu rinktis skirtingos lyties, skirtingų kultūrų atstovus, skirtingo vaikų amžiaus globėjus. Pedagogų atveju yra svarbu rinktis skirtingo vaikų amžiaus ugdytojus, su skirtingais vaidmenimis ugdymo procese, skirtingos kvalifikacijos pedagogus.
- Svarbu iš anksto informuoti dalyvius apie focus grupės tikslus. Taip pat informuoti dalyvius apie surinktų duomenų konfidencialumą ir kur tie duomenys bus naudojami.
- Moderatoriai turi užtikrinti visų focus grupės dalyvių galimybę pasisakyti, skirti dėmesio mažiau kalbantiems dalyviams, priimti dalyvių pasisakymus jų nekritikuojant ir patys negali patys atsakinėti į focus grupės klausimus. Moderatoriai turi atsargiai apgalvoti kaip atsakyti į tokius dalyvių klausimus kaip - “Ką tu norima pasakyti?”. Kartais atsakymas į šį klausimą gali netyčiomis padaryti įtaką tolimesnei diskusijos kryptiai. Tokiais atvejais geriausia atspindėti klausimą ir jį užduoti pačiam klausiančiajam – “Ką Jūs manote ką tu norima pasakyti?”.
- ECEC įstaigos aplinkų nuotraukos gali padėti dalyviams nagrinėjant šią temą. Tai galėtų būti grupės, vonios kambario, įėjimo, miegamojo nuotraukos. Rekomenduojama naudoti ECEC įstaigų, kurių atstovai nedalyvauja focus grupėje, nuotraukas. Tokiu būdu dalyviai jausis laisvai išreiškdami savo nuomonę. Pateikiant nuotrauką reikėtų užduoti tokio pobūdžio klausimus: “Ką Jūs manote apie šią nuotrauką?”, “Ką Jūs matote ir pastebite joje?”. Po šių pradinių klausimų galima užduoti sekančius: “Ar nuotraukoje yra kažkas kas Jums patinka? Kas? Kodėl?”, “Ar nuotraukoje yra kažkas kas Jums nepatinka? Kas? Kodėl?”. Šio proceso tikslas yra vizualinės medžiagos pagalba skatinti dalyvių nuomonių, jausmų ir idėjų išsakymą kalbant apie educare ir aplinkas.
- Nagrinėjant kiekvieną temą yra labai svarbu prašyti dalyvius pateikti konkrečius pavyzdžius. Remdamiesi šiais pavyzdžiais mes galime geriau suprasti ką iš tiesų galvoja tėvai ir pedagogai ir išvengiame vienodų atsakymų.
- Jeigu focus grupes moderuoja ECEC įstaigų direktoriai ar kiti darbuotojai, reikia atkreipti dėmesį į tai, kad greičiausiai šiems moderatoriams reikės pagalbos geriau suprantant kaip organizuoti ir vesti focus grupes. Taip pat reikia atsižvelgti į tai, kad santykiai tarp moderatorių ir dalyvių gali daryti įtaką diskusijos eigai ir atsakymams (pvz.: kai focus grupę moderuoja direktorius ir joje dalyvauja įstaigos darbuotojai arba kai grupę moderuoja pedagogas ir joje dalyvauja vaikų tėvai). Ši daroma įtaka nebūtinai paveiks atsakymus ir rezultatus, tačiau kylant įtarimui reikia į tai atsižvelgti.

Išvalgos

Focus grupių rezultatų analizė atskleidė panašias tendencijas visose trijose, projekte dalyvaujančiose, valstybėse. Keletas šių pavyzdžių bus apžvelgta kitame skyriuje. Pilną analizę galite rasti: The points of view of families, professionals, children: Summary of the analysis of the focus groups with staff and parents, and the drawings and interviews with the children in Belgium, Lithuania, Italy (liet. Tėvų, pedagogų ir vaikų nuomonės: Tėvų ir pedagogų focus grupių rezultatų analizė, piešinių ir interviu su vaikais analizė Belgijoje, Lietuvoje ir Italijoje).

Focus grupių duomenų naudojimas planuojant ateitį

1. Pagrindinių temų įvardinimas

Projekto metu, pravedus focus grupes, visi tyrimo centrai pradėjo duomenų ir rezultatų analizę. Šios analizės metu buvo išskirta keletas visoms šalims bendrų temų:

➔ *Aplinkų, kurios pasitinka šeimas, kūrimo svarba* (pvz.: vestibulis, kuriame susitinka tėvai), siekiant skatinti šeimas išsakyti nuomones ir įtraukti juos į ugdymo procesą. Taip pat labai svarbu informuoti tėvus apie tai kas vyksta ECEC įstaigose, nes dauguma atsakė, kad nežino kaip yra kuriamos skirtingos aplinkos įstaigoje.

➔ *“Mažiau gali būti daugiau” požiūrio svarba.* Šis požiūris yra gerai išvystytas Italijoje (ypač tam tikrose regionuose), o partneriai iš kitų šalių išmoko įvertinti jo privalumus. Vadovaujantis šiuo požiūriu ECEC aplinkos neturėtų būti pernelyg stimuliuojančios, bet turėtų siūlyti gerai apgalvotas ir atrinktas medžiagas (daugiausia nestruktūruotas ir natūralias medžiagas, pvz.: medinės kaladėlės, kriauklės, t.y., daiktai, kurių panaudojimas gali būti laisvai interpretuojamas), kurios skatina vaikų kasdienius atradimus ir kurtų “ramią” aplinką, kurioje palaikomas kūrybiškumas ir santykių plėtojimas.

➔ *Skirtis tarp ugdymo ir priežiūros* yra pastebima kasdieninėje praktikoje, kai atskiriami ugdymas, žaidimas ir priežiūra. Holistinio educare požiūriu, kuriuo remtis norime paskatinti, šios trys veiklos yra tarpusavyje susijusios ir neatskiriamos.

➔ *Lauko aplinkos svarba.* Tam tikruose kontekstuose lauko erdvės yra žymiai mažiau naudojamos, negu aplinkos įstaigų viduje, nes vyrauja požiūris, kad “blogu oru” geriau į lauką neiti. Tačiau tiek tėvai tiek ir pedagogai sutinka, kad lauko aplinka yra labai svarbi vaikų gerovei ir ugdymui (si). Todėl reikia rasti būdus kaip geriau panaudoti lauko aplinkas ugdymo proceso metu.

➔ *Kasdienių rutininių veiklų svarba (valgymas, higiena, miegas).* Aplinkų, kuriose vyksta šios kasdienės veiklos, svarba turi būti suprantama ir prilygti aplinkų, kuriose vyksta ugdymas ir žaidimas, svarbai. Vaikai kasdienės rutinos metu ugdomi fizinius, pažintinius, emocinius savo tapatybės aspektus. Tai reiškia, kad ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas šioms veikloms ir aplinkoms, kuriose jos vyksta.

2. Nuo refleksijos iki veiksmų

Kiekviena šalis išanalizavo focus grupėse gautus duomenis ir ėmėsi šių veiksmų:

➔ Rezultatų su ECEC įstaigų, dalyvavusių projekte, komandomis, pasidalinimas, diskusija ir refleksija;

➔ Rezultatų su šeimomis pasidalinimas, pasitelkiant įvairias strategijas (susitikimai, ant sienos pakabinti plakatai su svarbiausiais rezultatais, grįžamojo ryšio akimirkos);

➔ Veiksmų plano kūrimas, apjungiant du tarpusavyje susijusius aspektus: 1) ECEC įstaigos pasirinktas profesinio tobulėjimo kelias; 2) Bendras profesinio tobulėjimo kelias, kuris skatintų abiejų ECEC įstaigų, iš tos pačios šalies, bendradarbiavimą ir tapimą maža profesinio tobulėjimo bendruomene.

PIEŠINIAI IR POKALBIS SU VAIKAIS

Vienas iš įrankių, naudotas visose trijose šalyse, yra vaikų piešinių ir pokalbio su jais analizė. Komanda iš Italijos į šį procesą įtraukė ir trimačio ECEC įstaigų modelio naudojimą, kuris padėjo geriau suprasti vaikų požiūrį į įstaigos aplinkas ir jose esančias priemones. Šis tyrimas padėjo komandoms geriau suprasti vaikų požiūrį, jų norus ir poreikius bei apgalvoti kaip geriau organizuoti aplinkas.

Konkrečios gairės, padėsiančios pristatyti piešimo veiklą vaikams ir ją pravesti, kartu su medžiagų, kurių reikia šiai veiklai, sąrašu yra pateiktos priede [įrankis 4](#).

Patirtis įgyta EDUCAS projekto metu

Vaikų požiūrių ir nuomonių rinkimo procesas vyko sekančia tvarka:

- ECEC pedagogai prašė vaikų nupiešti jiems labiausiai patinkančias ECEC įstaigos aplinkas.
- Trumpo pokalbio metu pedagogai arba tyrėjai prašė vaikų papasakoti apie jų piešinius. Pokalbio metu buvo užduodami tokio pobūdžio klausimai: "Ką tu nupiešei?", "Kas tau labiausiai patinka aplinkoje, kurią nupiešei?", "Ar yra kažkas ko tu pasigendi šioje darželio aplinkoje?"

Norėdami pamatyti visus pokalbio metu užduotus klausimus, susipažinkite su [įrankiu 5](#).

Piešinių ir pokalbių su vaikais rezultatų panaudojimas tolimesniam planavimui

1. Pagrindinių temų išskyrimas

Analizuojant piešimo ir pokalbių su vaikais rezultatus išsiskyrė keletas temų: vaikai ieško aplinkų, kuriose galėtų tyrinėti ir žaisti. Taip pat vaikams yra labai svarbios aplinkos, kuriose jie gali pailsėti ir pabūti ramūs. Pastarosios aplinkos yra sunkiau randamos ECEC įstaigose. Taip pat vaikai parodė norą matyti ryšį tarp namų ir ECEC įstaigos.

Pilną vaikų požiūrių analizę galite rasti [čia](#).

2. Nuo refleksijos iki veiksmų

Atlikus piešinių ir pokalbių analizę, buvo imtasi šių veiksmų:

- Mokslinių tyrimų grupė aptarė rezultatus su ECEC komandomis.
- Gauti rezultatai buvo apjungti su rezultatais, gautais iš focus grupių (tėvų ir pedagogų).
- Rezultatai padėjo apibrėžti veiksmų, padėsiančių patobulinti ECEC įstaigų aplinkas pagal tėvų ir vaikų poreikius, planą.

Metodo 2 vykdymą palengvinantys įrankiai.

ĮRANKIS 4 Patarimai, kaip pateikti vaikams piešimo užduotį

ĮRANKIS 5 Patarimai, kaip su vaiku aptarti jo piešinį

ĮRANKIS 6 Trimačio modelio sukūrimo gairės

ĮRANKIS 7 Patarimai, kaip su vaiku aptarti trimatį modelį

ĮRANKIS 8 Patarimai, kaip analizuoti pokalbį su vaikais apie trimatį modelį

Patarimai ir rekomendacijos

- 1) Mažų vaikų piešinių ir atsakymų interpretacija gali būti labai sudėtinga ir ne visada įmanoma. Dėl šios priežasties, projekto partneriai nusprendė didžiausią dėmesį skirti 4 – 6 metų vaikams (net jeigu ECEC įstaigose ugdomi vaikai nuo 0 iki 6 metų).
- 2) Mokslininkai ir pedagogai turi suprasti, kad tokiu būdu surinktos medžiagos analizė yra tik mūsų pateikiama interpretacija to, ką vaikai stengėsi pasakyti savo piešiniais ir pokalbio metu.

TRIMATIS MODELIS, SKIRTAS VAIKŲ NUOMONEI IR POREIKIAMS IŠTIRTI

Projekto dalyvių iš Italijos komanda, stengdamasi dar geriau išsiaiškinti vaikų nuomonę, pasnaudojo trimačių modelių. Parmos universiteto doktorantė, dalyvaujanti EDUCAS projekte, sukonstravo trimatį ikimokyklinės įstaigos patalpų modelį. Vaikai buvo kviečiami individualiai pasirinkti Playmobil figūreles, kurios atstovautų juos pačius, du draugus ir du pedagogus ir papasakoti apie jų dieną ECEC įstaigoje.

Buvo sukurtos gairės, padėsiančios trimačio modelio konstravimo procese (Įrankis 6) ir paaiškinančios kaip surinkti duomenis pokalbio su vaikais metu (Įrankis 7).

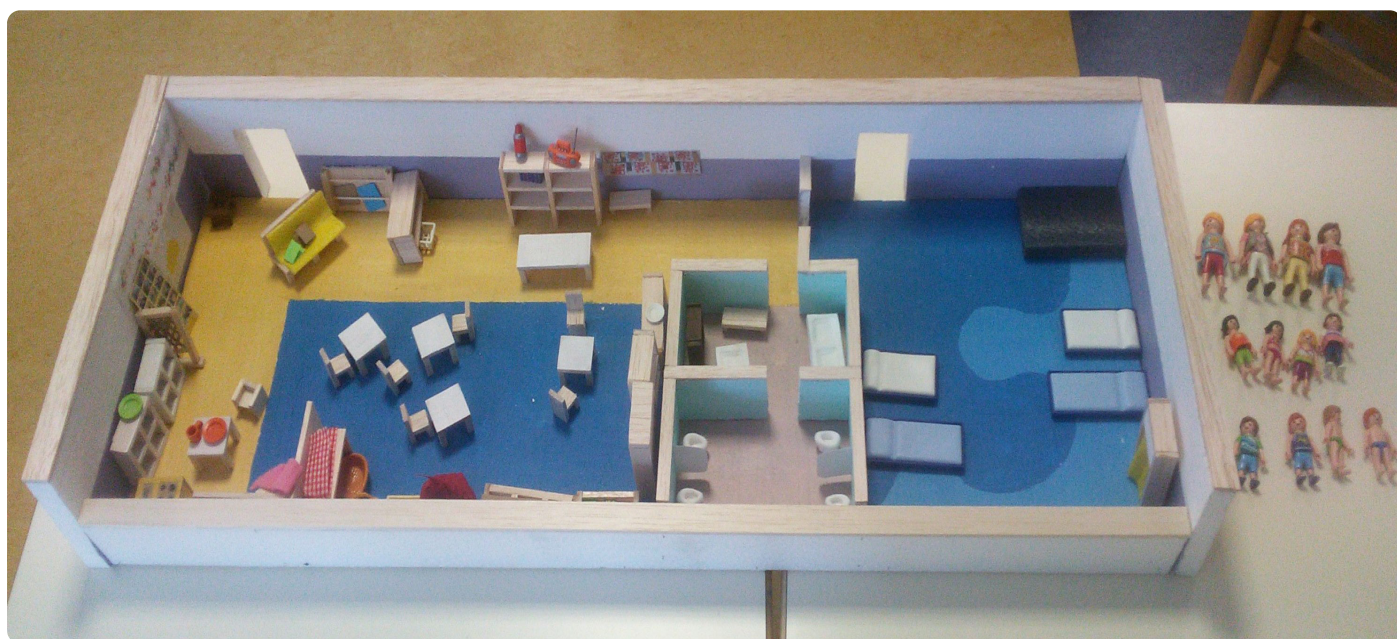
Veiklos su trimačiu modeliu analizė buvo atliekama išskiriant šias tris kategorijas:

APLINKA = Kokia aplinka buvo vaizduojama?

ŽMONĖS = Kokie žmonės buvo vaizduojami?

PRIEŽASTIS = Kodėl ši aplinka buvo pasirinkta kaip mėgstamiausia?

Norėdami daugiau sužinoti apie "Patarimus, kaip analizuoti pokalbį su vaikais apie trimatį modelį" susipažinkite su Įrankiu 8.

METODAS 3 Stebėjimas kaip priemonė reflektuoti aplinkos kokybę

APLINKŲ STEBĖJIMAS IR VAIZDO ĮRAŠAI

Stebėjimas yra svarbus įrankis, kuris padeda geriau įvertinti praktiką ir ją reflektuoti tiek individualiai tiek ir komandoje. Tai yra būdas, kuris leidžia geriau suprasti ir įvertinti aplinką ir kas joje vyksta. Vaizdo įrašai leidžia sustabdyti, dar kartą peržvelgti ir geriau įvertinti situaciją net jei ir pasibaigus.

Stebėjimas yra skirtas ne vienintelio teisingo įvertinimo pagrindimui, bet galimybė išsakyti skirtingas nuomones apie tą pačią stebėtą situaciją, skatint diskusijas apie praktikos tobulinimą (Bove, 2009; Sharmahd, 2011).

EDUCAS projekto metu stebėjimas buvo vienas iš naudotų įrankių, kurie padėjo geriau įvertinti aplinkos kokybę educate požiūriu. Žemiau esančiose pastraipose bus pateikiami du metodai, kurie buvo išstobulinti projekto metu: vertinant educate apraiškas aplinkoje stebėjimo pagalba ir apsisikeitimas nuomonėmis ir informacija apie atliktus stebėjimus.

Educare apraiškų vertinimas stebėjimo pagalba

Partneriai iš Italijos išsiaiškino, kad pedagogai gerai supranta aplinkų, skirtų "priežiūrai" reikšmę emocinei vaiko gerovei ir sąveikos su pedagogu plėtojimui. Tačiau šių aplinkų "ugdomoji" pusė pedagogams nėra tokia aiški ir apibrėžta. Dėl šių neaiškumų Italų EDUCAS komanda iškėlė tokį klausimą: *Kaip būtų galima išryškinti educate vertę ECEC aplikose, parodant, kad "priežiūrai" skirtos aplinkos atlieka ir edukacinę funkciją?*

Šis aspektas buvo plačiai aptartas komandose ir tai padėjo pedagogams geriau suprasti kaip vaikai ugdomi skirtingose ugdymo įstaigos aplinkose. Mokslininkai kartu su pedagogais sukūrė schemą, kuri leidžia ir skatina dalintis skirtingais požiūriais.

EDUCAS projekto patirtis

Stebėjimas, atliekamas gyvai, ir vaizdo įrašų peržiūrėjimas padėjo reflektuoti aplinkų kokybę. Komandos parengė stebėjimo gaires (Įrankis 9), kurias naudojo visi stebėtojai. Tokiu būdu buvo užtikrinta, kad visi stebėjimai būtų atlikti vienodus "stebėjimo lėšius". Žemiau pateikiami pagrindiniai klausimai skirti refleksijai:

- Kas vyksta šioje aplinkoje?
- Koks ugdymas vyksta joje?
- Kokie emocinės ir sąveikos raidos aspektai vyksta joje?

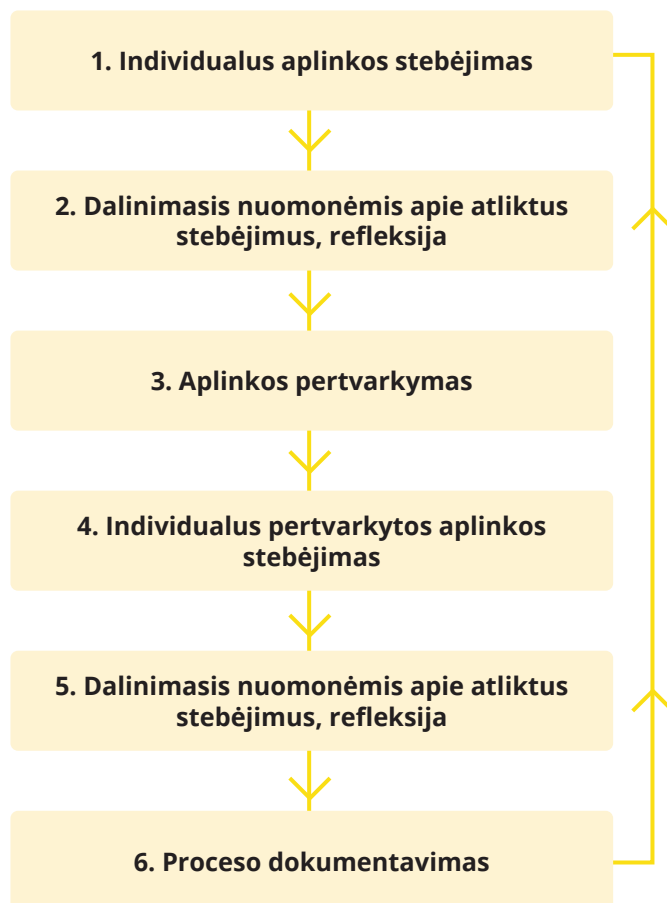
Ruošdamiesi stebėjimams kiekvienos ECEC įstaigos koordinatoriai ir pedagogai pasirenko vieną "kritinę" aplinką, kurios stebėjimas bus atliekamas ir parengė trumpą dokumentą, kuriame aprašė kodėl pasirinko šią aplinką. Taip pat surašė pedagogams iškilusių klausimus ir abejones, susijusias su šia pasirinkta aplika.

Dešinėje pavaizduoti 6 procese naudoti žingsniai. Daugiau informacijos rasite sekančiame puslapyje.

Pagalbiniai Metodo 3 įrankiai

ĮRANKIS 9 Stebėjimo forma

ĮRANKIS 10 Stebėjimų, vykdytų skirtingose įstaigose ir tos pačios įstaigos viduje, aptarimo gairės

1. **Individualus aplinkos stebėjimas:** Kiekvienas pedagogas, ugdymo koordinatorius ir mokslininkas individualiai stebėjo tą pačią "kritinę" aplinką (skirtingu metu), vadovaudamiesi stebėjimo gairėmis ir darydami vieną ar daugiau trumpų vaizdo įrašų (mobiliuoju telefonu).
2. **Dalinimasis nuomonėmis apie atliktus stebėjimus:** Kai visi stebėjimai buvo atlikti, visi stebėtojai skaitė vienas kito pastebėjimus. Šių susitikimų metu pedagogai, ugdymo koordinatoriai ir mokslininkai dalinosi savo nuomonėmis, reflektavo.
3. **Aplinkos pertvarkymas:** Aplinkos buvo pertvarkomos, remiantis diskusijų metu bendrai priimtais sprendimais.
4. **Individualus pertvarkytos aplinkos stebėjimas:** toks pats stebėjimo procesas, kuris aprašytas 1 punkte, buvo atliekamas pertvarkytoje aplinkoje.
5. **Dalinimasis nuomonėmis apie atliktus stebėjimus:** buvo vykdomas toks pats procesas, kuris aprašytas 2 punkte, po to kai buvo stebima pertvarkyta aplinka.
6. **Proceso dokumentavimas:** visas procesas buvo dokumentuojamas nuotraukomis, video medžiaga ir užrašais.

Nuo refleksijos prie veiksmų – pavyzdys iš projekto

"Kritinė" aplinka, kurią pasirinko Italijos komanda, buvo įėjimas. Ši aplinka buvo perorganizuota vadovaujantis COVID-19 nurodymais ir dėl to tėvai negalėjo užėti į vaikų grupę. Kadangi šis aplinkos pertvarkymas įvyko labai greitai, pedagogai nusprendė, kad reikėtų geriau išsiaiškinti ar ši aplinka yra gerai pritaikyta ir vaikų ir šeimų poreikiams.

Ciklinė aplinkos stebėjimo sistema suteikė galimybę komandoms pertvarkyti įėjimo į ugdymo įstaigą aplinką, joje esančius baldus ir geriau suvokti kaip tėvų ir vaikų sutikimo ECEC įstaigoje akimirka gali tapti educare atveju.

Pačioje pradžioje pedagogai apibrėžė tam tikrus educare bruožus, kurie gali pasireikšti atvykimo į ugdymo įstaigą metu:

- Pasisveikinimas su vaikais, kai jie peržengia ugdymo įstaigos slenkstį;
- Rūpesčio ir dėmesio parodymas tėvams;
- Rūpinimasis visais vaikais, suteikiant daugiau dėmesio tiems, kuriems yra sunku išsiskirti su tėvais;
- Vaikų užimtumo organizavimas grupėje, kol pedagogas užsiėmęs ką tik atvykusio vaiko ir tėvų pasveikinimu ir priėmimu;
- Priklausymo grupei jausmo stiprinimas kasdien.

Bendrų refleksijų, paremtų stebėjimais, dėka įėjimo aplinka buvo keičiama stengiantis pabrėžti ir sustiprinti joje vykstančio žaidimo, ugdymo ir priežiūros svarbą:

- Erdvė prie įėjimo durų buvo pertvarkyta. Spintelės buvo pastatytos kitoje vietoje, o vietoj jų buvo pastatytas suoliukas vaikams. Tokiu būdu aplinka tapo erdvesnė, jaukesnė ir labiau pritaikyta atvykstantiems vaikams ir tėvams.
- Pedagogai pradžioje perkėlė veiklų centrus arčiau durų, tokiu būdu buvo paprasčiau užsiimti jau atvykusiais vaikais, kurie sėdi grupėje, ir tuo pat metu pasveikinti ką tik atvykusius vaikus ir jų tėvus. Tačiau vėliau, po atliktų stebėjimų, veiklų centrai buvo išdėstyti ne tik prie durų, bet ir kitose grupės vietose, tokiu būdu buvo išvengta spūsčių prie įėjimo į bendrą erdvę.

➔ Pradžioje, pedagogai mąstė, kad stiklinės durys ir langai, pro kuriuos iš vaikų žaidimų kambario galima matyti įėjimą, blaškėdavo vaikų dėmesį. Jie nuolatės bėgdavo prie jų kai pamatydavo atvykstančius draugus. Atlikus stebėjimus, stiklinių durų ir langų vertinimas visiškai pakito ir jie tapo svarbia pasisveikinimo ir atsisveikinimo proceso dalimi, kuri leisdavo visiems vaikams aktyviai dalyvauti ir dalintis šiomis akimirkomis su kitais. Pradėjus šias stiklines duris ir langus vertinti teigiamai, pedagogai patraukė nuo jų visus baldus ir kitas priemones, tokiu būdu pagerindami matomumą pro jas visiems vaikams.

STEBĖJIMŲ APTARIMAS

Stebėjimų aptarimas reiškia, kad pedagogai iš vienos ECEC įstaigos stebėjo kitos ECEC įstaigos pedagogų darbą ir atvirkiščiai. Po atliktų stebėjimų jie tarpusavyje dalinosi savo apmąstymais. Šis procesas gali vykti ir toje pačioje įstaigoje, kai vienos vaikų grupės pedagogas stebi kitoje vaikų grupėje dirbantį kolegą.

Stebėjimų aptarimas parodo žvilgsnio iš šalies svarbą reflektuojant ECEC praktiką. Labai dažnai komandoms yra sunku pakeisti kažką praktikoje, net jeigu pati komanda to pokyčio nori ir stengiasi jį įgyvendinti. Išorinis stebėtojas ir jo stebėjimas metu užduodami tokie atrodytų paprasti klausimai, kaip "kodėl būtent taip organizuojate šią veiklą?", "kodėl stalai yra sustatyti būtent taip?" gali paskatinti komandos refleksiją ir padėti geriau suprasti vienų ar kitų pasirinkimų motyvą. Taip pat, šis procesas padeda pedagogams suprasti ar jų vizija atitinka jų veiklą, tokiu būdu leidžia jiems rasti būdų sustiprinti arba pakeisti jų pedagoginę praktiką.

Stebėjimų aptarimų metu, pedagogai patiria ką reiškia būti išoriniu stebėtoju ir ką reiškia būti stebimam išorinio stebėtojo.

Šios abi pozicijos skatina pedagogus pažvelgti į jų darbą kitu kampu.

Stebėjimai ir vaizdo įrašų peržiūra – pedagogų įžvalgos

"Komanda stipriai pabrėžė vaizdo įrašų stebėjimo svarbą, nes šis procesas suteikė pedagogams galimybę geriau pamatyti savo ir savo kolegų veiksmus ypač pasisveikinimo su vaikais ir tėvais metu. Tai leido pedagogams reflektuoti tiek emocinius, tiek ir ir vaikų ugdymo(si) aspektus, kurie vyksta pasisveikinimo metu."

"Stebėjimų aprašymai ir stebėjimų vaizdo įrašai suteikė galimybę pedagogams pamatyti vieni kitų darbą su vaikais, ypač išryškinant jaunesnių vaikų kompetencijų plėtojimą."

"Analizuojant vaizdo įrašus grupėse, buvo galima geriau suprasti kaip įėjimo erdvė, net ir pakitusi dėl pandemijos taisyklių, išliko gera ir šiltai priimančia erdve vaikams ir jų tėvams."

Patarimai ir rekomendacijos

- 1) Vaizdo įrašų peržiūrėjimas yra svarbus visos komandos refleksiją skatinantis procesas. Šis metodas leidžia sustabdyti situaciją ir ją reflektuoti. Taip pat video įrašai parodo pilną aplinkos vaizdą. Tai suteikia galimybę pamatyti save iš šalies, padeda išryškinti neverbalinę komunikaciją, stebėti skirtingus veiksmus, kurie vyksta tuo pačiu metu, visumą sąveikų (ne tik didaktinių).
- 2) Vaizdo įrašų peržiūrėjimas suteikia pedagogams galimybę keletą kartų stebėti save toje pačioje situacijoje ir geriau suprasti vykstančius procesus.
- 3) Prieš pradėdami vaizdo įrašo peržiūrėjimą, komanda iš anksto turi aptarti pagrindinius šio proceso aspektus ir jo teikiamas galimybes. Svarbiausia sutarti, kad vaizdo įrašų peržiūrėjimas nėra skirtas **griežtai vertinti pedagoginę praktiką**, bet padėti geriau ją suprasti ir reflektuoti aplinkų organizavimą ir jų svarbą.

Nuo refleksijos iki veiksmų – pavyzdžiai iš projekto

Dvi Belgijoje ECEC įstaigos, kurios dalyvavo EDUCAS projekte, susitarė stebėti viena kitos veiklą.

ECEC darbuotojus stebėjimams paruošė tyrimų centro komanda ir ECEC direktoriai. Svarbiausia buvo išaiškinti pedagogams, kad stebėjimo tikslas nėra jų veiklos vertinimas, o reflektuoti praktiką.

Stebėjimai turėjo būti vykdomi naudojantis iš anksto aptartomis stebėjimo gairėmis, kurios teikė didžiausią dėmesį skirtingų aplinkų (įėjimo, vaikų kambario, valgyklos, miegamojo, lauko, tėvams skirtų patalpų) organizavimui ir jose vykstančiai sąveikai. Stebėjimas buvo atliekamas remiantis educare nuostatomis (Įrankis 10).

Pabaigus stebėjimo procesą buvo suorganizuota bendra refleksija, kurioje dalyvavo stebėti pedagogai ir jų stebėtojai kartu su ECEC centrų direktoriais ir mokslininkais (jie atliko moderatorių vaidmenį). Refleksijos (grįžamojo ryšio) struktūra atrodė taip:

1. Stebėtojai pristatė ką jie matė, naudodami aprašomąjį būdą (angl. descriptive way).
2. Stebėti pedagogai išsakė savo nuomonę apie stebėtojų pristatytą ataskaitą ir pasidalino su kitais kaip jie jautiesi žinodami, kad yra stebimi (jų interpretacija).
3. Stebėtojai išsakė savo interpretacijas ir pasidalino kas jų nuomone iš atlikto stebėjimo buvo svarbiausia.
4. Moderatoriai apibendrino susitikimo rezultatus ir pasidalino savo įžvalgomis.

Stebėjimų aptarimas - pedagogų nuomonė

Abiejų ECEC įstaigų darbuotojai nusprendė, kad tai buvo labai vertinga patirtis, nes:

- 1) jie galėjo stebėti panašią/skirtingą praktiką kituose kontekstuose ir mokytis iš jos; 2) galėjo iš naujo permąstyti įprastas sąvokas.

“Visa tai buvo labai įdomu stebėti. Mačiau kaip buvo pakeistos jų aplinkos. Tai leido man iš naujo permąstyti ir mano aplinkas, kurios yra mano ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.”

“Jie turi sieną, prie kurios laiko daugybę vaikiškų batų. Tai suteikia galimybę jiems išeiti į lauką bet koku oru. Labai noriu šią idėją panaudoti ir įstaigoje, kurioje dirbu. Taip pat man labai patiko jų lankstumas naudojant lauko erdvę, nes jie neturi iš anksto nustatyto laiko, kada eis į lauką.”

“Vaikų valgyklos aplinka yra labai gerai suplanuota ir užtikrina ramybę valgymo metu. Taip pat vaikai patys pasiima savo maistą. Visa tai mane įkvėpė iš naujo apgalvoti mūsų įstaigos valgyklos aplinką. Kolegos iš kitų įstaigų, stebėdami mūsų vaikų pietus, pasakė, kad procesas yra gana chaotiškas. Šie stebėjimai ir aptarimas man tikrai atvėrė akis.

“Mačiau, kad mažus vaikus į tualetą lydi jų vyresnis draugas. Manau, kad tai labai įdomi praktika, kurią galėtume pritaikyti ir mes savo ECEC įstaigoje.”

Patarimai ir rekomendacijos

- 1) Refleksijos metu labai svarbu ne interpretuoti tai kas buvo stebėta, bet pristatyti objektyvų matyto proceso vaizdą. Toks pristatymas padeda bendrai refleksijai, nes atveria galimybę skirtingai interpretuoti tą pačią situaciją.
- 2) ECEC pedagogams labai svarbu išmokyti atskirti interpretacijas nuo objektyvaus situacijos apibūdinimo. Tai padeda jiems geriau suprasti kokio tipo kalbą jie pasirenka bendraudami su vaikais ir jų šeimomis ir galiausiai sąmoningai pasirinkti kaip kalbėti skirtingų situacijų metu.

METODAS 4

Strategijos, padedančios įtraukti šeimas į ikimokyklinių įstaigų aplinkų kūrimą

Educare yra demokratiškas požiūris, kurį taikant šeimų vaidmuo yra labai vertinamas, į šeimas žiūrima kaip į lygiaverčius partnerius vaikų auklėjimo ir ugdymo procese (Rayna, Rubio, 2010). Todėl pagalba šeimoms ir jų įtraukimas į ECEC įstaigų veiklas yra labai svarbus faktorius.

Gerai žinoma, kad tėvai, kurie prisideda prie sprendimų priėmimo ECEC įstaigose, jaučiasi ECEC bendruomenės dalimi. Tai ne tik naudinga šeimoms, bet potencialiai prisideda ir prie paties vaiko gerovės.

Nuo refleksijos iki veiksmo – projekto pavyzdys

Lietuvos ECEC įstaigų pedagogai, kurie dalyvavo EDUCAS projekte, visada naudojo įvairius šeimų įtraukimo į vykdomą veiklą būdus. EDUCAS projekto metu jie dar labiau išstebulino šį savo veiklos aspektą, sutekdami dėmesį į aplinkas ir educare nuostatas.

Lietuvos ECEC pedagogai prie focus grupės gautos informacijos pridėjo ir tėvų apklausos, kurią vykdė siekdami išsiaiškinti tėvų nuomonę apie ECEC įstaigų aplinkas, rezultatus (Įrankis 11).

Surinkta informacija buvo apibendrinta atskirų grupių lygmenyje ir pristatyta visiems įstaigos kolegoms. Tėvų atsakymai padėjo pedagogams nuspręsti ką reikėtų keisti ar tobulinti ECEC įstaigoje ar grupėje. Tolimesnė apklausa ir diskusija, vykdyta ECEC bendruomenėje, atskleidė, kad dauguma tėvų supranta jog vaiko gerovė yra būtina jo sklandžiai raidai. Vienas iš tėvų apie tai pasisakė taip:

“Fiziškai saugi aplinka yra svarbi, bet psichologiškai saugi ir stimuliuojanti aplinka yra dar svarbesnė. Ji daro įtaką vaiko raidai.”

Italų komanda parengė klausimyną, kuris padėjo išsiaiškinti šeimų ir pedagogų nuomonę apie ECEC įstaigų aplinkas, kuriose jie būna kasdien. Šis klausimynas buvo užpildytas visoje eilėje ECEC įstaigų Italijoje, Lietuvoje ir Belgijoje (Įrankis 12).

APLINKA SKIRTA ŠEIMOMS

Buvo atsižvelgta į tai, kad focus grupių metu, tėvai išreiškė norą ir būtinybę turėti jiems skirtą erdvę ECEC įstaigoje. Todėl viena iš Lietuvos ECEC įstaigų įrengė “tėvų kampelį”, kuris parodo tėvams, jog jie yra laukiami ir suteikia jiems erdvę, kurioje jie gali susitikti su kitais tėvais.

Atsižvelgiant į anketose išreikštus tėvų pageidavimus, „tėvų kampelyje“ buvo įrengta mini biblioteka tėvams. Pedagogai pasidomėjo kokios literatūros tėvai norėtų ir atsižvelgdami į tai atrinko knygas ir žurnalus susijusius su vaikų raida, ugdymu ir psichologija. Tėvai po darbo gali skaityti šias knygas laukdami besirengiančių vaikų arba gali pasiskolinti knygas ir visam savaitgaliui.

Įrankiai padedantys pritaikyti Met 4.

ĮRANKIS 11 Klausimynas tėvams

ĮRANKIS 12 Klausimynas skirtas išsiaiškinti pedagogų ir tėvų nuomonei apie ECEC aplinkas

Tėvų ir pedagogų nuomonės

“Kai supranti, kad ir tėvai ir pedagogai vaikams nori paties geriausio, t.y. egzistuoja atspirties taškas pradėti kokybišką komunikavimą. Aš niekada apie tai nepagalvojau. Akivaizdu, kad mūsų refleksija ir grįžtamasis ryšys iš tėvų gali prisidėti prie pedagoginės praktikos tobulinimo.”
(pedagogas, Lietuva)

“Aš jaučiuosi pakankamai informuotas apie mano vaiko daromą pažangą ir esu įtraukiamas į planavimo ir sprendimų priėmimo procesą. Džiaugiuosi, kad mano nuomonė yra branginama.” (tėtis, Lietuva)

Pedagogai siekė stiprinti šį ryšį prašydami tėvų atnešti jiems patinkančias šeimos nuotraukas, pasakojančias apie jų kasdieninį gyvenimą, smagias akimirkas namuose ar prisiminimus iš atostogų. Tėvai kartu su savo vaikais pakabino nuotraukas grupės aplinkoje. Vaikai ir tėvai jaučiasi esą bendruomenės dalimi, kai jie mato savo atvaizdus ECEC įstaigos aplinkoje.

“Manau, kad būtų labai naudinga turėti knygų lentyną skirtą tėvams, kurioje būtų galima rasti knygų apie tėvystę, psichologiją ir pan.” (Mama).

Dienos metu ši aplinka gali būti naudojama kaip rami vieta, kurioje vaikai gali būti guodžiami jeigu jiems nutinka kažkas nemalonaus. Taip pat tai vieta, kuri skatina vaikus pasakoti apie jų šeimą ir namus ir kartu apžiūrėti visų nuotraukas. Tėvams ši aplinka labai patinka, jie mėgsta prisėsti ant krėslų, paskaityti laikraščius, pabendrauti kol laukia savo vaikų, besiruošiančių eiti namo.

Taip pat ir kita ECEC įstaiga iš Lietuvos turi “tėvų kampelį”. Šioje aplinkoje yra pastatytas EDUCAS stendas, kuriame tėvai gali rasti visą svarbią informaciją apie projekto metu vykdomas veiklas. Taip pat stende yra pateiktas kalendorius, kuriame galima sužinoti kada bus organizuojamos projekto veiklos. Tokiu būdu pateikiama informacija leidžia nuolatos supažindinti tėvus su vykdomomis veiklomis, jie gali suplanuoti savo laiką ir pasirinkti kuriose veiklose norėtų dalyvauti.

VAIKŲ GYVENIMO NAMUOSE IR IKIMOKYKLINĖJE ĮSTAIGOJE TĘSTINUMAS

Pedagogų ir šeimų bendradarbiavimas yra vienas iš svarbiausių ECEC įstaigų gyvenimo aspektų.

Vaikai savo piešiniais taip pat išsakė norą matyti savo tėvus ir namus ECEC aplinkoje. Lietuvoje ECEC įstaigose sudaro galimybę vaikams sutartu laiku atsinešti kažką iš savo namų aplinkos (pvz.: žaislus, knygas...). Savo atsineštą daiktą jie gali pristatyti kitiems vaikams, kartu pažaisti ar pavartyti atsineštą knygą. Taip pat vaikams yra sudaromos galimybės nusinešti namo žaislą ar knygą iš darželio namo.

Norint įtraukti šeimas į ECEC veiklas yra labai svarbu juos informuoti apie tai, kas vyksta įstaigoje. Kiekvieną penktadienį tėvai gauna elektroninį laišką su informacija apie artėjančius renginius ir veiklas. Papildomai buvo nuspręsta informuoti tėvus ir apie EDUCAS projektą, tokiu būdu norėta parodyti jog pedagogams svarbu gauti tėvų grįžtamąjį ryšį apie projekto eigą.

“Labai svarbu informuoti visą bendruomenę apie mūsų vykdomus pokyčius. Kiekviename laiške mes dalinomės informacija apie tai kaip mes pertvarkėme grupių aplinkas, įsijungę į EDUCAS projektą. Parašėme kodėl nusprendėme kai ką pakeisti aplinkoje ir kaip tai padeda pedagogams ir vaikams. Tėvai labai domisi aplinkoje vykstančiais pokyčiais, išsako savo idėjas ir pasiūlo savo pagalbą Tokiu būdu sugebėjome įtraukti visą bendruomenę į projektą (pedagogė, Lietuva).

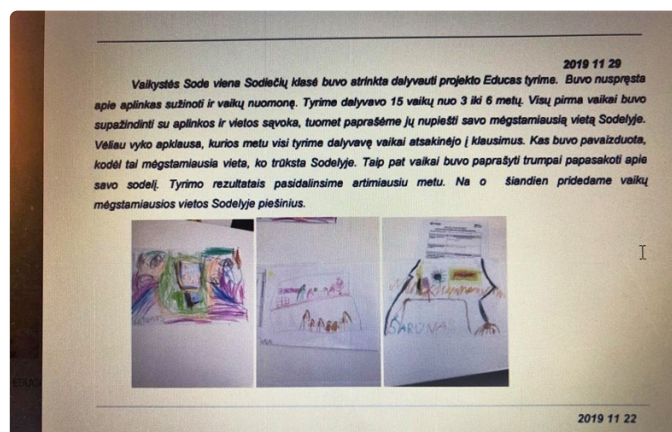
Tėvų ir pedagogų pasisakymai

“Man labai patinka tai, kad klasėje yra jauku lyg namie ir visiškai nėra buvimo institucijoje jausmo.” (Tėtis)

“Penktadienis yra “žaislų diena”, kurios metu vaikai gali atsinešti savo mėgstamus žaislus iš namų. Vaikai visada labai laukia penktadienio.” (Mama)

“Vaikai į darželį atsineša įvairių daiktų, kurie jų nuomone būtų naudingi nagrinėjant juos dominančias temas. Todėl dažnai vaikai sako “aha, aš galėsiu šį daiktą parodyti savo grupėje, nes jis gali būti panaudotas mūsų veikloje”. (Tėtis)

“Taip, vaikams labai patinka atsinešti mėgstamą žaislą iš namų, ypatingai adaptacijos metu. Taip pat vaikai atsineša knygas ar įvairius daiktus, kurie naudojami plėtojant darželyje nagrinėjamas temas. Ir, žinoma, mylimo žaislo apkabinimas padeda greičiau užmigti” (Pedagogas)

Be to pedagogai kvietė tėvus organizuoti veiklas ECEC aplinkoje ir tokiu būdu dalintis erdvėmis skirtomis visai bendruomenei. Šiuo pasiūlymu pasinaudojo tėtis iš Italijos, kuris pasisiūlė kartą per savaitę mokyti vaikus italų kalbos, viena mama pasisiūlė mokyti vaikus meno ir pan. Vaikams labai patinka kai jų tėvai, seneliai ar kiti šeimos nariai ateina į ECEC įstaigą. Ši iniciatyva buvo vykdoma ir COVID – 19 karantino metu, kai reikėjo kurti naujas virtualias erdves vadovaujantis educare nuostatomis.

APLINKŲ KŪRIMAS KARTU SU ŠEIMOMIS

Lietuvos projekto komanda pažintinio vizito į Italiją metu, buvo įkvėpta kolegų darbo, kurį jie atliko EDUCAS projekte. Italijoje (ypač tam tikruose regionuose) yra laikomasi „mažiau yra daugiau“ požiūrio, kurio esmė yra koncentruotis ne į priemonių gausą, o į jų kokybę ir atidžią atranką.

Gerai atriktos priemonės neperkrauta aplinka padeda ugdyti vaikų kūrybiškumą ir leidžia jiems mėgautis „ramiomis“ akimirkomis.

😊 **“Mano nuomone, grupėje turime per daug žaislų. Kai jų kiekis yra nedidelis vaikai pradeda daugiau bendrauti tarpusavyje, dalintis žaislais ir žaisti kartu.” (Pedagogas, Lietuva)**

EDUCAS projekto patirtis

Remdamiesi italų pavyzdžiu, Lietuvos ECEC įstaigų darbuotojai nusprendė kartu su tėvais peržiūrėti kokie žaislai ir kokios priemonės yra siūlomos vaikams grupėse. Pagrindiniai šio proceso etapai:

- ➔ Žaislų ir kitų medžiagų gausa klasėje buvo aptarta šiam klausimui svarstyti skirtuose susitikimuose su tėvais. Tėvai, paklausus jų nuomonės, išsakė tokias mintis: *‘Darželyje yra per daug plastmasės’ ‘Manome, kad kambariai yra maži, bet juose pastatyti didžiuliai objektai – žaislai užimantys daug vietos – didžiulės mašinos, kubai, trys traukinukų dėžės ir pan. Keleto šių daiktų galima būtų atsisakyti’*. ECEC įstaigos komanda kartu su tėvais konstatavo, kad patogioje, gerai suplanuotoje, neperkrautoje ir jaukioje aplinkoje sėkmingiau vyksta vaikų ugdymo, žaidimų ir priežiūros procesai.
- ➔ Remiantis šiuo požiūriu, aplinka buvo suskirstyta į logiškai apibrėžtus veiklos centrus. Pedagogai tarėsi su vaikais ir jų tėvais kokias priemones rinktis kiekviename veiklos centre. Perkrautos lentynos buvo sutvarkytos, etiketėmis buvo pažymėta kokioje lentynoje yra kokios priemonės, siekiant palengvinti vaikams jų paiešką. Tvarkingos ir neperkrautos lentynos su priemonėmis suteikia vaikams galimybę lengviau patiems pasirinkti priemones, skatina vaikų savarankiškumą.
- ➔ Pedagogai panaudojo naują pedagoginio dokumentavimo būdą, su kuriuo susipažino Italijoje. Kiekviename veiklos centre pakabino plakatą su nuotraukomis ir trumpu aprašymu ką vaikai veikia būtent šioje aplinkoje, kokios priemonės yra naudojamos, kokie vaikų gebėjimai yra ugdomi ir pan. Pedagogai kiekvieną mėnesį atnaujindavo šią informaciją. Tėvams labai patiko toks informacijos pateikimo būdas, jis skatino šios informacijos aptarimą tarp tėvų ir pedagogų. Šis metodas padeda dalintis supratimu kad gerovė, ugdymasis ir žaidimas yra vienodai svarbūs vaiko raidai.
- ➔ Aplinkų pokyčiai buvo įvertinti darželyje surengtoje šventėje, kurioje dalyvavo vaikai ir jų tėvai.

PRIEŠ

PO

“ŠEIMOS KNYGOS” KŪRYMAS

Viena iš belgų komandų po vizito Italijoje, nusprendė suorganizuoti susitikimus su vaikais ir jų tėvais, kurių metu būtų kuriamos “šeimos knygos”. Šia proga pagrindinis ECEC centro įėjimas buvo pertvarkytas, suteikiant šiai erdvei jaukumo ir svetingumo, buvo siūloma kartu išgerti kavos ar arbatos, tėvai galėjo mažose grupėse susėsti prie skirtingų stalių. Šių susitikimų metu tėvai ir pedagogai galėjo pabendrauti, geriau vieni kitus pažinti.

Kūrybinių užsiėmimų organizavimas su šeimomis turi du svarbius aspektus:

- Galimybė užsiimti kūryba kartu su kitais;
- Tėvų vienišumo jausmo “tėvystės kelyje” sumažinimas skatinant bendravimą tarp šeimų.

Šiuo konkrečiu atveju, “šeimų knygos” kūryba buvo taikoma kaip būdas padaryti šeimas matomas ECEC įstaigos aplinkoje. Šių susitikimų metu šeimos atneštas nuotraukas, aptardavo su vaikais ir kitomis šeimomis, o tai padėjo kurti artumo tarp namų ir ECEC įstaigos jausmą.

Vaikų kambaryje buvo numatyta vieta šeimų knygoms, kurias vaikai galėtų paimti ir pavartyti kada tik nori: kai pasiilgsta savo šeimos arba kai nori pasidalinti istorijomis apie savo namus su kitais vaikais ar su pedagogais. Pedagogai naudoja šias knygas ir ugdymo proceso metu, kai kalbama apie namus ir šeimas.

Patarimai ir rekomendacijos kaip atsižvelgti į visų nuomones ir vertinti įvairovę

Gali būti sunku sugebėti vertinti individų ir šeimų skirtumus ir atsižvelgti į juos. Kai stengiamasi išklausti visų nuomonių yra labai svarbu suprasti kuriuos asmenis mes galime pasiekti? Kieno nuomonių mes neišklausom? Kaip galima užtikrinti galimybes visiems pasisakyti?

- Pavyzdžiui, focus grupių metu galima taikyti strategijas, kurios padeda į procesą įtraukti individus, kurie nekalba ta pačia kalba, arba tuos, kurie nesijaučia gerai turėdami pasisakyti grupėje. Šiais atvejais tereikia kreiptis į vertėją ar pasinaudoti individualiu pokalbiu. Labai svarbu, kad visos šeimos žinotų, kad mums yra svarbi jų nuomonė, todėl geriau nusiųsti individualų pakvietimą (kiekviena šeima gauna jiems skirtą pakvietimą, o ne bendrą visiems skirtą žinutę). Visos šeimos turi žinoti, kad jų nuomonė ir patirtis yra svarbi.
- Tuo pačiu metu labai svarbu rasti būdą kaip išklausti visų vaikų nuomonių. Šio uždavinio įgyvendinimui reikia pasitelkti skirtingas strategijas, kurias galima naudoti kartu: pokalbis, piešiniai, stebėjimai. Šie skirtingi metodai leidžia geriau suprasti jų išsakomą nuomonę ir kūno kalbą.
- Dėmesys įvairovei turi būti skiriamas ir ECEC įstaigų aplinkoje. Norėdami tai užtikrinti turime užduoti sau sekančius klausimus:
 - Ar turime pakankamai priemonių, kurias gali naudoti skirtingo amžiaus vaikai?
 - Ar galime patenkinti skirtingus jų poreikius?
 - Jeigu vaikai dažnai laipioja ant baldų, ant kurių jie neturėtų to daryti, tai demonstruoja jų norą ir poreikį laiptuoti. Ar mes patenkinam tokį vaikų poreikį sukurdami aplinką, kurioje vaikai gali laisvai laiptuoti?
 - Jeigu vaikai slepiasi už šiukšliadėžių tai galbūt jie turi poreikį žaisti slėpynes? Ar ECEC centre yra pakankamai vietų kur jie galėtų slėptis?
 - Ar yra aplinkų, kuriose vaikai galėtų eksperimentuoti, kuriose galėtų ramiai pabūti, pasislėpti, nieko neveikti, jeigu to nori?
 - Ar turime priemonių ir žaislų, kuriuose save atpažinti gali vaikai su specialiais poreikiais (pavyzdžiui, abiejų lyčių ir skirtingų odos spalvų lėlių, spalvotų pieštukų, kuriais galima nuspalvinti nupieštus skirtingų odos spalvų žmones, knygų parašytų skirtingomis kalbomis ir pan.)?
 - Ar turime pakankamai vietos vaikams ir suaugusiems?
 - Ar aplinka pritaikyta vaikams su specialiais poreikiais (pvz.: su neįgaliųjų vežimėliu)?

NUOSTATA 2

Apjungiant viziją su praktika

Keičiant aplinkas ir vadovaujantis educare nuostatomis labai svarbu, kad komanda turėtų aiškią pedagoginę viziją ir išsiaiškintų ar ši vizija atspindi ECEC aplinkoje ir priemonėse.

Skirtingi metodai ir įrankiai gali būti naudojami apjungiant viziją su praktika.

METODAS 5 Reflektuojant pedagoginę dokumentaciją

Pedagoginė dokumentacija prie kurios kūrimo labiausiai prisidėjo tam tikri Italijos regionai, yra būdas, kuris padeda dokumentuoti ECEC veiklą (pasinaudojant vaizdo įrašus, nuotraukas, stebėjimus ir pan.) siekiant:

- Praturtinti vaikų patirtis;
- Skatinti dialogą su šeimomis;
- Daryti ECEC labiau matomą;
- Skatinti pedagogų kasdienės veiklos refleksiją.

Nuo refleksijos iki veiksmų – pavyzdys iš projekto

EDUCAS projekto metu pedagoginės dokumentacijos naudojimas skatino kasdienės veiklos refleksiją. Viena iš belgų EDUCAS komandų nusprendė daugiausiai dėmesio skirti nuotraukoms. Kas fiksuojama nuotraukose ir kas pasirenkama įrašymui netiesiogiai parodo jų autorių viziją ir pedagogines vertybes.

Nuotraukų aptarimas su kolegomis padeda atkreipti dėmesį į panašias/skirtingas vizijas/požiūrius, kurie be šių aptarimų pagalbos liktų neišsakyti.

ECEC centrų komandoms kilo klausimų kaip geriau apjungti jų viziją su praktika atsižvelgiant į educare nuostatas ir siekiant atsižvelgti į visų vaikų poreikius. Komanda domėjosi kaip atitinkamai pertvarkyti aplinką. Keletas klausimų, kuriuos sau iškėlė pedagogai:

- Vaikų grupėse ugdomi skirtingo amžiaus vaikai. Koku būdu galima užtikrinti vyresnių vaikų atradimo poreikių patenkinimą ir tuo pačiu metu išsaugoti ramią ir saugią aplinką jauniausiems vaikams?
- Koku būdu galima organizuoti pietus, kad ši veikla būtų jauki ir draugiška visiems vaikams?
- Kaip kurti aplinką, kuri padėtų pedagogams prisitaikyti prie kiekvieno vaiko dienos ritmo?

Vienas iš pedagogų veiklos pradžioje pasakė: *‘Valgymas kartu su draugais ir šeima yra jauki ir maloni veikla. Tačiau pietų metas vaikų grupėje dažniau būdavo chaotiškas negu jaukus. Taip pat ir kiti pedagogai pritardavo, kad pietūs yra pati chaotiškiausia dienos dalis.’*

Panašūs į aukščiau pateiktą komentarai, paskatino komandos norą reflektuoti valgyklos aplinką bei pietų procesą ir juos patobulinti. Šio proceso įgyvendimui naudoti etapai:

- 1) **Dienos dokumentavimas:** Išorinis stebėtojas (tyrėjas) skirtingu dienos metu darė nuotraukas skirtingose ECEC aplinkose (jos buvo pasirinktos vadovaujantis pedagogų ir tėvų focus grupių rezultatais) keletą valandų sekdamas pedagogus ir jų darbą. Išoriniu stebėtoju buvo pasirinktas vienas iš tyrimų centro darbuotojų, dalyvaujantis projekte. Tačiau šį vaidmenį galėtų atlikti ir kitas tinkamos kvalifikacijos asmuo.
- 2) **Vizija matoma nuotraukose:** Kiekvienas stebėtas pedagogas pasirinko pedagoginį principą susijusį su ECEC vizija ir atrinko nuotraukas, kuriose šis principas būtų matomas. Daugiausiai

dėmesio buvo skiriama aplinkoms ir educare. Pavyzdžiui, pedagogas galėtų pasirinkti "įvairovės vertingumo pripažinimas" principą ir tada atrinkti nuotraukas, kurios, pasak jo, atspindi ar visiškai neatspindi šį principą nuotraukose.

- 3) **Individuali refleksija su pagalba:** Išorinis stebėtojas su kiekvienu pedagogu individualiai aptarė pedagogo pasirinktas ir nepasirinktas nuotraukas (kodėl pasirinkai šią nuotrauką? Ką joje matai? Kodėl nepasirinkai šios nuotraukos? ir pan.). Nepasirinktų nuotraukų aptarimas buvo ypatingai įdomus, nes jis atskleidė kas pedagogų nuomone yra gera patika ir kas ne.
- 4) **Vaizdų virsmas sąvokomis ir žodžiais:** Kiekvienas pedagogas sukūrė plakatą su nuotraukomis, kurios jo nuomone atspindi pasirinktą temą. Po to jis turėjo pagrįsti nuotraukų pasirinkimą. Šis procesas pedagogams buvo ganėtinai sudėtingas, tačiau jis padėjo parodyti sau ir kitiems, kokiosmi nuostatomis remiasi pedagogo veiksmai.

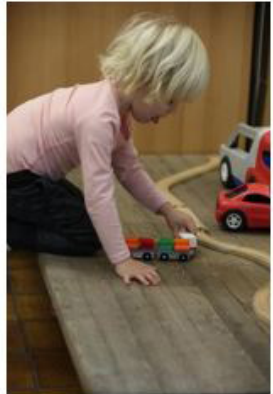
Pedagogų nuomonės

Pakeistas valgymo laikas ir pertvarkyta valgyklos aplinka sulaukė pozityvaus grįžtamojo ryšio iš pedagogų:

"Dabar kasdien vienodai organizuojame pietų procesą, todėl vaikai žino, ko gali tikėtis. Mes kartu su jais paruošiame stalą. Tvarkymasis po pietų dabar tapo žymiai ramesnis. Dabar, atsižvelgę į focus grupėse išsakytas nuomones, kiekvienai vaikų grupei skiriame atskirą vežimėlį su maistu. Tokiu būdu vaikai neturi ilgai laukti kol galės pradėti valgyti ir pietų metu vyraujanti atmosfera yra žymiai ramesnė [...]. Mes visada sedime šalia vaikų ir su jais kalbamės. [...] Pradėjome naudoti mažiau daiktų iš plastiko žaidimų ir valgymo metu (puodeliai, lėkštės)."

Free initiative
Children follow their interest
Children choose their game
Children play alone, play together

- 5) **Aptarimas komandoje:** Plakatų aptarimas kartu su visa komanda (apsikeitimas skirtingomis nuomonėmis).
- 6) **Nuo refleksijos iki veiksmo:** Aptarimo rezultatų inspiruota veikla.

Konkreto pavyzdys

Prieš valgymo proceso aptarimą vaikai iš skirtingų grupių turėjo laukti kol ateis jų eilė ir vežimėlis su maistu atkeliaus iki jų. Po aptarimo, pedagogai nusprendė nupirkti atskirus vežimėlius visoms grupėms, tokiu būdu niekas neturi laukti savo eilės. Tai yra puikus pavyzdys kaip reflektuojant įprastą veiklą galima rasti naujus sprendimus, kurie padeda pakeisti įsisenėjusią tvarką ir gali teigiamai paveikti vaikų (ir suaugusių) gerovę.

METODAS 6

Reikalingų pokyčių identifikavimas naudojant „nuotaikų lentą“ ir „minčių žemėlapi“ (angl. „moodboard“ ir „mindmap“)

„Nuotaikų lenta“ ir „minčių žemėlapis“ padeda pedagogams geriau suprasti ką reikėtų keisti aplinkoje ir kaip tuos pokyčius suderinti su įstaigos vizija turimoje erdvėje/infrastruktūroje.

Naudodamiesi Jo Tondeur ir kolegų sukurta metodika skirta aplinkų kūrimui vyresniems vaikams (Tondeur et al., 2019), EDUCAS projekte dalyvaujanti komanda iš Belgijos sukūrė žemiau aprašytą įrankį.

Įrankio paskirtį apibrėžiame tokiu būdu:

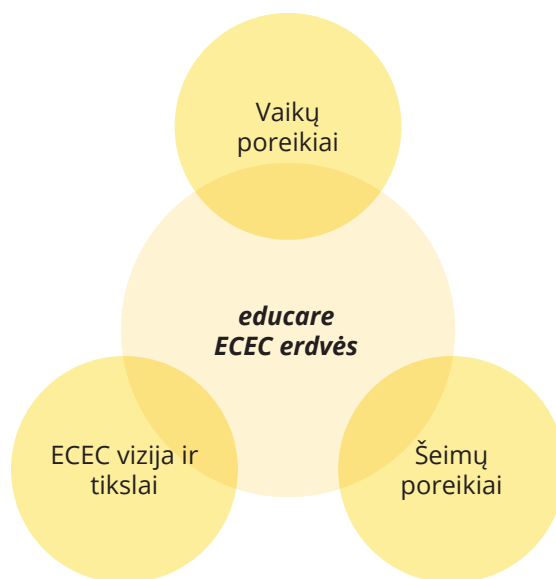
→ **„Nuotaikų lenta“** (vizuali prezentacija arba koliažas, kuris padaromas naudojant skirtingus paveikslėlius ar nuotraukas, tekstus, spalvas, daiktus) padeda geriau suprasti ko reikia, kas patinka ECEC įstaigos darbuotojams jų gyvenamojoje aplinkoje (jų namuose), suprasti kurie elementai ar objektai padeda jiems atsipalaiduoti (pvz.: spalvos, kvapai, šviesos ir pan.);

→ **„Minčių žemėlapis“** (shema skirta vizualiai pateikti informaciją) padeda identifikuoti vaikų ir šeimų poreikius ECEC aplinkose (remiantis centro darbuotojų nuomone). EDUCAS projekte šį procesą palengvino rezultatai gauti iš focus grupių su tėvais ir pedagogais, stebėjimų rezultatai, vaikų piešiniai ir pokalbis su vaikais. Taip pat atsižvelgiama į ugdymo programos tikslus ir ECEC viziją.

„Nuotaikų lenta“ ir „minčių žemėlapis“ gali būti naudojami sekančiu būdu:

- „Nuotaikų lenta“ gali būti panaudojama kaip pirmas žingsnis į supratimą, kas pedagogų nuomone kuria jaukią aplinką jų gyvenamojoje vietoje ir ar jie randa tuos jaukumą kuriančius elementus ir ECEC įstaigoje, kurioje dirba.
- Tada, naudodami „minčių žemėlapi“ pedagogai gali apjungti „nuotaikų lentos“ sukeltus apmąstymus su vaikų ir šeimų poreikiais bei ECEC vizija ir pagalvoti kaip aplinkas ir naudojamus medžiagas pakeisti, kad tie poreikiai būtų patenkinti.
- Proceso pabaigoje bus paruošiamas veiksmų planas kaip perorganizuoti aplinką atsižvelgiant į vaikų ir suaugusių poreikius.

Norėdami gauti išsamų „nuotaikų lentos“ ir „minčių žemėlapio“ išaiškinimą, atsiverskite įrankį 13.

Metodo 6 pagalbinės priemonės.

ĮRANKIS 13 „Nuotaikų lentos“ ir „minčių žemėlapio“ įrankiai

Nuo refleksijos iki veiksmų – pavyzdys iš projekto

Viena iš Belgijos ECEC įstaigų panaudojo šį įrankį norėdama išanalizuoti ECEC aplinkas ir suprasti kaip jos atliepia ar neatliepia vaikų ir saugusių poreikius laikantis ECEC įstaigos vizijos. Šiuo būdu buvo stengiamasi išsiaiškinti kur darbuotojai turėtų daugiau investuoti.

Darbas su “nuotaikų lenta” ir “minčių žemėlapiu” vyko tokia seka:

NUOTAIKŲ LENTA:

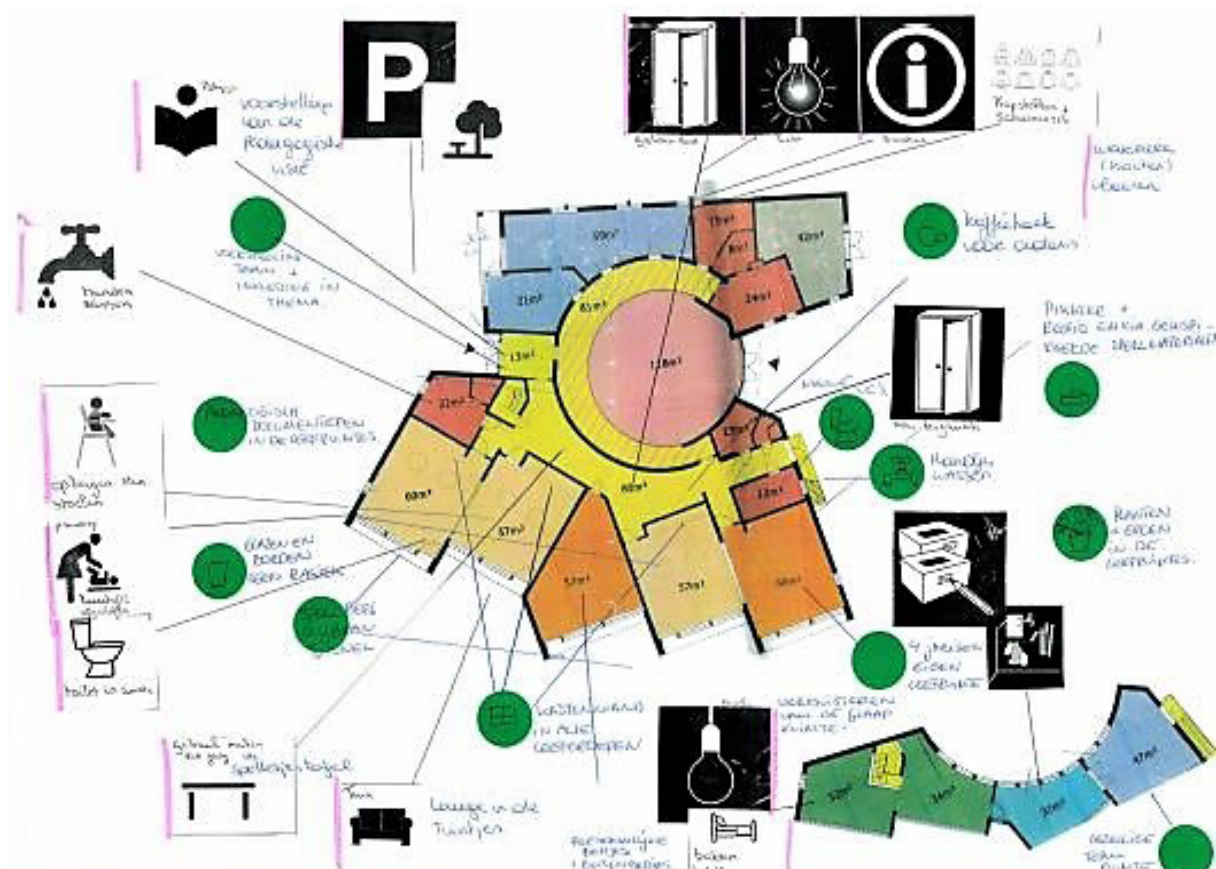
- ŽINGSNIS NR. 1** Pedagogų poreikių identifikavimas: kas tau patinka/ ko tau reikia tavo gyvenamojoje aplinkoje (namuose).
- ŽINGSNIS NR. 2** Realios situacijos konstatavimas: asmeninių “nuotaikų lentų” sujungimas su ECEC aplinkomis (kur aš gerai jaučiuosi dirbdamas ECEC įstaigoje?).

MINČIŲ ŽEMĖLAPIS:

- ŽINGSNIS NR. 1** Vaikų ir šeimų poreikių identifikavimas ECEC įstaigoje (tyrinėjimo poreikis, judėjimo poreikis, bendravimo poreikis ir pan.).
- ŽINGSNIS NR. 2** Su ugdymo programa ir praktika susijusių poreikių nustatymas atsižvelgiant į educare nuostatas.
- ŽINGSNIS NR. 3** Simbolių ar paveikslėlių, vaizduojančių medžiagas/ baldus/ aplinkas, kurie atitinka kiekvieną iš pasirinktų poreikių, paieška. Tai daroma siekiant palengvinti vizualizacijos procesą.

ŽINGSNIS NR. 4 ECEC įstaigos žemėlapiu vizualizacija ieškant tinkamų vietų 3 žingsnyje aprašytiems simboliams.

ŽINGSNIS NR. 5 Tokia vizualizacija leidžia suprasti kaip aplinka atliepia arba neatliepia vaikų ir suaugusių poreikius. Pedagogai išskiria simbolius, kurie nerado vietos žemėlapyje, tokiu būdu gali būti pradedamas aplinkos, kurioje šie poreikiai galėtų būti patenkinami, kūrimas. Gali nutikti, kad pedagogai pastebės jog tam tikri poreikiai yra patenkinami aplinkose, kurios nėra tam tinkamai pritaikytos. Šių pastebėjimų aptarimas gali būti tų aplinkų perplanavimo ir kaitos priežastis.

ŽINGSNIS NR. 6 Pedagogai kartu aptaria visus jų padarytus pastebėjimus ir sukuria naują žemėlapi, kuris atspindi galimus pokyčius ir veiksmus, kurių reikėtų imtis.

Patarimai ir rekomendacijos

Darbas su „nuotaikų lenta“ ir „minčių žemėlapiu“ gali vykti naudojant skaitmeninius įrankius. Tokiu atveju galima pasinaudoti: [Jamboard](#), [Miro](#) ir pan. Jų pagalba galima surinkti pedagogų atsakymus ir sudėti simbolius ant įkelto žemėlapiu, modelio ar aplinkos nuotraukos. Tokiu būdu pedagogai gali atlikti šiuos darbus arba būdami kartu arba dirbdami ir virtualiai iš skirtingų vietų.

METODAS 7

Bendros vizijos kūrimas dirbant drauge bendroje erdvėje

Daugelyje ES šalių ECEC darbuotojai (pedagogai, vaikų priežiūros specialistai, asistentai...) stokoja galimybių kartu reflektuoti ugdymo praktiką ir kurti bendrą viziją.

Europiniuose AU kokybės kriterijuose (ES taryba, 2019) yra pabrėžiama skirtingų kategorijų darbuotojų dalyvavimo veiklos tyrime ir bendroje refleksijoje svarba. Bendrumo jausmas komandoje skatina reflektuoti praktiką, jos vertinimą iš skirtingų perspektyvų, siekį sukurti darnią sistemą, kuri orientuotų jų kasdienį darbą su vaikais ir šeimomis.

Patirtis iš Belgijos (FL)

Belgijoje (FL) yra paplitusi praktika, kurioje atskiriamas ugdymas nuo priežiūros. Tai galite pamatyti [ECEC systems fact sheet](#) (liet. ECEC sistemų faktų lentelė). Ikimokyklinio ugdymo įstaigų darbuotojai (pedagogai) ir vaikų priežiūros specialistai vykdo skirtingas užduotis: ugdymu užsiima tik pedagogai, o vaikų priežiūra tik vaikų priežiūros specialistai. Abiejų sričių darbuotojai stokoja laiko kartu reflektuoti jų darbo praktiką. Tai trugdo bendradarbiavimui siekiant educare nuostatų įgyvendinimo.

Nuo refleksijos iki darbų – pavyzdys iš projekto

EDUCAS projekto metu vienos iš Belgijos (FL) ECEC įstaigos darbuotojai reflektavo kaip pedagogai ir vaikų priežiūros specialistai naudoja erdves, kuriose dirba. Darbuotojai stengėsi išsiaiškinti ką būtų galima pakeisti aplinkose, kad jos geriau patenkintų darželio (*kleuterschool*) ir vaikų priežiūros (*opvang*) poreikius. Pedagogai ir vaikų priežiūros specialistai stebėjo vieni kitų darbą naudodamiesi anksčiau aptartais "stebėjimų aptarimo" gairėmis ([Irankis 10](#)). Remdamiesi gautais rezultatais, jie aptarė kaip būtų galima pertvarkyti aplinkas, kad jos atlieptų visų poreikius:

- ➔ Buvo nuspręsta pasiūlyti vaikams skirtingų priemonių/žaislų dviejose *opvang* ir *kleuterschool* aplinkose, kurios yra šalia viena kitos (pvz.: viename kambaryje būtų dėlionės, o kitame būtų statymui skirtos kaladėlės). Tokiu būdu dienos metu vaikai galėtų vaikščioti iš vieno kambario į kitą kur rastų jiems įdomių priemonių su kuriomis norėtų žaisti.
- ➔ Tokiu būdu abu kambariai tampa patrauklesni vaikams. Taip pat šis būdas užtikrina mažesnę vaikų skaičių kiekviename kambaryje, nes jie patys spontaniškai pasiskirsto į grupes skirtinguose kambariuose.
- ➔ Ši praktika skatina vaikų savarankiškumą, nes jie patys gali nuspręsti kur nori eiti ir ką veikti, nes durys tarp kambarių yra visada atviros. Tai padeda užtikrinti sklandų perėjimą nuo ugdymo iki vaikų priežiūros ir atgal dienos metu.

Susipažindami su [Irankiu 14](#), rasite klausimą su klausimais skirtingiems ECEC centro darbuotojams (klausimynas buvo kurtas Belgijos (FL) situacijai). Jame pateikti klausimai leidžia išsiaiškinti kaip naudojamos ECEC įstaigų erdvės. Atsakymai į klausimus, gali padėti skatinti tolimesnius apmąstymus kaip dalintis ir tobulinti aplinkas.

Metodo 7 pagalbinės priemonės.

Irankis 10 Stebėjimų aptarimo gairės

Irankis 14 Klausimynas ugdytojams ir priežiūros paslaugų teikėjams

Patarimai ir rekomendacijos

Galvojant ką reikėtų pakeisti aplinkoje, įkvėpimo galima pasisemti iš [ABC namų](#), kurie nurodo konkrečius aplinkos aspektus, į kuriuos reikia atsižvelgti: formos, medžiagos, spalvos, šviesa, garsai, kvapai, interjeras, klimatas, lauko erdvė.³ ABC vadovaujasi 'mažiau gali būti daugiau' filosofija, kai pagrindinis dėmesys skiriamas kokybei (nestruktūruotos ir natūralios medžiagos), skatinamas vaikų kūrybiškumas, išvengiant per didelio stimuliavimo.

3. Vykdydama projektą EDUCAS, belgų komanda aplankė ABC namus Briuselyje („Art Basic for Children“), kuris yra „estetinės patirties, kūrybinio tobulėjimo ir meninio suvokimo laboratorija“, kurio tikslas - panaudoti meninį procesą kaip žingsnį link dialogo, ir kaip atspindinti priemonę, skirta jauniems ir seniems, kaip parama integruojant meną į kasdienį gyvenimą. Daugiau informacijos: <http://www.abc-web.be/art-basics-for-children-abcwz/?lang=en>

Patarimai ir rekomendacijos

- Bendram darbui subūrus skirtingų profilių darbuotojus (pvz.: pedagogus ir vaikų priežiūros specialistus) reikia atkreipti dėmesį į galimą įtampą, kuri bus juntama darbo metu. Todėl yra svarbu, kad į darbo procesą būtų įtraukti gerai informuoti direktoriai, patarėjai, kurie padėtų kurti gerą darbo atmosferą. Tuo pat metu svarbu pasisakyti už pokyčius švietimo politikoje, nes tam, kad būtų galima dirbti integruotai, turi įvykti pokyčiai darbo sąlygose, kurie užtikrintų sėkmingą integraciją.
- Pedagogų vizijos įgyvendinimui gali trukdyti ir ECEC įstaigos pastato stovis bei ribotas biudžetas skirtas jų norimiems aplinkos ir naudojamų medžiagų pakeitimams įgyvendinti. Štai kodėl keli tyrimai rodo, kaip svarbu nuo pat pradžių susieti pedagoginę viziją ir architektūrinį planavimą, kai galvojama apie ECEC erdvių kūrimą (Van Liempd, 2018). “Nuotaikų lentos” ir “minčių žemėlapis” naudojimas gali padėti ECEC įstaigų darbuotojams sujungti vaikų, šeimų ir darbuotojų poreikius su aplinkomis, kuriose jie dirba. Žinoma, kad aplinkų atnaujinimo ir keitimo procesui labai padeda skiriamas didesnis biudžetas, tačiau svarbiausia turėti aiškią viziją ir tinkamai panaudoti turimus išteklius jų nešvaistant. Svarbu nepamiršti, kad kai išsikelti tikslai ir vizija yra aiški, net mažiausi pakeitimai aplinkoje gali stipriai paveikti praktiką.
- Oficialūs reikalavimai (higienos normos ar kt.), kurie ne visada “sutaria” su ECEC įstaigos ugdymo vizija, gali kelti nepatogumų. Pavyzdžiui galiojančios saugumo taisyklės kartais gali trukdyti visapusiškai išreikšti tam tikras ugdymo vertybes. Dažniausiai pasitaikantis pavyzdys būtų “rizikos pedagogika” (pvz.: leidimas vaikams laiptoti po medžius, eksperimentuoti, naudotis peiliu ir pan.). Šiuo atveju turėtų vykti dialogas tarp taisyklių kūrėjų ir praktikų, ir, kai tai yra įmanoma, turėtų būti priimti kompromisai. Pandeminė COVID – 19 situacija suteikė įdomių pavyzdžių šiuo klausimu (daugiau žr. Skyriuje 39 puslapyje).

Jeigu norite iš naujo apmąstyti ECEC aplinkas atsižvelgdami į educare nuostatas, galite sau užduoti klausimus apie kiekvieną aplinką pasinaudoję klausimynu pateiktu **IRANKYJE 16**.

NUOSTATA 3

Palaikant profesionalus

Bendroms refleksijoms apie educare nuostatų įtaką ECEC aplinkoms reikia palaikymo. Vykdam šį procesą reikia padėti pedagogams – jiems turi būti sudaromos sąlygos reflektuoti su kolegomis, keistis nuomonėmis, stebėti kitų praktiką, kurti bendradarbiavimo tinklus.

Skirtingi metodai gali padėti ECEC profesionalams šiame procese.

METODAS 8 Besimokančios bendruomenės kūrimas ikimokyklinėje įstaigoje

Tarptautiniai mainai yra svarbūs kai dirbama reflektuodami praktiką ir ją tobulindami. Tačiau ir ECEC įstaigų, dirbančių toje pačioje šalyje, bendradarbiavimas gali duoti puikių rezultatų. Taip pat vietiniai mainai visada bus patrauklesni dėl mažesnių finansinių išlaidų.

Pavyzdžiui, susitikimai ir apsikeitimas vienas kito pedagoginės praktikos stebėjimų rezultatais tarp dviejų ar daugiau ECEC įstaigų toje pačioje šalyje (ar net toje pačioje savivaldybėje) gali tapti panašia akis atveriančia patirtimi ECEC darbuotojams kaip ir tarptautiniai mainai. Kasdienio darbo su vaikais ir šeimomis metu yra labai svarbu nesijausti “vienišu” ir žinoti, kad visada yra galimybė pasidalinti iškylančiomis problemomis, kad ir kiti kolegos susiduria su panašiomis situacijomis, ir kad mainų metu galima atrasti įkvepiančių problemos sprendimų. Būtent dėl šių priežasčių buvimas profesinės bendruomenės dalimi gali padėti nesijausti lyg dirbtum “vienišoje nuo visko atskirtoje saloje” ir žinoti, kad yra žmonių, kurie tave palaiko.

EDUCAS projektas paskatino vietinio masto besimokančių bendruomenių kūrimąsi (PLCs) (Braković, 2014; Sharmahd et al., 2017) šalies lygmeniu, į besimokančią bendruomenę apjungdamas 2 ECEC įstaigų darbuotojus kiekvienoje šalyje.

EDUCAS projektas subalansavo profesinio tobulėjimo kelio pasirinkimą, tuo pat metu padėdamas atsakyti į konkrečius kiekvienos ECEC įstaigos poreikius ir tuo pat metu į bendrus abiejų įstaigų poreikius. Partnerių praktikos stebėjimas ir aptarimas, mokymasis ir refleksija kartu su kolegomis padėjo komandoms jausti ryšį ir leido atrasti vienas kito praktiką, o tai taip pat paskatino reflektuoti savo praktiką.

Besimokanti bendruomenė sulaukė paramos ir iš patariamųjų grupių (angl.: Stakeholder Group), į kurias projekto metu kreipėsi visos šalys dalyvės. Į patariamųjų grupių sudėtį buvo įtraukti švietimo srities ekspertai. Šių grupių dalyvavimas projekte buvo skirtas kritiškai apmąstyti projekto procesą ir rezultatus, kad būtų galima geriau juos kontekstualizuoti ir padaryti poveikį.

Patirtis iš Lietuvos

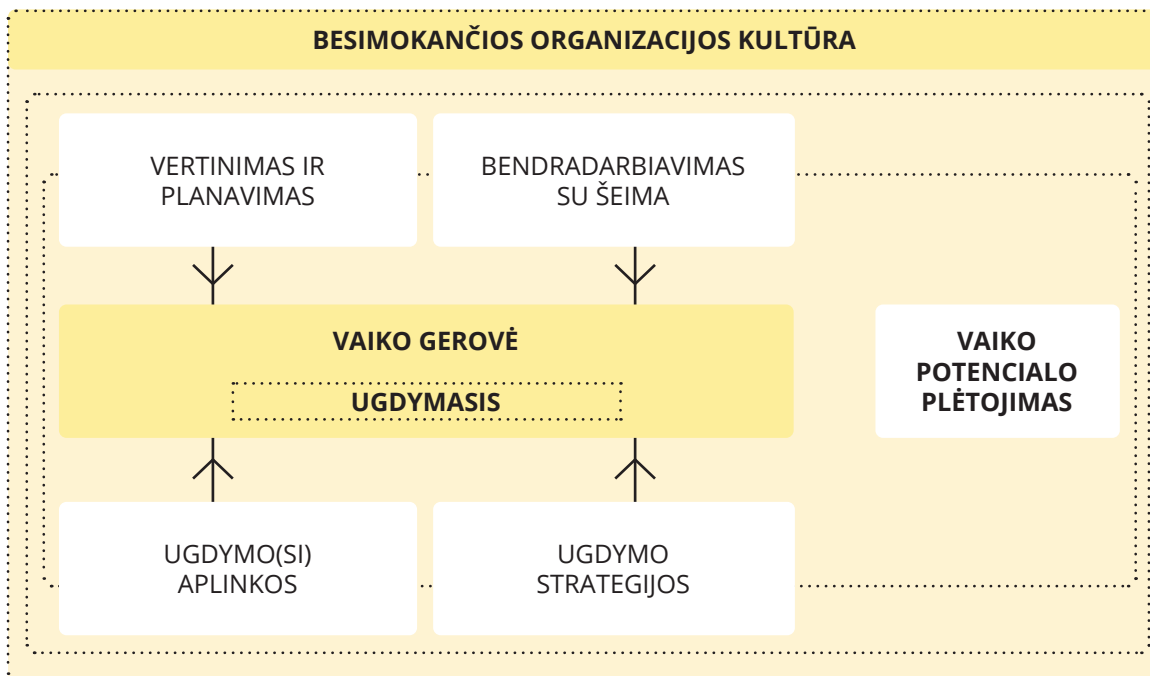
Lietuvos komanda siekė tobulinti projekte dalyvaujančias ECEC įstaigas kuriant besimokančias organizacijas. ECEC įstaiga tampa besimokančia organizacija kai: 1) visa bendruomenė dalyvauja savo veiklos įsivertinimo procese; 2) veiklos kokybė nuolat reflektuojama; 3) vyksta sistemingas bendradarbiavimas visais įmanomais lygiais; 4) dėmesys sutelkiamas į svarbiausius (tiek stiprius, tiek tobulintinus) veiklos aspektus.

Tokiu būdu įsivertinimo procesas tampa neatsiejama ECEC įstaigos veiklos dalimi, užtikrinančia atskirų jos narių ir visos įstaigos, kaip organizacijos, tobulėjimą.

Pradėti įsivertinimo procesą ir siekti nuolatinių pozityvių veiklos kokybės pokyčių nėra lengva. ECEC bendruomenė turi būti pasiruošusi mokytis, išklausti ir priimti skirtingas nuomones,

reflektuoti, pasiekti bendrų susitarimų, įvardinti savo darbo stipriąsias ir silpnąsias puses, mokėti teikti pagalbą ir ją priimti. Visa tai reikalauja drąsos ir kompetencijos.

Dvi ECEC įstaigos turėjo galimybę reflektuoti savo praktikos kokybę naudodamiesi vienuodu kokybės vertinimo modeliu, kuris buvo sukurtas 2020 su UIC ekspertų pagalba (žr. Įrankis 15). Šis kokybės vertinimo modelis yra sudarytas iš septynių vertinimo sričių, o įsivertinimo rezultatai turi būti aptarti skirtingais lygiais, siekiant pagerinti įstaigos veiklos kokybę.

Kokybės vertinimo modelis

Pasiūlytas kokybės vertinimo modelis sudarytas iš trijų lygių.

Pirmame lygyje: vaiko gerovė, ugdymasis, vaiko potencialo plėtojimas. Antrame lygyje: ugdymo(si) aplinkos, ugdymo strategijos, pasiekimų vertinimas ir ugdymo planavimas, bendradarbiavimas su šeimomis. Trečiame lygyje: besimokančios organizacijos kultūra (vadyba, profesinis tobulėjimas, lyderystė mokymuisi).

Pagrindinis ECEC įstaigų veiklos kokybės įsivertinimo tikslas yra kurti kokybės siekio kultūrą atliekant nuoseklią savo veiksmų analizę ir, remiantis įgytais įrodymais, siūlant tolesnio tobulinimo būdus. ECEC įstaigų kokybės įsivertinimo rezultatai yra skirti visoms tikslinėms grupėms: ECEC bendruomenei (pedagogams, direktoriams, vaikams, tėvams), savivaldybėms, nacionalinėms institucijoms, atsakingoms už kokybės užtikrinimą ir švietimo politiką, bei visuomenei.

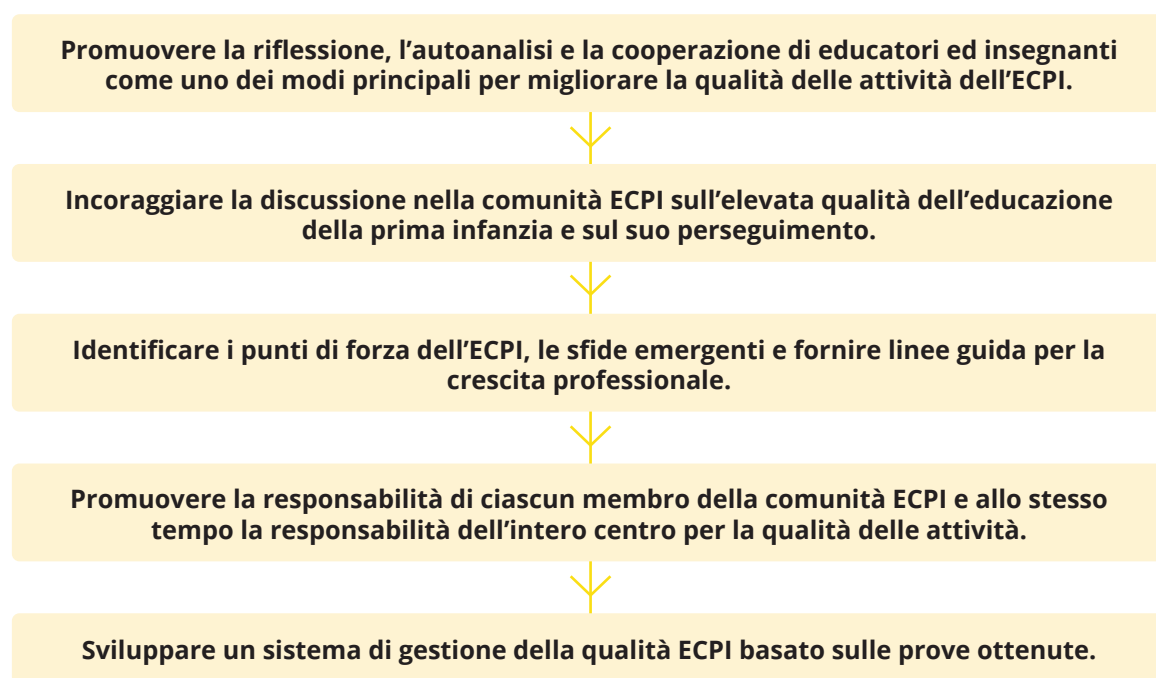
ECEC institucijų kokybės vertinimo sistema turi remtis trimis pagrindinėmis nuostatomis:

- Pagrindinis vertinimo tikslas yra sukurti kokybės siekio kultūrą, kurioje pats vertinimo procesas yra tik priemonė / įrankis tam tikslui pasiekti;
- Ugdymo proceso centre yra vaiko raida, mokymas ir gerovė;
- Vertinimo sistema yra dinamiška, nuolat atsinaujinanti, atsižvelgianti į naujausius mokslinius tyrimų įrodymus ir gerąją praktiką.

ECEC vertinimas gali būti dviejų tipų: vidinis ir išorinis. Kartu jie kuria dualią sistemą, siekia to paties bendro tikslo – padėti darbuotojams tobulinti ECEC institucijų veiklos kokybę.

ECEC veiklos kokybės (įsi)vertinimui yra siūlomos septynios sritys, 21 rodiklis, 88 kriterijai. Reikia pastebėti, kad šios sritys yra artimos ES Tarybos (2019) rekomenduojamoms sritims ir "Geros Mokyklos Konceptijai" (angl.: Good School Concept), kuri buvo patvirtinta Lietuvoje 2015 metais.

Viena iš ECEC įstaigų, dalyvaujančių EDUCAS projekte, nusprendė panaudoti veiklos kokybės vertinimo sistemą, ypač atkreipiant dėmesį į ugdymo aplinkų kokybę. Kita ECEC įstaiga apžvelgė visas septynias veiklos kokybės vertinimo sritis. Pagrindiniai įstaigos įsivertinimo uždaviniai:

Įrankyje 15 yra pateiktas klausimynas, kurį pedagogai naudojo reflektuodami ugdymo aplinkų kokybę.

Kai visi pedagogai baigė reflektuoti vieną iš vertinimo sričių, jie drauge aptarė gautus rezultatus. Jie aptarė savo kokybiškos praktikos pavyzdžius ir pasidalino iškilusiomis abejonėmis dėl kai kurių rodiklių. Rezultate buvo įvardinti pedagoginės praktikos stipriausi ir tobulintini aspektai, buvo pasiektas bendras supratimas kaip pasiekti ir pagerinti praktikos kokybę. Šis procesas padėjo apsispręsti dėl profesinio tobulėjimo krypties pavieniams specialistams ir visai ECEC bendruomenei. Buvo nuspręsta, kad reikia skirti daugiau dėmesio lauke esančioms erdvėms, suteikiant daugiau galimybių vaikams užsiimti prasminga veikla lauko aikštelėje; praturtinti aplinką įvairiomis socialinėmis sąveikomis (pakviesti tėvus, vietinės bendruomenės atstovus), suteikti vaikams praktines galimybes prisidėti prie rūpinimosi aplinka ir kt.

“Reflektuojant svarbu būti atviram savo išgyvenimams ir jausmams, nebijoti įvardinti malonių ir nemalonių dalykų. Be to, naudinga aptarti refleksijos rezultatus ir pasidalyti savo įžvalgomis su kitu asmeniu ar grupe. Tai suteikia galimybę praturtėti nauja patirtimi ir mokytis vieniems iš kitų.” (Pedagogė).

Metodo 8 pagalbinė medžiaga.

ĮRANKIS 15 Klausimynas skirtas pedagogų refleksijai - sritis – ugdomoji aplinka

METODAS 9 Tarptautinių mainų įtakoti atradimai

EDUCAS projektas skatino tarptautinius mainus, kurie pasirodė esantys vienu iš svarbiausių faktorių lemiančių pedagogų, dalyvaujančių projekte, požiūrių kaitai. Kitų ECEC įstaigų lankymas, mokymai, refleksijos skatinimas yra svarbūs žingsniai, kurie padeda atsiverti ir iš naujo apgalvoti įprastą praktiką. EDUCAS projekte buvo suplanuoti trys projekto komandų mokymai - susitikimai trijose projekte dalyvaujančiose šalyse: Belgijoje, Italijoje ir Lietuvoje. Tačiau dėl COVID-19 situacijos vieną iš jų teko pakeisti į virtualų mokymą - susitikimą. Visų mokymų tikslas buvo keistis žiniomis ir patirtimi kalbant apie educare ir aplinkas.

Mokymuose dalyvavo pedagogai iš ECEC įstaigų kartu su tyrimų centrų atstovais.

Mokymų pagrindu tapo ECEC įstaigų lankymas, bendros refleksijos/grįžtamasis ryšys, galimų strategijų/metodų įrankių pristatymas, kurie galėtų būti naudojami siekiant educare nuostatų realizavimui ir aplinkų tobulinimui. Mokymų struktūra rėmėsi aktyviu ECEC įstaigų pedagogų dalyvavimu, jų įsitraukimu į mokymosi procesą bei atsakomybės dėl projekto rezultatų supratimu.

ŠALIS

PAGRINDINĖ TEMA

Belgija

Stebėjimas ir video medžiagos aptarimas – metodai, kurie padeda reflektuoti ir apjungti viziją su praktika.

Italija

Estetiškų aplinkų kūrimas remiantis “mažiau yra daugiau” nuostata, pedagoginės dokumentacijos naudojimas bendraujant su šeimomis ir praktikos refleksijai komandoje.

Lietuva

Educare lauko erdvėse.

SVARBUS PEDAGOGINIŲ MENTORIŲ VAIDMUO

Nuolatiniam profesinių kompetencijų tobulinimo procese, orientuotame į praktikos, aplinkų, priemonių refleksiją, reikia pasitelkti pedagoginio mentoriaus pagalbą.

Pedagogai negali būti palikti vieni spręsti jiems iškilusius klausimus. Reikalingas fasilitatorius, kurio žvilgsnis „iš šalies“ gali padėti pedagogams įgyvendinti refleksijos rezultatus praktikoje. Pagrindinė direktoriaus ir/ arba mentoriaus užduotis yra skatinti komandos refleksijos procesą. Jis gali pastūmėti grupę į „krizę“ (konstruktyvią) kvestionuodamas išsakytas idėjas ir praktiką (pvz.: „ką matai šioje nuotraukoje?“, „ką norėjai tuo pasakyti?“; „ar tai ką mes padarėme šioje aplinkoje atitinka tai, ką planavome?“ ir t.t.). Taip pat mentorius turi visada padėti darbuotojams rasti ryšį tarp vizijos ir jų atliekamų veiksmų.

EDUCAS projekto metu mentoriai ir (arba) direktoriai ir mokslininkai dirbo kartu stengdamiesi padėti ECEC darbuotojams šio proceso metu.

Patarimai ir rekomendacijos

- **Labai svarbu išlaikyti visą komandą orientuotą į tą patį tikslą.** Tarptautinių projektų metu dažniausiai neįmanoma suteikti galimybę visiems komandos nariams dalyvauti visose projekto veiklose: tarptautiniuose mainuose, susitikimuose ir mokymuose. Todėl labai svarbu iš anksto numatyti būdus kaip į procesą įtraukti visus komandos narius. Žemiau apžvelgsime keletą konkrečių pavyzdžių kaip tai padaryti:
 - Planuokite laiką, kuris bus skirtas aktyviai projekte dalyvaujančios grupės „ataskaitoms“ apie tai kas vyksta projekte ir informacijos pasidalinimui su kolegomis, kurie liko namuose. Tokiu būdu visa komanda galės bendrai aptarti ir reflektuoti naujai sužinotus dalykus.
 - Kai tik įmanoma, į projekto veiklą įtraukite kuo daugiau darbuotojų.
 - Leiskite aktyviai nedalyvaujantiems projekte darbuotojams pasijusti jo dalimi. To galima pasiekti skatinant juos eksperimentuoti ir užsiimti veiklomis, kurios yra aptariamoms projekte.
 - Skatinkite aktyviai dalyvaujančius projekte kolegas būti pavyzdžiu keičiant pedagoginę praktiką. Pavyzdžiui, pakeitus aplinką savo grupėje ir konkrečiai parodant galimą to naudą, galima motyvuoti ir kolegas įgyvendinti panašius pokyčius jų grupėse.
- Šiame procese yra **labai svarbi direktoriaus/pedagoginio mentoriaus pagalba.** Jų vaidmuo yra padėti projekte dalyvaujantiems „pastatyti tiltą“ į likusią komandos dalį ir užtikrinti, kad visi jaustųsi vienoje valtyje. Jeigu tai nebus daroma iškyla rizika, kad komandoje susidarys dvi skirtingos grupės, o tai gali kelti įtampą ir nesusipratimus.
- **Nuomonės keitimas:** gali būti sunku padėti dalyviams jų transformacijos procese. Dažnai pradžioje gali įsijungti natūralus pasipriešinimo pokyčiams mechanizmas. Žmonėms gali būti nelengva „atsisakyti“ to, ką jie žino, net jei naujos galimybės jiems ir jų praktikai būtų naudingos. Norint įgyvendinti užsibrėžtus pokyčius reikia investuoti daug laiko, noro ir energijos, o tai ne visada paprasta padaryti. Tačiau būtent šis noras ir energija yra svarbiausi. Kas skatina žmones „pakeisti jų istoriją?“. Kas priverčia juos sakyti „AHA!“? EDUCAS projekte šis procesas daugiausia vyko diskutuojant (tarptautiniu ir vietos lygiu) ir reflektuojant praktiką.
- **Laikas:** norint reflektuoti komandoje ar individualiai, tam reikia laiko. Jei norime, kad pedagogai siektų kokybės, turime suteikti jiems laiko „pagalvoti“ apie šią kokybę ir apie tai, kaip ją realizuoti. Todėl reikia nekontaktinių valandų.

EDUCAS projekto dalyvių pasisakymai

Dalyviai kalba apie motyvaciją, kurios pasisėmė dalyvaudami mainuose ir idėjas, kurias “parsiveš namo”.

“Pažintis su kitomis ECEC įstaigomis iš Italijos ir Belgijos leido mums geriau suprasti kaip mes patys dirbame su savo vaikais. [...] Tai taip pat padėjo mums geriau apmąstyti kaip mes bendraujame su tėvais. Siekdami pagerinti šį bendravimą nusprendėme lauke pastatyti EDUCAS palapinę, kurioje tėvai galėjo pasisakyti apie jiems labiausiai patinkančias ECEC įstaigos aplinkas.” (Lietuva).

“EDUCAS mokymai mums parodė kaip sujungti ugdymą ir priežiūrą kasdinių veiklų metu. [...] Dabar daugiau dėmesio skiriame detalėms. Taip pat išmokome, kad mažųjų priežiūra kasdienės rutinos metu (pvz.: sauskėlių keitimas) gali tapti ir ugdymo akimirka.” (Belgija).

“Kiekviena šalis pristato savo patirtį ir naudojamas darbo su vaikais strategijas. Tai leidžia reflektuoti ir pasirinkti kas įdomiausia ir naudingiausia ir tas žinias parsivežti namo.” (Italija).

EDUCARE IR APLINKOS COVID-19 PANDEMIJOS METU

Krizių periodai yra sudėtingi, tačiau jie gali paskatinti kitaip pažvelgti į savaime suprantamą praktiką ir atrasti naujas galimybes. Todėl baigdami šį leidinį (Toolbox) nusprendėme apžvelgti pamokas, kurias išmokome antrame projekto vykdymo etape, kuriam didelį įtaką padarė COVID-19 pandemija.

COVID-19 situacija atnešė staigių ir netikėtų pokyčių ECEC įstaigų veikloje. Be to privalomos higienos ir saugumo taisyklės turėjo įtakos aplinkų organizavimui. Daugeliu atžvilgių šie pokyčiai buvo suvokiami kaip neigiami dėl akivaizdžių priežasčių (kontaktų stoka su šeimomis, ne tokia jauki atmosfera grupėje, baimė ir pan.) Tačiau buvo įgyvendinti ir kai kurie pozityvūs pokyčiai susiję su aplinkomis ir naudojamomis priemonėmis.

Žemiau pateikiame projekto partnerių įgytą patirtį ir naujausių tyrimų rezultatus apie tai kaip pandemija paveikė ECEC įstaigas kalbant apie aplinkas ir educare:

- ➔ **Kontaktų su šeimomis palaikymas:** ECEC darbuotojai turėjo rasti naujų būdų kaip palaikyti ryšį su šeimomis, nes joms nebebuvo leidžiama gyvai dalyvauti įstaigų veikloje. Dauguma kontaktų prieš karantiną, jo metu ir po jo vyko virtualiai (pvz.: pasakų sekimas, veiklos vaikams ir pan.) ir individualių telefoninių pokalbių būdu ar apsilankymų šeimų namuose (angl.: door-to-door visits) metu. Pastarasis metodas padėjo palaikyti ryšį su socialiai remtinomis šeimomis ir vaikais (nepratusiais prie naudojimosi kompiuteriu, neturinčiais prieigos prie interneto). Dėl šių priežasčių reikėjo sukurti naują "aplinką", kuri galėtų emociškai ir sąveikos prasme sujungti pedagogus ir šeimas per atstumą. Ši nauja praktika, nors ir sudėtinga, suteikė daugybei ECEC specialistų galimybę susipažinti su vaikų šeimų padėtimi, pamatyti kaip jie gyvena, vertinti tai ką jie daro namuose ir pamatyti iššūkius su kuriais jie gali susidurti.
- ➔ **Šeimų ir vaikų sugrįžimas:** Vėl atidarius ECEC įstaigas pedagogai stengėsi gerai apmąstyti kaip iš naujo priimti šeimas ir vaikus, kurie jau lankė jų įstaigą (bet negalėjo joje lankytis karantino metu) ir kaip priimti naujus vaikus ir šeimas. Svarbiausia buvo išlaikyti educare nuostatas prisitaikant prie naujos realybės, kuri orientuota į saugumą ir sveikatą. Belgijoje (FI) mokslo metų pradžioje, kol užsikrėtimų Covid 19 skaičiai dar buvo nedideli, abi ECEC įstaigos, dalyvaujančios projekte, nusprendė leisti tėvams užteiti į įstaigos vidų skirtingai negu dauguma kitų ikimokyklinių įstaigų ir mokyklų.
- ➔ **Lauko erdvės:** Visose trijose šalyse lauko erdvės buvo labiau naudojamos susitikimams su šeimomis, pirmiesiems pokalbiams ir pažinties akimirkoms. Ši praktika gali atverti akis į tai kaip lauko erdvės galima būtų dažniau naudoti su vaikais ir šeimomis ne tik COVID-19 situacijos metu. Tai reiškia, kad reikia iš naujo apgalvoti lauko erdvės organizavimą, baldus ir pan. (pvz.: numatyti suoliukus ar kažką panašaus suaugusieji atsisėsti). Apskritai, krizės metu ECEC lauko erdvės buvo atrastos iš naujo ir lanksčiau naudojamos su vaikais ir šeimomis.
- ➔ **Bendruomenės įtraukimas:** Viena iš Belgijos ECEC įstaigų turi labai nedidelę lauko erdvę, todėl savivaldybė nusprendė leisti centro darbuotojams ir vaikams naudoti dalį viešojo parko, kuris yra šalia centro, pandemijos metu (ir greičiausiai šis leidimas išliks ir jai pasibaigus). Mažas, bet reikšmingas bendruomenės požiūrio į ugdymą pavyzdys.

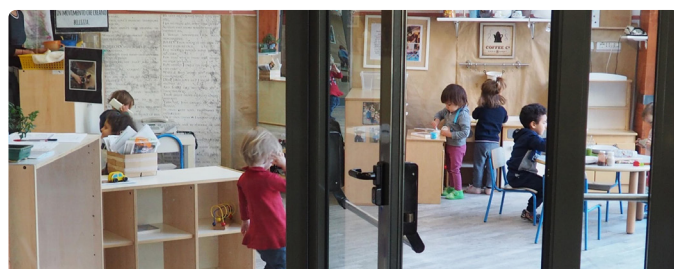

"Kadangi karantino metu kontaktai su šeimomis buvo labiau individualūs, tai suteikė mums galimybę geriau jas pažinti. Pavyzdžiui mes atnešėme vaikams figūrėles, kurias jie turėjo nuspalvinti namuose, bet kai kurios šeimos mums pasakė, kad jie namuose neturi spalvotų pieštukų. Niekada apie tai nepagalvojau."

(Pedagogas iš Belgijos)

<https://vbjk.be/nl/nieuws/2020/5/ho-houd-je-contact-met-maatschappelijk-kwetsbare-gezinnen-in-tijden-van-corona>

- ➔ **Mažesnės grupės:** Reikalavimas dirbti su mažesnėmis vaikų grupėmis padėjo organizuoti „ramesnę“ ir „šiltesnę“ aplinką daugelyje įstaigų. Be to, valgymo procesas vyksta vaikų grupėse (o ne didelėse bendrose erdvėse), o tai pasirodo esanti vertinga praktika tiek vaikams, tiek suaugusiems.
- ➔ **Švarios ir malonios aplinkos skirtos higienai:** Atsižvelgiant į duomenis, kurie buvo surinkti Belgijoje (FI) (Lambert, Van Laere, 2021) rengiant Europos NESET tinklo ataskaitą apie COVID-19 poveikį ECEC (Van Laere et al., 2021), buvo pastebėta, kad įvairios organizacijos nurodė jog darbuotojai ir vaikai labai teigiamai žiūri į dažnesnį aplinkų tvarkymą. Vaikai sakė, kad jiems labiau patinka eiti į tualetą ECEC įstaigose, nes tualetai dabar yra švaresni. Tai yra maža, bet labai svarbi detalė kai yra kalbama apie educare ir aplinkas. Tinkama aplinkų, kuriose vyksta rutininės veiklos, priežiūra yra labai svarbi vaikų gerovei bei vaikų ir suaugusiųjų mokymuisi. Galime daryti išvadą, kad švarus tualetas yra ne tik techninis, bet ir pedagoginis veiksmas.
- ➔ **Aplinkų pertvarkymas atsižvelgiant į naujus reikalavimus:** Italijoje ECEC įstaigų darbuotojai turėjo pertvarkyti įstaigų aplinkas, pavyzdžiui aplinkas, kuriose dienos pradžioje pedagogai pasitinka vaikus ir jų šeimas, o dienos pabaigoje išlydi vaikus. Taip pat darbuotojai turėjo iš naujo apgalvoti kokias medžiagas geriausia naudoti įstaigoje ir kitaip organizuoti grupes. Italijos EDUCAS projekto komanda išbandė „Galvojant apie aplinkas“ metodą ir įsitikino, kad tai yra puikus būdas, suteikiantis galimybę apmąstyti ir įvertinti aplinkas ir kasdienes akimirkas, bei stebėti kas vyksta naujai pertvarkytose aplinkose. Darbuotojai klausė savęs kaip „kraštines aplinkas“ (duris) paversti „įtraukiančiomis ir svetingomis erdvėmis“. Šis klausimas paskatino darbuotojus iš naujo reflektuoti kaip pasitelkti įvairius būdus, kuriais šeimos ir vaikai nori būti laukiami: Kai kurie tėvai atvirtai pasisakė, kad jie pasigenda galimybės užėti į įstaigą ar grupę, kiti teigė, kad jiems ši nauja tvarka patinka. Tokie skirtingi tėvų požiūriai paskatino įstaigos darbuotojus iš naujo persvarstyti jiems buvusias savaime suprantamas koncepcijas ir naujai reflektuoti, kaip atsižvelgti į skirtingus vaikų ir šeimų poreikius (ne tik pademijos metu).

- Bratković, S. (2014). *Professional learning Communities*. Leiden: International Step by Step Association.
- Bennett, J. (2013). A response from the co-author of 'a strong and equal partnership'. In P. Moss (Ed.), *Early Childhood and Compulsory Education. Conceptualising the relationship* (pp. 52-71). London: Routledge.
- Bove, C. (2009). *Ricerca educativa e formazione. Contaminazioni metodologiche*. Milano, Italia: Franco Angeli
- Botta, M., Crepet, P., & Zois, G. (2007). *Dove abitano le emozioni: la felicità ei luoghi in cui viviamo*. Milano: Einaudi.
- Broström, S. (2006). Care and education: towards a new paradigm in early childhood education. *Child and Youth Care Forum*, 35(5/6), pg. 391-409.
- Council of the European Union (2019). *Council Recommendation of 22 May 2019 on High-Quality Early Childhood Education and Care Systems*. Retrieved from: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019H0605\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019H0605(01)&from=EN)
- EDUCAS project (2020). *The meanings of spaces in ECEC centres. A literature review*. <https://www.issa.nl/content/meanings-spaces-ecec-centres-literature-review>
- EDUCAS project (2020). *The points of view of families, professionals, children: Summary of the analysis of the focus groups with staff and parents, and of the drawings and interviews with the children in Belgium, Lithuania, Italy*. <https://www.issa.nl/content/points-view-families-professionals-children>
- EDUCAS project (2021). *Case Study Report Belgium (FL): Re-thinking ECEC spaces/materials by reflecting on practice*. <https://www.issa.nl/content/educas-case-study-belgium-fl-re-thinking-ecec-spaces-materials-reflecting-practice>
- EDUCAS project (2021). *Case Study Report Italy: The space in mind*. <https://www.issa.nl/content/educas-case-study-italy-space-mind>
- EDUCAS project (2021). *Case Study Report Lithuania: Building collaborative learning community*. <https://www.issa.nl/content/educas-case-study-lithuania-building-collaborative-learning-community>
- EDUCAS project (2021). *Policy recommendations: Strengthening the importance of SPACE and EDUCARE approach*. <https://www.issa.nl/content/educas-policy-recommendations-strengthening-importance-space-and-educare-approach>
- Edwards, C. P., & Gandini, L. (2018). The Reggio Emilia approach to early childhood education. In *Handbook of international perspectives on early childhood education* (pp. 365–378). London: Routledge.
- Galardini A. L. (Ed.) (2003), *Crescere al nido. Gli spazi, i tempi, le attività le relazioni*, Carocci, Roma
- Hayes, N. (2008). Teaching Matters in Early Educational Practice: The Case for a Nurturing Pedagogy. *Early Education & Development*, 19(3), 430-440.
- Hulpia, H., Rosiers, M., Van de Weghe, J., Van der Mespel, S., Van Houte, S., Verhaeghe, K. & Van Laere, K., (2020). Supporting the collaboration between ECEC core and assist-ing practitioners. Experiences of two Belgian pilot schools. Ghent: VBJK. https://vbjk.be/files/attachments/.1248/report_Country_Report_Supporting_the_collaboration_between_ECEC_core_and_assisting_practitioners.pdf
- Jensen A.S. (2018) *EduCare: Practitioners' Views on Care, Upbringing and Teaching*. In: Johansson E., Emilson A., Puroila AM. (eds) *Values Education in Early Childhood Settings. International Perspectives on Early Childhood Education and Development*, vol 23. Springer, Cham.
- Kaga, Y., Bennett, J., & Moss, P. (2010). *Caring and learning together. A cross-national study on the integration on early childhood care and education within education*. Paris: UNESCO.
- Lambert, L. & Van Laere, K. (VBJK, January 2021) *NESET II country data report Belgium (FI)*. Unpublished document.
- Langford, R., Richardson, B., Albanese, P., Bezanson, K., Prentice, S. and White, J. (2017). *Caring about care: Reasserting care as integral to early childhood education and care practice, politics and policies in Canada*. *Global Studies of Childhood*, 7(4), 311 –322.

- Malaguzzi, L. (1987). *The hundred languages of children. (I cento linguaggi dei bambini. Exhibition catalogue)* (pp. 16–21). pp. 16–21.
- Malavasi, L., Zoccatelli, B. (2012). *Documentare le progettualità nei servizi e nelle scuole per l'infanzia*. Bergamo: Junior.
- Moss, P. 2013. *The relationship between early childhood and compulsory education: a properly political question*. In *Early Childhood and Compulsory Education: Reconceptualising the relationship*, edited by P. Moss, 2-50. London: Routledge.
- Noddings, N. (2005). What does it mean to educate the whole child? *Educational Leadership*, 63 (1), 8-13.
- Melhuish, E. (2016). *Provision of quality early childcare services . Prepared for the Peer Review in Social Protection and Social Inclusion programme*. Brussels.
- OECD: Organization for economic cooperation and development. (2012). *Starting Strong III: a quality toolbox for Early Child Education and Care*. OECD Publisher.
- Pikler, E. (1979). *Se mouvoir en liberté dès le premier âge*, Paris, P.U.F
- Rayna S., Rubio M. N. (2010), *Coéduquer, participer, faire alliance*, in Rayna S., Rubio M. N., Scheu H. (Eds.), *Parents-professionnels: la coéducation en questions*, Erès, Toulouse, 15-25
- Sharmahd N. (2011), *Ricerca pedagogica e servizi per l'infanzia*, Junior, Bergamo
- Sharmahd, N., Peeters, J. (2019). *Critical reflection, identity interaction. Italian and Belgian experiences in building democracy through pedagogical documentation*. In Formosinho, J., Peeters, J. (Eds.). *Understanding Pedagogic documentation in Early Childhood Education. Revealing and reflecting on high quality learning and teaching*. Routledge. EECERA
- Sharmahd N., Peeters J., Van Laere K., Vonta T., De Kimpe C., Brajković S., Contini L., Giovannini D. (2017); *Transforming European ECEC services and primary schools into professional learning communities: drivers, barriers and ways forward*, NESET II report, Luxembourg: Publications Office of the European Union. doi: 10.2766/74332.
- Tondeur, J., Vaesen, J., Herman, L., Casas, M. B., Touceda Gomez, M. I. (2019). *Inspiratiegids voor klasinrichting en scholenbouw. 21st century skills: de kracht van fysieke leeromgevingen*. Acco: Leuven
- Van der Mespel, S., Brazinha, M., Hulpia, H., Jensen, B., Marquard, M., Režek, M., Sousa, J. (2020). *VALUE Roadmap. Pathways towards strengthening collaboration in early childhood education and care*. Belgium: VBJK
- Van Laere, K., & Vandenbroeck, M. (2016). The (in) convenience of care in pre-school education: examining staff views on *EduCare*. *Early Years*, 38(1), 4-18.
- Van Laere, K., Sharmahd, N., Lazzari, A., Serapioni, M., Brajković, S., Engdahl, I., Heimgaertner, H., Lambert, L., Hulpia, H. (2021). *Governing quality Early Childhood Education and Care in a global crisis. Lessons learned from the Covid 19 pandemic*. NESET report, Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Vuorisalo, M., Rutanen, N., & Raittila, R. (2015). Constructing relational space in early childhood education. *Early Years*, 35(1), 67–79. <https://doi.org/10.1080/09575146.2014.985289>

JRANKIAI

ĮRANKIS 1

Focus grupių organizavimo gairės

Focus grupių tikslai:

- Sužinoti apie **šeimų ir darbuotojų idėjas/ įsitikinimus/ jausmus**, susijusius su ECEC aplinkomis, kuriose yra jų vaikai, ir jų požiūrį į ugdymą ir priežiūrą;
- **Idėjų apie "ideale" šeimoms ir darbuotojams ECEC įstaigą aptarimas** (pagrindinių argumentų išskyrimas).

Mūsų pirminis **tikslas yra ne rezultatų iš trijų šalių palyginimas**, bet atlikto veiklos tyrimo **kontekstualizavimas** remiantis šeimų ir darbuotojų atsakymais.

Focus grupių skaičius:

Buvo organizuojama viena focus grupė, kurioje dalyvavo **mokytojai/ specialistai/ asistentai**, o į kitą focus grupę buvo pakviesti **tėvai**. Šias dvi skirtingas focus grupes organizavo kiekviena ECEC įstaiga (**iš viso vienoje šalyje buvo 4 focus grupės**). Idealiausias focus grupės dalyvių skaičius yra **nuo 6 iki 12 dalyvių**.

Tėvų ir pedagogų atranka focus grupėms:

- **Tėvai**: užtikrinama grupės narių įvairovė (socioekonominis statusas; lytis; skirtingos kultūros atstovai; su mažais/ vyresniais vaikais).
- **Pedagogai**: jeigu ne visi pedagogai dalyvauja, reikia užtikrinti skirtingų dalyvių įtraukimą į grupes – skirtingose grupėse dirbantys pedagogai, dirbantys su mažesniais ar vyresniais vaikais, pedagogai su skirtingu darbo stažu.

Focus grupės organizavimo techniniai aspektai:

- 1) **Iš anksto aptarkite šias gaires ir klausimus su įstaigos direktoriumi** (grįžtamasis ryšys), **bet į šią diskusiją neįtrauktie pačių pedagogų** (kurie vėliau dalyvaus focus grupėje), nes tai gali padaryti įtaką jų atsakymams grupės metu.
- 2) Jeigu focus grupę moderuoja 2 (ar daugiau) žmonės, jų vaidmenis reikia aptarti iš anksto: vienas turėtų būti pagrindinis moderatorius, o kitas – jo asistentas.
 - **Moderatoriaus vaidmuo**: pagrindinis focus grupės koordinatorius, jis/ji praveda įžanginį pasisveikinimą, padeda palaikyti diskusijos eigą, užtikrina "gerą" klimatą grupėje, suteikia galimybę visiems pasisakyti, aktyviai klausosi.
 - **Asistento vaidmuo**: jis/ji užtikrina, kad visos techninės priemonės veikia, užtikrina, kad visi būtų užpildę anagrafinių duomenų anketą (žr.: žemiau), stebi grupę (taip pat ir neverbalinį elgesį), gali pateikti keletą klausimų focus grupės metu jeigu mano, kad to reikia.
- 3) **Pirmo kontakto su dalyviais metu** (prieš pradedant darbą focus grupėje, kai dalyvių prašoma dalyvauti joje) reikia išaiškinti focus grupės ir projekto tikslus. Paaiškinti, kad rezultatai ir kita informacija išliks konfidenciali. Paminėti, kad focus grupė truks apie 2 valandas ir, kad ji bus įrašinėjama ir filmuojama, nes vėliau bus atliekama transkribuotos medžiagos analizė. Paaiškinti, kad vaizdo įrašą matys tik tyrimų komanda.
- 4) **Erdvę skirtą focus grupės** diskusijai paruoškite iš anksto. Dažniausiai dalyviai susėda ratu.
- 5) Focus grupės diskusijos metu yra patariama naudoti **bent vieną garso įrašymo įrenginį ir vieną vaizdo kamerą** su kuria bus filmuojama focus grupės diskusija (be vaizdo kameros yra sudėtinga vėliau analizuojant duomenis suprasti kas kalba kuriuo metu).
- 6) Prieš pradedant focus grupės diskusiją, reikia užtikrinti, kad visi grupės dalyviai užpildė **anagrafinių duomenų anketą**, kuri liks anonimiška. Jos tikslas yra sužinoti daugiau apie grupės sudėtį. Jokie vardai nebus naudojami transkribuotame tekste.

Kaip vesti focus grupės diskusiją – turinys:

Kiekviena focus grupė turėtų skatinti dalyvių dalijimąsi reikšmėmis ir jų kūrimą. Diskusija prasidės išsakant individualius požiūrius, tačiau ji turėtų vystytis susidūrus su skirtingais požiūriais

Svarbiausi aspektai:

- 1) Focus grupės pradžioje **moderatorius visus pasveikina atvykus ir primena grupės tikslus.** Taip pat yra primenama, kad grupės metu surinkti duomenys liks anonimiški ir matomi tik tyrimų komandai ir kad focus grupė bus filmuojama.
- 2) Naudokite **lentelę su temomis**, kuri padės grupės dalyviams jas visas išnagrinėti. Pateikti klausimai atlieka nukreipimo į temą funkciją, svarbu, kad tema būtų išnagrinėta ir kad vedėjas aktyviai klausytųsi ir susietų lentelėje surašytas temas su tuo, ką sako dalyviai.
- 3) Kaip moderatorius, įsitikinkite, kad sutelkiate dėmesį į tai, kaip įvairovė/įtrauktis suvokiama visose srityse, kurias aptarsite su focus grupėmis. Jums nereikia to aiškiai pasakyti dalyviams, tačiau atkreipkite dėmesį į jų pateiktus pavyzdžius ir pabandykite pagilinti su šia tema susijusias sąvokas.
- 4) Moderatorius turi užtikrinti, kad **visi dalyviai turėtų progą pasisakyti.** Ypatingą dėmesį reikia skirti tiems, kurie mažiau pasisako. Moderatorius neturi vertinti kitų pasisakymų ir pats negali atsakyti į klausimus. Būkite pasiruošę atsakyti į tokio pobūdžio dalyvių klausimus jums: "ką jūs turite omenyje?". Atsakymas į tokį klausimą gali daryti įtaką diskusijos eigai (nebent šis klausimas yra naudojamas, kai nežinoma kokio nors termino reikšmė). Tokiais atvejais geriausia atspindėti klausimą pačiam klausiančiajam: "ką tu manai?".
- 5) Norėdami padėti focus grupės dalyviams geriau išnagrinėti temas – naudokite **nuotraukas** (pvz.: ECEC įstaigos lauko erdvės, tualetų, valgyklos, žaidimų kambario ir pan.). Parodykite nuotrauką grupei (geriausia būtų ją rodyti pasitelkiant projektorius) ir klauskite "ką manote apie šią nuotrauką?" arba "ką matote joje?". Tada reikėtų paklausti "ar nuotraukoje yra kažkas kas jums patinka? Kas? Kodėl?", "ar nuotraukoje yra kažkas kas jums nepatinka? Kas? Kodėl?" ir pan. Šio proceso tikslas yra pasitelkti nuotraukas kaip priemonę, skatinančią dalyvius aptarti jų idėjas/ jausmus/ suvokimą susijusius su educare ir aplinkomis. Dažniausiai yra geriau naudoti nuotraukas iš kitų ECEC įstaigų negu to, kuriame vyksta focus grupė. Tokiu būdu grupės dalyviai laisviau išsako savo nuomonę. Tačiau nuotraukų naudojimas nėra privalomas.
- 6) Aptariant kiekvieną temą reikia prašyti, kad dalyviai **pateiktų konkrečius pavyzdžius.** Remdamiesi konkrečiais pavyzdžiais mes galime sužinoti ką tėvai ir pedagogai iš tikrųjų galvoja ir nesulauksime standartizuotų atsakymų. Pavyzdžiui po klausimo "Kaip manote ar svarbu skatinti savarankiškumą valgymo metu?" praplėskite šį klausimą su konkrečiu pavyzdžiu "Kaip manote ar vaikai turėtų patys įsidėti maistą į savo lėkštes?". Tokiu pat būdu, jeigu dalyviai pradeda aptarinėti bendrines sąvokas, prašykite jų pateikti konkrečius pavyzdžius. Pavyzdžiui jeigu dalyvis sako "Manau, kad valgymo aplinka turėtų skatinti vaikų savarankiškumą", jūs galite paklausti "ar galite pateikti kokių nors šio teiginio pavyzdžių?".

ĮRANKIS 2

Klausimynas skirtas focus grupės diskusijai

Klausimynas yra suskirstytas į temas, sritis ir klausimus:

TEMOS = aplinkos aspektai, kuriuos turi išnagrinėti visi focus grupės dalyviai.

SRITYS = konkretūs dalykai, kuriuos turi aptarti visi focus grupės nariai.

KLAUSIMAI = patarimai ir paaiškinimai apie tai kaip sritys gali būti pristatytos focus grupės dalyviams ir aptartos su jais. Kiekviena tyrėjų komanda gali priderinti šią klausimyno dalį prie savo konteksto.

Aptariamose temose ir srityse bus vienodos tiek tėvų tiek ir pedagogų grupėse. Klausimai gali skirtis piklausomai nuo to kokiems dalyviams jie yra užduodami. Tvarka pagal kurią bus diskutuojamos temos, sritys ir klausimai gali skirtis kiekvienoje focus grupėje.

ECEC aplinkų suvokimo vizualizavimas:

Focus grupės pradžioje reikia paimti ECEC įstaigos planą ir jį padėti centre tarp visų dalyvių (ant grindų ar ant stalo). Visos focus grupės metu kai kas nors kalba apie konkrečią aplinką, ją reikia pažymėti su pieštuku ant pateikto plano. Tokiu būdu focus grupės pabaigoje turėsime vizualų įrodymą kaip ECEC aplinkas suvokia pedagogai ir tėvai.

Šio pratimo tikslas yra pamatyti ir išskirti labiausiai aptariamą įstaigos aplinkas ir mažiausiai aptariamą aplinkas. Įstaigos planas su pagal dalyvių pasisakymus pažymėtomis aplinkomis gali padėti plėtoti išsamią diskusiją: jis gali paaiškinti sąvokas ir padeda vizualizuoti skirtingas pedagogų ir tėvų perspektyvas.

Reikia paruošti du ECEC įstaigos planus: vienas iš jų bus naudojamas focus grupėje su tėvais, o kitas focus grupėje su pedagogais. Svarbu naudoti skirtingas spalvas žymint tėvų/ pedagogų nuomonę ir tėvų/ pedagogų supratimą apie vaikų nuomonę (pvz.: raudona spalva žymima "kuri vieta yra tavo mėgstamiausia visame ECEC centre?" ir mėlyna spalva "kokia vieta labiausiai patinka tavo vaikui?").

Kitame puslapyje rasite visą klausimyną.

TEMA	SRITIS	KLAUSIMAI (patarimai)	KLAUSIMAI (patarimai)
		TĖVAI	ECEC PEDAGOGAI
A. VIDINĖ ŽAIDIMAMS SKIRTA ERDVĖ IR ĮJĖIMAS	Sritis A1. Mėgsta-mi- ausia vieta ECEC įstai- goje	1) Kuri ECEC centro vieta jums labiausiai patinka? Kodėl? 2) O jūsų vaikui (jeigu žinote)?	1) Kuri ECEC centro vieta jums labiausiai patinka? Kodėl? 2) Kuri vieta jums patinka mažiausiai? Kodėl? 3) Kurios ECEC centro aplinkos labiausiai patinka daugumai vaikų? Kaip manote kodėl? 4) Kurios aplinkos jiems patinka mažiausiai? Kaip manote kodėl?
	Sritis A2. Namų- ECEC įstaigos tęstinumas	1) Kaip manote ar vaikams yra svarbu rasti ECEC įstaigoje kažką kas jiems primintų namus ir atvirkščiai? Kodėl? 2) Kaip galime to pasiekti? 3) Remdamiesi atsakymais bandykite užduoti tolimesnius klausimus: <i>‘Ką manote apie galimybę vaikui atsinešti kažką iš namų į ECEC įstaigą (lėlę, žaislą, antklodę..)? ; Ar reikėtų tam skirti atskirą vietą, kurioje galėtų būti tie ‘asmeniniai’ daiktai?’</i>	1) Kaip manote ar vaikams yra svarbu rasti ECEC įstaigoje kažką kas jiems primintų namus ir atvirkščiai? Kodėl? 2) Kaip galime to pasiekti? 3) Remdamiesi atsakymais bandykite užduoti tolimesnius klausimus: <i>‘Ką manote apie galimybę vaikui atsinešti kažką iš namų į ECEC įstaigą (lėlę, žaislą, antklodę..)? ; Ar reikėtų tam skirti atskirą vietą, kurioje galėtų būti tie ‘asmeniniai’ daiktai?’</i>
	Sritis A3. Skirtingos priemonės	1) Kaip manote ar svarbu, kad ECEC įstaigoje būtų skirtingos priemonės, kurios yra pritaikytos vaikams pagal jų: • Amžių • Lytį (pvz.: skirtingų lyčių lėlės) • Pomėgius • Pasiekimų lygį • Etniškumą - kultūrą (pvz.: lėlių odos spalva, virtuviniai indai iš kitų šalių...) 2) Kokia jūsų nuomonė apie natūralių/ nestruktūruotų medžiagų naudojimą ECEC įstaigoje?	1) Kaip manote ar svarbu, kad ECEC įstaigoje būtų skirtingos priemonės, kurios yra pritaikytos vaikams pagal jų: • Amžių • Lytį (pvz.: skirtingų lyčių lėlės) • Pomėgius • Pasiekimų lygį • Etniškumą - kultūrą (pvz.: lėlių odos spalva, virtuviniai indai iš kitų šalių...) 2) Kokia jūsų nuomonė apie natūralių/ nestruktūruotų medžiagų naudojimą ECEC įstaigoje?
	Sritis A4. Bendros ir individu- alios erdvės	Ištirkite “bendrų” erdvių (erdvės, kuriose vaikai būna kartu ir jomis dalinasi) ir “individualių” erdvių (erdvės, kuriose vaikai gali būti vieni jeigu to nori) supratimą. 1) Kaip manote ar ECEC įstaigoje turėtų būti erdvės, kuriose vaikai gali žaisti/ būti vieni ir erdvės, kuriose jie gali žaisti grupėse su kitais vaikais? Kodėl? 2) Kaip ECEC įstaiga gali to pasiekti? 3) Kaip manote ar vaikai turėtų turėti galimybę pasirinkti dalyvauti ar nedalyvauti įvairiose veiklose? Kodėl? (Paprastyti pateikti pavyzdžių)	Ištirkite “bendrų” erdvių (erdvės, kuriose vaikai būna kartu ir jomis dalinasi) ir “individualių” erdvių (erdvės, kuriose vaikai gali būti vieni jeigu to nori) supratimą. 1) Kaip manote ar ECEC įstaigoje turėtų būti erdvės, kuriose vaikai gali žaisti/ būti vieni ir erdvės, kuriose jie gali žaisti grupėse su kitais vaikais? Kodėl? 2) Kaip ECEC įstaiga gali to pasiekti? 3) Kaip manote ar vaikai turėtų turėti galimybę pasirinkti dalyvauti ar nedalyvauti įvairiose veiklose? Kodėl? (Paprastyti pateikti pavyzdžių)
	Sritis A5. Įėjimas ir vaikų/ šeimų pasitikimas	1) nors ženklai aplinkoje rodantys, kad Jūs esate laukiami? Kokie? (nuotraukos, informaciniai stendai, užrašai skirtingomis kalbomis, vieta atsisėsti). Panaudoti nuotrauką.	1) Ar, atėjus į įstaigą, Jus pasitinka kokie nors ženklai aplinkoje rodantys, kad Jūs esate laukiami? Kokie? 2) Ar įėjus į įstaigą yra kažkas aplinkoje, kas parodo tėvams ir vaikams, kad jie yra laukiami? Panaudoti nuotrauką.

TEMA	SRITIS	KLAUSIMAI (patarimai)	KLAUSIMAI (patarimai)
B. RUTININIAI MOMENTAI (tualetas, valgymas, miegojimas)	Sritis B1. Higiena ir tualetas	1) Panaudoti nuotrauką. Ką galvojate žiūrėdami į šią nuotrauką? Kaip, Jūsų manymu, žiūrint į šią nuotrauką, vaikams sekasi naudotis tualetu? 2) Diskusijos metu (ir su nuotraukų pagalba) pasistenkite aptarti šiuos aspektus: • Atstumas nuo tualetu iki vaikų kambario (kartais tualetas būna ganėtinai toli nuo vaikų kambario ir tai gali sukelti sunkumų jauniausiems vaikams); • Savarankiškumas (ar svarbu tai, kad vaikai gali eiti į tualetą vieni, vieni nusiplauti rankas?); • Lankstumas (ar vaikai turėtų eiti į tualetą numatytomis valandomis ar į tai reikėtų žiūrėti lanksčiau? Kodėl?); • Privatumas (ar svarbu, kad tarp tualetų būtų durys?); 3) Kurie elementai yra svarbūs ECEC įstaigų tualetuose jūsų nuomone?	1) Patariama naudoti nuotrauką: ką manai apie šią nuotrauką? Kaip manai kaip vaikai "patiria"ėjimo į tualetą veiksmą pagal šią nuotrauką? 2) Diskusijos metu (ir su nuotraukų pagalba) pasistenkite aptarti šiuos aspektus: • Atstumas nuo tualetu iki vaikų kambario (kartais tualetas būna ganėtinai toli nuo vaikų kambario ir tai gali sukelti sunkumų jauniausiems vaikams); • Savarankiškumas (ar svarbu tai, kad vaikai gali eiti į tualetą vieni, vieni nusiplauti rankas?); • Lankstumas (ar vaikai turėtų eiti į tualetą numatytomis valandomis ar į tai reikėtų žiūrėti lanksčiau? Kodėl?); • Privatumas (ar svarbu, kad tarp tualetų būtų durys?); 3) Kurie elementai yra svarbūs ECEC centro tualetuose tavo nuomone? 4) Ar keistumėte ką nors tualetu aplinkoje ECEC įstaigoje? Ką ir kodėl?
	Sritis B2. Valgymo aplinka	1) Patariama naudoti nuotrauką: ką manote apie šią nuotrauką? Kaip vaikams sekasi valgyti, žiūrint į šią nuotrauką? 2) Diskusijos metu (ir su nuotraukų pagalba) pasistenkite aptarti šiuos aspektus: • Valgymui skirta aplinka (didelis/mažas kambarys; didelė/maža grupė...) • Savarankiškumas (ar svarbu leisti vaikams patiems pasiimti maistą, patiems savarankiškai valgyti...); • Bendravimas (ar svarbu, kad valgymo procesas būtų ir sąveikos laikas tarp vaikų ir tarp vaikų ir suaugusių) • Kaip galima realizuoti aukščiau paminėtus aspektus ECEC įstaigoje? 3) Kokie elementai jūsų nuomone yra svarbūs valgymo aplinkoje?	1) Patariama naudoti nuotrauką: ką manote apie šią nuotrauką? Kaip vaikams sekasi valgyti, žiūrint į šią nuotrauką? 2) Diskusijos metu (ir su nuotraukų pagalba) pasistenkite aptarti šiuos aspektus: • Valgymui skirta aplinka (didelis/mažas kambarys; didelė/maža grupė...) • Savarankiškumas (ar svarbu leisti vaikams patiems pasiimti maistą, patiems savarankiškai valgyti...); • Bendravimas (ar svarbu, kad valgymo procesas būtų ir sąveikos laikas tarp vaikų ir tarp vaikų ir suaugusių) • Kaip galima realizuoti aukščiau paminėtus aspektus ECEC įstaigoje? 3) Kokie elementai jūsų nuomone yra svarbūs valgymo aplinkoje? 4) Ar norėtumėte ką nors pakeisti aplinkoje, kurioje vaikai valgo? Ką ir kodėl?

TEMA	SRITIS	KLAUSIMAI (patarimai)	KLAUSIMAI (patarimai)
B. RUTININIAI MOMENTAI (tualetas, valgymas, miegas)	SRITIS B3. Miego aplinka	1) Patarimas naudoti nuotrauką: ką manote apie šią nuotrauką? Kaip vaikams sekasi miegoti, sprendžiant iš šios nuotraukos? 2) Diskusijos metu (su nuotraukų pagalba) pasistenkite aptarti šiuos aspektus: • Vieta ir miego organizavimas (mažas/ didelis kambarys; maža/ didelė vaikų grupė; ar svarbu, kad kambaryje būtų ir kėdės, minkštasuoliai skirti suaugusiems?); • Personalizavimas (ar svarbu, kad kiekvienas vaikas turėtų lovą, kurioje miega kasdien; ar svarbu leisti vaikams miegui atsinešti savo asmeninius užmigti padedančius daiktus (lėles, antklodes ir pan.); ar reikėtų leisti vaikams miegoti tiek kiek jie nori ar tam tikru metu reikia visus pažadinti? Kodėl?) • Kaip galima ECEC įstaigoje įgyventinti aukščiau aptartus aspektus? 3) Kurie aplinkos elementai Jums atrodo svarbūs aplinkoje, kurioje vaikai miega?	1) Patarimas naudoti nuotrauką: ką manote apie šią nuotrauką? Kaip vaikams sekasi miegoti, sprendžiant iš šios nuotraukos? 2) Diskusijos metu (su nuotraukų pagalba) pasistenkite aptarti šiuos aspektus: • Vieta ir miego organizavimas (mažas/ didelis kambarys; maža/ didelė vaikų grupė; ar svarbu, kad kambaryje būtų ir kėdės, minkštasuoliai skirti suaugusiems?); • Personalizavimas (ar svarbu, kad kiekvienas vaikas turėtų lovą, kurioje miega kasdien; ar svarbu leisti vaikams miegui atsinešti savo asmeninius užmigti padedančius daiktus (lėles, antklodes ir pan.); ar reikėtų leisti vaikams miegoti tiek kiek jie nori ar tam tikru metu reikia visus pažadinti? Kodėl?) • Kaip galima ECEC įstaigoje įgyventinti aukščiau aptartus aspektus? 3) Kurie aplinkos elementai Jums atrodo svarbūs aplinkoje, kurioje vaikai miega? 4) Ar norėtumėte ką nors pakeisti aplinkoje, kurioje vaikai miega? Ką ir kodėl?
	Sritis C1. Aplinka skirta tėvams	1) Ar svarbu turėti erdvę skirtą tėvams ECEC įstaigoje? (pvz.: kambarį, kampelį su knygomis skirtomis tėvams ir pan.); Kodėl? 2) Ar svarbu turėti baldų ar kitų objektų skirtų tėvams vaikų žaidimų kambariuose (pvz.: kėdės suaugusiems, minkštasuoliai ir pan.)? Kodėl? Patariame naudoti nuotraukas. 3) Ar tėvams turėtų būti leidžiama užėti į grupes, kai atlydi vaikus į ECEC įstaigą arba kai juos iš jos pasiima? Kodėl? 4) Diskusijos metu stenkitės aptarti: <i>Ką tėvai daro, kai ryte atvyksta į darželį ir, kai pasiima vaiką? Kur jie eina? Kaip jie atsisveikina? Kas palengvintų (ar palengvintų) atsisveikinimo momentą jiems ir vaikams?</i>	1) Ar svarbu turėti erdvę skirtą tėvams ECEC įstaigoje? (pvz.: kambarį, kampelį su knygomis skirtomis tėvams ir pan.); Kodėl? 2) Ar svarbu turėti baldų ar kitų objektų skirtų tėvams vaikų žaidimų kambariuose (pvz.: kėdės suaugusiems, minkštasuoliai ir pan.)? Kodėl? Patariame naudoti nuotraukas. 3) Ar tėvams turėtų būti leidžiama užėti į grupes kai atlydi vaikus į ECEC įstaigą arba kai juos iš jos pasiima? Kodėl? 4) Diskusijos metu stenkitės aptarti: <i>Ką tėvai daro, kai ryte atvyksta į darželį ir, kai pasiima vaiką? Kur jie eina? Kaip jie atsisveikina? Kas palengvintų (ar palengvintų) atsisveikinimo momentą jiems ir vaikams?</i>
C. APLINKA SKIRTA SUAUGUSIEMS	Sritis C2. Aplinka skirta pedagogams		1) Ar svarbu ECEC įstaigoje turėti specialias aplinkas skirtas pedagogams ir specialistams? 2) Kokio pobūdžio aplinka būtų svarbi pedagogui/ specialistui ECEC įstaigoje? 3) Kas turėtų būti būdinga šiai aplinkai?

TEMA	SRITIS	KLAUSIMAI (patarimai)	KLAUSIMAI (patarimai)
D. LAUKO APLINKA	Sritis D1. Buvimas lauke	1) Kaip manote ar svarbu, kad vaikai žaistų lauke? Kodėl? 2) Kokie žaislai/ įranga turėtų būti lauko aplinkoje? 3) Ką manote apie ėjimą į lauką, esant "blogam orui"? 4) Žaidimai lauke gali būti kupini nuotykių ir "rizikos". Ką apie tai manote? (rekomenduojama naudoti nuotraukas) 5) Kaip manote ar ėjimas į lauką turi vykti iš anksto numatytu laiku ar reikia leisti vaikams nuspręsti kada jie nori eiti į lauką? Kodėl? 6) Ką manote apie ECEC įstaigos bendradarbiavimą su kaiminystėje esančia bendruomene?	1) Kaip manote ar svarbu, kad vaikai žaistų lauke? Kodėl? 2) Kokie žaislai/ įranga turėtų būti lauko aplinkoje? 3) Ką manote apie ėjimą į lauką, esant "blogam orui"? 4) Žaidimai lauke gali būti kupini nuotykių ir "rizikos". Ką apie tai manote? (rekomenduojama naudoti nuotraukas) 5) Kaip manote ar ėjimas į lauką turi vykti iš anksto numatytu laiku ar reikia leisti vaikams nuspręsti kada jie nori eiti į lauką? Kodėl? 6) Ką manote apie ECEC įstaigos bendradarbiavimą su kaiminystėje esančia bendruomene?
E. IDEALI APLINKA		1) Kokie idealios ECEC įstaigos aplinkos aspektai jūsų nuomone yra svarbiausi vaikams ir šeimoms?	1) Kokie idealios ECEC įstaigos aplinkos aspektai jūsų nuomone yra svarbiausi vaikams ir šeimoms?

ĮRANKIS 3

Patarimai, kaip transkribuoti focus grupės diskusiją

Po to kai focus grupės diskusija pasibaigia, jūs galite naudoti žemiau pateiktą lentelę, kuri padės transkribuoti diskusiją prieš ją analizuojant:

Data	
Trukmė	
Vieta	
Dalyvių skaičius	
Grupės pristatymas (čia naudojami vardo inicialai. Jie gali būti ir išgalvoti, nes vienintelis jų naudojimo tikslas – atpažinti juos transkribuotame tekste)	Pvz.: tėvų grupė: L. = 3 metų vaiko mama P. = 4 metų vaiko tėtis Pvz.: pedagogų grupė: M = pedagogas, kuris vaikų ugdymu užsiima 20 metų ir šioje įstaigoje dirba 3 metus
Moderatorius	
Asistentas	
Užrašai/ pastebėjimai (šioje vietoje galima rašyti pastebėjimus, kurie gali būti svarbūs vėlesnės analizės metu: bendra atmosfera grupėje, grupės dinamikos pastebėjimai ir pan.)	
Transkribavimas (pavyzdys) 1. V. (moderatorius): Labas rytas, kaip žinote, šiandien čia susirinkome dalyvauti focus grupės, kurios tikslas....., diskusijoje 2. O. :..... 3. P.:	

Analizė

Focus grupės analizės metu, temos ir sritys, nurodytos Įrankyje 2 (skirtame focus grupės vedimui), gali būti naudojamos kaip kodavimo kategorijos.

ĮRANKIS 4

Patarimai, kaip pateikti vaikams užduotį nupiešti įstaigos aplinką

Žemiau rasite gaires, kaip rinkti duomenis naudojant vaikų piešinių ir pokalbio su vaikais metodus.

- **Priemonės:** baltas A4 popieriaus lapas (be linijų ar langelių) ir skirtingų spalvų rašikliai.
- **Laikas:** tiek piešimas (grupėje) tiek ir individualus pokalbis gali trukti tiek kiek reikės.
- **Vaikų amžius:** nuo 3 iki 6 metų.
- **Veiklos vedėjas:** piešimą ir pokalbį gali pravedti tyrėjas arba pedagogas.

Informuoto sutikimo forma

Visų pirma, tėvai turėtų pasirašyti informuoto sutikimo formą, kurioje nurodoma:

- Vaiko vardas ir pavardė
- Vaiko lytis
- Vaiko gimimo data
- Vaiko tautybė
- Lankomos ECEC įstaigos pavadinimas
- Kiek metų vaikas lanko ECEC įstaigą
- Mamos išsilavinimas ir profesija
- Tėvo išsilavinimas ir profesija
- Brolių ar sesių gimimo metai

Duomenų rinkimas turėtų būti vykdomas dviem etapais, kurie yra aprašyti žemiau:

PIRMA DALIS: PIEŠIMAS – GRUPINĖ VEIKLA

1) „Aplinkos“ sąvokos pristatymas vaikų grupei

„Jūsų darželis yra puikus, jį sudaro daugybė vietų, kur galite eiti, vietų, kurios yra pastato viduje ir išorėje“

2) Piešimo pradžia (vykdoma grupėje, bet kiekvienas vaikas piešia savo asmeninį piešinį)

„Dabar aš jūsų paprašysiu pagalvoti apie vietą darželyje, kurioje jums patinka būti. Ši vieta gali būti darželio viduje arba lauke.

Sugalvojote?

Dabar prašau, kad nupieštumėte save toje vietoje, apie kurią galvojate. Jeigu norite galite nupiešti kartu su jumis ir draugus ar auklėtojas, arba tik save, kaip tik norite.

Kai baigsite piešti, atneškite man savo piešinius ir tada aš jūsų paprašysiu papasakoti man ką nupiešėte. Gerai?“
(vaikų sutikimas)

3) Kai vaikas baigia piešinį, paprašykite atiduoti jį jums

☞ Kitoje lapo pusėje užrašykite vaiko vardą.

ANTRA DALIS: INDIVIDUALUS POKALBIS

Susitikite su kiekvienu vaiku individualiam pokalbiui – garso įrašui

Pokalbis turėtų vykti po to kai vaikai baigė piešti. Jis turi vykti atskirame kambaryje, tokiu būdu vaikams bus lengviau susikaupti, bus išvengiama kitų vaikų atsakymų daromos įtakos ir bus užtikrinama geresnė garso įrašo kokybė.

Paprašykite vaiko papasakoti:

- 1) Kas buvo vaizduojama: visi svarbūs piešinio elementai turi būti aiškūs.
 - 2) Kas tie žmonės pavaizduoti piešinyje, ką jie veikia.
- ✍ *Užrašykite vaiko nurodytus elementus ant popieriaus lapo.*

Tada paklauskite vaiko:

- 3) "Taigi tai yra vieta, kurioje tau labiausiai patinka būti... Kodėl tau patinka čia būti?"
 - 4) "Kaip manai, ko šiaime darželiui trūksta, kad jis taptų dar malonesnis ir gražesnis vaikams?"
 - 5) "Ar yra dar kas nors, ką tu norėtum man pasakyti/ papasakoti apie tavo darželį...?"
- ✍ *Užrašykite vaiko atsakymus į lentelę.*

ĮRANKIS 5

Patarimai, kaip su vaiku aptarti jo piešinį

Vaiko vardas ir pavardė:

Užrašykite pagrindinius piešinio elementus	
Kas buvo pavaizduota piešinyje?	<i>Užrašykite juos ir ant piešinio</i>
Kas tie žmonės pavaizduoti piešinyje, ką jie veikia?	
Užrašykite vaiko atsakymus	
“Taigi tai yra vieta, kurioje tau labiausiai patinka būti... Kodėl tau patinka čia būti?”	
“Kaip manai, ko šiaime darželyje trūksta, kad jis taptų dar malonesnis ir gražesnis vaikams?”	
“Ar yra dar kas nors, ką tu norėtum man pasakyti/ papasakoti apie tavo darželį...?”	

ĮRANKIS 6

Trimačio modelio sukūrimo gairės

Aplankykite ECECįstaigą ir nuspręskite, kurios aplinkos trimatį modelį norėsite sukurti

Aplankykite įstaigą, apžvelkite visas aplinkas ir nuspręskite, atsižvelgdami į tyrimo tikslus, kurios aplinkos trimatį modelį norėsite sukurti (grupę? lauko aikštelę? koridorių?) *[mes nusprendėme pavaizduoti grupę].*

1) Išmatuokite erdvę ir padarykite jos nuotraukų

Nubraižykite pasirinktos vietos planą (arba galite pasinaudoti oficialiu mokyklos planu, jeigu jį galite gauti), išmatuokite aplinką ir padarykite jos nuotraukų.

2) Sukonstruokite modelį

Sukonstruokite modelį, kurio dydis tiktų playmobill lėlėms [Mūsų modelis buvo 60x30 cm dydžio]. Modelyje svarbu pavaizduoti grindis, sienas, duris, langus ir baldus [Mes naudojome polistireną ir klijus sienoms ir medieną baldams]. Modelyje nereikia stogo, nes jis trukdytų vaikams matyti modelio vidų ir žaisti su lėlėmis. Taip pat labai svarbu, kad sienos būtų ganėtinai aukštos, kad leistų patogiai sustatyti baldus, bet pakankamai žemos, kad leistų vaikams patogiai žaisti su playmobil lėlėmis modelio viduje.

3) Nudažykite modelį

Nudažykite modelį naudodami tokias pačias spalvas, kurios yra panaudotos grupėje (grindų, sienų, baldų spalvos...) *[Mes naudojome tempera dažus].*

4) Pridėkite detalių

Pridėkite papildomų detalių, kurios padėtų geriau atpažinti grupę trimačiame modelyje. *[Mes pridėjome popieriaus skiautelių, kurios vaizdavo plakatus, medžiagos skiaučių, kurios vaizdavo užuolaidas. Taip pat pridėjome mažų detalių: lėkščių, butelių, knygų ir pan...].*

ĮRANKIS 7

Patarimai, kaip praveisti pokalbį su vaiku apie trimatį modelį

Ši veikla turėtų būti atliekama atskirame kambaryje, kuriame vaikai galėtų geriau susikaupti. Taip pat norint palengvinti analizę, reikėtų veiklą filmuoti ir įrašyti garsą.

1) Parodykite vaikui modelį ir leiskite jam/jai pačiam/pačiai suprasti, ką tas modelis simbolizuoja

Individualaus užsiėmimo metu tyrėjas parodo vaikui modelį ir paklausia ar jis/ji atpažįsta kokia tai vieta. Jeigu modelis yra realistiškas – dažniausiai vaikai jį atpažįsta. Jeigu vaikas neatpažįsta grupės savarankiškai, tai tyrėjas turi jam/jai padėti užduodamas tokio tipo klausimus "Pažiūrėk į tai... ar tai primenu tau kokią gerai pažįstamą aplinką?". Tokie klausimai turėtų būti užduodami iki tol kol vaikas pasakys: "O, taip. Tai yra mano grupė". Tada tyrėjas gali užduoti klausimus, kurie padėtų suprasti ar vaikui tikrai yra aiškus trimatis modelis. Klausimai turėtų būti tokio pobūdžio: "kai ateini ryte, kur dažniausiai būni?" arba "kokia čia vieta?" (pvz.: skaitymo kampelis).

2) Leiskite vaikui pačiam pasirinkti playmobil lėlytes

Po to kai vaikas atpažįsta savo grupę, tyrėjas paprašo jo/jos pasirinkti playmobil lėlytes: vieną, kuri reprezentuotų patį vaiką, dvi, kurios reprezentuotų pedagogus ir tris, kurios reprezentuotų vaiko darželio draugus.

3) Paprašykite vaiko padėti lėlytes modelio viduje

Tyrėjas paprašo vaiko padėti lėlytes į trimačio modelio vidų. Reikėtų padaryti keletą nuotraukų, kurios parodytų vaiko pasirinktas vietas "jo/jos" lėlytei, draugų ir pedagogų lėlytėms.

4) Paklauskite vaiko kodėl lėlės yra išdėstytos būtent taip ir ką jos ten veikia

Tyrėjas paklausia vaiko kodėl kiekviena lėlė yra būtent toje vietoje, į kurią buvo padėta, ir ką ji ten veikia.

5) Paprašykite vaiko papasakoti istoriją apie tai ką lėlės veiks

Tyrėjas paprašo vaiko papasakoti ką lėlės veiks dabar (pvz.: "O kas bus dabar?")

6) Padėkokite vaikui

Užsiėmimui pasibaigus padėkokite vaikui ir nuveskite jį/ją atgal į grupę.

ĮRANKIS 8

Patarimai, kaip analizuoti pokalbį su vaikais apie trimatį modelį

Erdvės, kurias renkasi sau	
Kokias erdves vaikas pasirenka sau?	
Kokia veikla vyksta?	
Erdvės, kurias renkasi draugams	
Kokias erdves vaikas pasirenka draugams?	
Kokia veikla vyksta?	
Erdvės, kurias renaksi pedagogams	
Kokias erdves vaikas pasirenka pedagogams?	
Kokia veikla vyksta?	
Sąveikos vaizdavimas	
Ar vaikas palieka savo lelytę vieną? Ar su 1,2 ar 3 draugais? Ar su 1 ar 2 pedagogais? Ar su keletu draugų ir keletu mokytojų? Ar su visais draugais ir visais ECEC įstaigos pedagogais?	

Kitos kategorijos, kurios yra svarbios konkrečios įstaigos kontekste, gali būti naudojamos veiklos metu siekiant geriau suprasti kaip vaikas vertina skirtingas ECEC aplinkas.

ĮRANKIS 9

Stebėjimo forma

Stebėtojo vardas: Įstaiga: Grupė:

Stebima aplinka: Data: Laikas:

[illegible]

Refleksija – Pagalbiniai klausimai: VAIKAI

KAIP VAIKAI JAUČIASI? (emociniai aspektai/gerovė...)	KO VAIKAI MOKOSI? (kokių socialinių, emocinių, sąveikos įgūdžių)

Refleksija – Pagalbiniai klausimai: APLINKA

KAIP ATRODO APLINKA IR JOJE ESANČIŲ
PRIEMONIŲ PATEIKIMAS?

KOKIUS POKYČIUS GALIMA PADARYTI?

Refleksija – Pagalbiniai klausimai: AŠ

KAIP AŠ JAUČIAUSI ŠIAME KONTEKSTE?
(mintys, emocijos...)

ĮRANKIS 10

Stebėjimų, vykdytų skirtingose įstaigose ir tos pačios įstaigos viduje, aptarimo gairės

Šiomis gairėmis gali naudotis ECEC darbuotojai, kurie stebi kito ECEC centro pedagogų veiklą. Taip pat šios gairės gali būti naudojamos kada stebimi kolegos iš tos pačios ECEC įstaigos. Stebėjimui pasibaigus, turėtų būti organizuojamas bendra refleksija, kurioje dalyvauja stebėtojai ir jų stebėti pedagogai.

Padalinkite stebėjimą į dvi dalis: 1) aprašomoji dalis; 2) interpretacija (ką apie tai galvojate).

Kiekvienas pedagogas gali pasirinkti (kartu su stebimos ECEC įstaigos pedagogais) 2-4 momentus, kurie bus stebimi atidžiau.

Stebėjimo tikslas	Aprašymas
Įėjimas/ vestibulis	Ką veikia vaikai? Ką veikia ECEC pedagogai? (taip pat ką veikia stebėtojas?) Ką veikia tėvai? (jeigu dalyvauja stebėjime)
	Pasirinkite 2 vaikus/ tėvus ir aprašykite kas vyksta kai jie ateina į ECEC įstaigą (kur jie eina, su kuo kalbasi, su kuo bendrauja ir kaip? Ir pan.)
	Ką manote apie tai ką aprašėte?

Stebėjimo tikslas	Aprašymas
Grupė	Kaip yra sutvarkyta grupės aplinka? (veiklos centrai, kaip atskiriamos erdvės) Ar matote naudojamas strategijas, kurios kuria ECEC įstaigos ir namų aplinkos tęstinumą (galimybė atsinešti žaislą iš namų; galimybė nusinešti namo kažką iš ECEC įstaigos; ar aplinkoje atspindėta šeimų įvairovė? Kaip? Ir pan.)
	Stebėkite konkretų momentą grupėje (laisvą žaidimą arba/ir organizuotą veiklą) ir aprašykite kas vyksta (kiek vaikų dalyvauja, kur tai vyksta, kaip jie naudojami aplinka ir priemonėmis, kaip bendrauja vaikai su kitais vaikais ir kaip bendrauja vaikai su suaugusiais)
	Ką manote apie tai, ką aprašėte? (kaip aplinka/priemonės/organizavimas skatina (ar apsunkina) bendravimą; kaip skatina (ar apsunkina) savarankišką mokymąsi; kaip skatina (ar apsunkina) savarankiškumą ir pan.)

Stebėjimo tikslas	Aprašymas
Higiena ir tualetas	Kur yra tualetai? (kur jie yra, atstumas nuo jų iki grupės ir pan.)
	Stebėkite konkretų momentą, kurio metu vaikas/vaikai eina į tualetą ir jį aprašykite (kiek vaikų eina, kada, kaip jie tai daro, su kuo eina ir pan.)
	Ką manote apie tai, ką aprašėte?

Stebėjimo objektas	Aprašymas
Aplinka, kurioje valgoma	Kaip atrodo aplinka, kurioje vaikai valgo? (kur ji yra, didelė/ maža, kaip serviruojami stalai ir pan.)
	Stebėkite momentą, kai vaikai valgo (kas ruošia stalą, kiek vaikų, kiek suaugusių dalyvauja, kur vaikai sėdi, kas ir kaip paduoda maistą, ar vaikai gali patys pasiimti maistą, kaip vyksta bendravimas tarp vaikų, kaip vyksta bendravimas tarp vaikų ir suaugusių, ar vaikai gali nuspręsti, ką valgys, ar vaikams tenka laukti savo eilės, kas vyksta to laukimo metu ir pan.)
	Ką manote apie tai, ką aprašėte?

Stebėjimo objektas	Aprašymas
Miegamasis	Kaip atrodo miegamasis ir jo organizacija? (kurioje vietoje jis yra, didelis/ mažas, ar kiekvienas vaikas turi savo lovą ir pan.)
	Aprašykite kas vyksta miego metu (kiek vaikų, kiek suaugusiųjų, kaip ruošiamasi miegui, koks vyksta bendravimas, ar vaikai gali išeiti iš kambario kai pabunda? Kas nutinka jeigu vaikas nenori miegoti? Ir pan.)
	Ką manote apie tai, ką aprašėte?

Stebėjimo objektas	Aprašymas
Lauko aplinka	Kaip atrodo lauko aplinka? (įranga, žaislai ir pan.)?
	Stebėkite "ėjimo į lauką momentą" ir aprašykite kas vyksta (kiek vaikų, kiek suaugusiųjų, kur vaikai žaidžia, su kuo žaidžia, kaip vyksta bendravimas tarp vaikų, kaip vyksta bendravimas tarp vaikų ir suaugusių, ar vaikai gali pasirinkti žaisti lauke ar viduje? Ir pan.)
	Ką manote apie tai, ką aprašėte?

Stebėjimo objektas	Aprašymas
Erdvė skirta tėvams	Ar įstaigoje yra aplinkų skirtų tėvams?
	Kaip tos erdvės įrengtos? Kaip jos atrodo?
	Jeigu matėte kaip jomis naudojasi tėvai – aprašykite kaip tai vyko.
	Ką manote apie tai?

ĮRANKIS 11

Klausimynas tėvams

Išvardinti teiginiai padeda įvertinti ugdymo(si) aplinkas ikimokyklinėje įstaigoje, grupėje, kurią lanko Jūsų vaikas. Labiausiai Jums tinkantį atsakymą pažymėkite X.

	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Neapsisprendžiu	Sutinku	Visiškai sutinku	Nežinau
1. Fizinė aplinka grupėje yra saugi ir pritaikyta visų vaikų poreikiams.						
2. Grupės aplinka yra estetiška, neperkrauta, primenanti namų aplinką.						
3. Grupės aplinkoje gausu vaizdinės informacijos (plakatai, žemėlapiai, knygos, nuotraukos ir pan.).						
4. Vaikų darbai yra eksponuojami grupės/ įstaigos aplinkoje.						
5. Darželio kieme yra saugi ir tvarkinga vaikų žaidimų aikštelė.						
6. Darželio lauko aplinka yra pritaikyta visapusiškam vaikų ugdymuisi.						
7. Mano vaikas pasitiki auklėtoja, žino, kad prireikus visada sulauks pagalbos.						
8. Užtikrinamas vaiko gyvenimo namuose ir darželyje tęstinumas (vaikai gali iš namų atsinešti jų mėgstamiausius žaislus, kurie padeda jiems greičiau užmigti ar nurimti ir pan.).						
9. Darželis puoselėja tradicijas, organizuoja bendras šventes su tėvais (gimtadieniai, kalendorinės šventės ir pan.).						
10. Darželis kviečia tėvus padėti jiems rinkti temas/projektus/ ekskursijas, kuriuose dalyvaus visa grupė. Tėvai kviečiami dalyvauti ir organizacinėje veikloje.						
11. Darželis sudaro sąlygas mano vaiko poreikių tenkinimui ir jo/jos gabumų plėtojimui.						
12. Ugdymosi erdvių kūrimas ar modifikavimas, priemonių pasirinkimas aptariamas kartu su tėvais.						

ĮRANKIS 12 (PARSISIUNTIMUI)

Klausimynas skirtas šeimų ir pedagogų nuomonei apie ikimokyklinės įstaigos aplinkas išsiaiškinti

Sveiki!

Šis klausimynas yra skirtas šeimoms ir ECEC (Ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros) įstaigų darbuotojams (koordinatoriams, pedagogams, ugdytojams, asistentams). Pagrindinis klausimyno tikslas yra padėti surinkti informaciją apie tai kaip ECEC įstaigų aplinkos ir erdvės yra suvokiamos tų, kurie su jomis susiduria kasdien. Ši informacija bus naudojama siekiant nuolatos gerinti įstaigų aplinkas ir pritaikyti jas suaugusių ir vaikų poreikiams.

Klausimyno pildymas užtruks mažiau negu 10 minučių. Jame jūs rasite klausimus apie aplinkas su kuriomis susiduriate kasdien. Jūsų atsakymai turėtų atspindėti jūsų patirtį: mus domina asmeninė jūsų nuomonė, todėl nėra teisingų ar klaidingų atsakymų į pateiktus klausimus.

Dalyvavimas apklausoje yra savanoriškas. Surinkta informacija bus saugoma ir naudojama absoliučiai anonimišku būdu laikantis Europos privatumo teisės akto (EU) 2016/679 (dar vadinamo GDPR).

Kilus klausimams galite susisiekti su šio projekto tyrėjų atstovu: ***čia rašykite vardus ir kontaktus***

☐ **PAŽYMIU, KAD PERSKAIČIAU IR SUVOKIU AUKŠČIAU PATEIKTĄ INFORMACIJĄ IR SUTINKU DALYVAUTI APKLAUSOJE.**

101 Pildau anketą kaip:

- ☐ Tėvai arba kitas šeimos narys (1)
- ☐ Auklėtoja/as ar mokytoja/as (2)
- ☐ Asistentė/as (3)
- ☐ Pedagoginės veiklos koordinatorė/ius (4)
- ☐ Kita (nurodykite) (5) _____

2) Amžius _____

3) Lytis

- ☐ vyras (1)
- ☐ moteris (2)
- ☐ kita (3) _____

4) Tautybė

- ☐ lietuvis/ė (1)
- ☐ kita (nurodykite) (2) _____

Spauskite **ČIA** norėdami parsisiųsti pilną įrankio versiją

ĮRANKIS 13

“Nuotaikų lenta” ir “Minčių žemėlapis” (angl. “Moodboard” ir “Mindmap”)

CEC įstaigos darbuotojai gali naudoti “Nuotaikų lentą” ir “Minčių žemėlapi” norėdami reflektuoti jų įstaigos aplinkų organizavimą ir juose naudojamas priemones/medžiagas.

- “Nuotaikų lenta” gali būti naudojama kaip pirmas žingsnis stengiantis išsiaiškinti kas pedagogams padeda gerai jaustis jų namų aplinkoje ir patikrinti ar šie aplinkos elementai yra (ar nėra) ECEC įstaigoje, kurioje jie dirba.
- Tada naudodami “minčių žemėlapi” darbuotojai gali sujungti “nuotaikų lentos” paskatintą refleksiją su vaikų ir šeimų poreikiais, ECEC įstaigos vizija bei ugdymo programa ir įvertinti kaip aplinkos/ medžiagos, esančios įstaigoje, kurioje jie dirba, patenkina šiuos poreikius.
- Proceso pabaigoje bus parengtas veiksmų planas, kuris padės transformuoti aplinkas, atsižvelgiant į vaikų ir suaugusių poreikius.

NUOTAIKŲ LENTA

1) Atsiminimai iš vaikystės

Užsimerkite ir galvokite apie malonias vaikystės akimirkas. Ką matote? Ką užuodžiate? Jaučiate? Girdite?

Atsiminimai: trumpa apžvalga (individualiai)	
Aš užuodžiu...	
Aš matau...	
Aš jaučiu...	
Aš girdžiu...	
Aš ragauju...	

2) Aš gerai jaučiuosi namuose, nes...

Kokie elementai/ objektai jums leidžia gerai jaustis namuose (remkitės 5 joslėmis aprašydami)? Kokie elementai/ objektai padėtų jums geriau jaustis (ką pakeistumėte)? Aprašymą padalinkite į “vidaus” ir “lauko” erdves, jeigu reikia.

Namuose jaučiuosi gerai, nes...	
Užuodžiu...	
Matau...	
Jaučiu...	
Girdžiu...	
Ragauju...	

3) Ką galvojate apie jūsų darbo vietą?

- a. Kokie objektai/ elementai, kurie jums padeda gerai jaustis namuose ir kuriuos su malonumu prisimenate iš vaikystės, yra ir ECEC įstaigoje, kurioje dirbate?

- b. Kokių objektų/ elementų jūs pasigendate?

4) Atsižvelgdami į aukščiau pateiktus atsakymus, sukurkite spalvų, paveikslėlių, nuotraukų, kurios jus įkvepia, koliažą, kuris padėtų suprasti kaip geriau pertvarkyti ECEC aplinkas/medžiagas.

MINČIŲ ŽEMĖLAPIS

1) Identifikuokite vaikų ir šeimų poreikius (kaip manote, ko jiems reikia?)

Vaikai	Šeimos
Pvz. Judėjimas	Pvz. Bendravimas su kitomis šeimomis
Bendravimas su bendraamžiais	...
Ramybė	
...	

2) Pagalvokite apie ugdymo programos tikslus ir ECEC įstaigos viziją

Pvz. Vaikai ugdo savarankiškumą: vaikai patys nueina į tualetą;...
Vaikai lavina savo kalbinius gebėjimus...
...

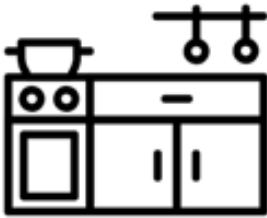
3) Pagalvokite, kaip medžiagos/ baldai/ aplinkos gali patenkinti aukščiau aprašytus poreikius

Vaikai	Šeimos	Tikslas ir vizija
Pvz. Atsižvelgiant į judėjimo poreikį: <i>Žaidimas su kamuoliu, laipiojimas, bėgiojimas...</i>	Pvz. Atsižvelgiant į bendravimo su kitomis šeimomis poreikį: <i>Tėvų kampelio ar kambario kūrimas...</i>	Pvz. Atsižvelgiant į savarankiškumo poreikį: <i>Atviri baldai iš kurių vaikai gali patys pasiimti žaislus, kitas medžiagas...</i>
...	...	...

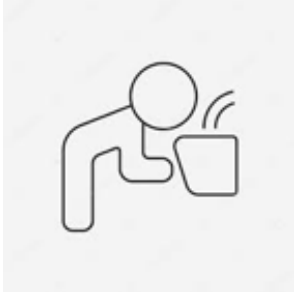
4. Raskite simbolius, kurie vaizduotų medžiagas/ baldus/ aplinkas, atspindinčius identifikuotus poreikius

Pagalvokite ir raskite simbolius, kurie vaizduotų medžiagas/ baldus/ aplinkas.

Žemiau rasite tokių simbolių pavyzdžių. Galite pridėti ir savo sugalvotų.

	Žaidimas su kamuoliu		Priemonės/ žaislai, kuriuos gali pasiekti ir pasiimti patys vaikai
	Veiklos centras		Veiklos centras – "namų aplinka"

	Konstruktoriai		Vieta, kurioje galima laikyti tai, ką vaikai sukonstravo
	Kilimas, ant kurio vaikai žaidžia		Siuvykla/ darbėlių kampelis
	Dviračiai		Vieta judriems žaidimams
	Knygų lentyna, kurią lengvai pasiekia vaikai		Rami vieta, kurioje vaikai gali skaityti
	Rami vieta, kurioje nėra per daug stimulų		Kambarys pedagogams Tėvų kambarys

	Natūrali šviesa		Kėdės suaugusiems
	Minkštasuolis tėvams		Vieta, kurioje galima susėsti ratu "ryto rato" veiklai
	'Tikros' lėkštės, šakutės... valgymui		Stalas skirtas...
	(Kiti pavyzdžiai)		
			
			

5) Paimkite ECEC įstaigos planą ir sudėkite simbolius į jiems skirtas vietas

Kur vaikai gali žaisti su kamuoliu? Kur yra biblioteka? Ir pan.

6) Kurie simboliai surado savo vietą? Kurie nesurado?

- Ar visi simboliai turi jiems skirtą vietą?
- Kurie simboliai neranda vietos ECEC aplinkoje?
- Pieštuku pažymėkite trūkstamus elementus ir tuos, kurie jūsų nuomone, nėra pakankamai atstovaujami

7) Reflektuokite savo atradimus: veiksmų planas

- Reflektuokite su kolegomis ir kartu nuspręskite kokių veiksmų planą reikėtų įgyvendinti stengiantis taip pakeisti aplinkas, kad jos geriau tenkintų vaikų ir suaugusių poreikius. Šia veikla bus siekiama, kad visi identifikuoti simboliai galėtų rasti vietą plane.
- Sukurkite naują ECEC įstaigos planą, kuriame nurodysite ką ir kaip planuojate pakeisti aplinkoje.

Dabar esate pasirengę imtis veiksmų!

ĮRANKIS 14

Klausimynas toje pačioje aplinkoje dirbantiems ugdytojams ir priežiūros paslaugų teikėjams

Šis klausimynas gali būti naudojamas siekiant išsiaiškinti kaip pedagogai ir vaikų priežiūros darbuotojai naudoja ECEC aplinkas, esančias tame pačiame pastate. Gauti atsakymai gali tapti tolimesnės refleksijos ir apmąstymų pagrindu, kaip efektyviau dalintis aplinkomis ir jas keisti/ tobulinti atsižvelgiant į vaikų ir šeimų poreikius naudojantis educare nuostatomis (mokymasis, žaidimas ir priežiūra, kaip absoliučiai tarpusavyje susiję veiksmi).

Žemiau pateikti klausimai taip pat gali tapti pagrindu organizuojant mažas focus grupes, kuriose dalyvautų pedagogai ir vaikų priežiūros darbuotojai. Tokiu būdu focus grupė suteiktų galimybę dalintis nuomonėmis, suvokimu ir idėjomis.

- 1) **Ar yra skirtumų grupės aplinkos organizavime/ planavime tarp ugdymo aplinkos ir vaikų priežiūros aplinkos?**
- 2) **Ar kitos srities darbuotojai naudojasi ta pačia erdve (pedagogai naudojasi vaikų priežiūros erdve ir atvirkščiai)? Jeigu taip, tai kada ir kaip?**
- 3) **Jeigu naudojate ta pačia aplinką, ar yra susitarimų dėl vaidmens, kurį atliekate (pedagogas daro....; o vaikų priežiūros darbuotojas daro....)? Jeigu taip, tai kokie jie?**
- 4) **Ar susitarimai su vaikais ugdymo metu ir priežiūros metu skiriasi? Kaip?**
- 5) **Ar pedagogai gali naudotis medžiagomis iš vaikų priežiūros aplinkos ir atvirkščiai? Kokius susitarimus taikote šiuo atveju?**
- 6) **Kaip galima užtikrinti vaikams malonų ir sklandų perėjimą iš ugdymosi aplinkos į priežiūros aplinką?**

ĮRANKIS 15

Klausimynas skirtas pedagogų refleksijai – sritis – ugdomoji aplinka

Pedagogų refleksija – sritis – ugdomoji aplinka

Kokybės lygis: 0 – Neadekvatus; 1 – Minimalus; 2 – Geras; 3 – Puikus

	0	1	2	3	Įrodymai, praktikos pavyzdžiai
1) Ugdymo(si) aplinka yra saugi, estetiška ir patraukli vaikams.					
2) Ugdymo(si) aplinka yra patogi ir skatinanti imtis įvairios veiklos, individualiai, mažomis grupelėmis ar su visais grupės vaikais.					
3) Ugdymo(si) aplinka suskirstyta į logiškai apibrėžtas mažesnes erdves (pagal ugdomas kompetencijas, veiklos centrus, kampelius ar kt.) su tam tikrai veiklai tinkamomis priemonėmis, skatinančiomis tyrinėti, žaisti ir ugdytis.					
4) Ugdymo priemonės tikslingos, įvairios, skirtingos paskirties, pritaikytos vaikų amžiui ir poreikiams.					
5) Aplinkoje įrengtos erdvės atsipalaidavimui ir ramybei, kur vaikai gali pabūti vieni ir pailsėti.					
6) Užtikrinama, kad kiekvieną dieną nustatytą laiką, vaikai praležia gryname ore .					
7) Įstaigos lauko erdvės panaudojamos visapusiškam vaikų ugdymuisi.					
8) Pedagogai kuria individualius prierašius santykius su kiekvienu vaiku.					
9) Aplinka yra turtinga įvairių socialinių sąveikų situacijomis (su kitais grupės vaikais, su tėvais, su kitais bendruomenės nariais).					
10) Vaikai mokosi saugoti aplinką, ir turi praktinių galimybių prisidėti prie aplinkos puoselėjimo.					

11) Vaikai dalyvauja planuojant, kuriant ir prižiūrint grupės aplinką.					
12) Vaikai naudoja jų amžiui tinkamas skirtingos paskirties priemonės, informacinės ir komunikacinės technologijas.					
13) Siekdamas praturtinti vaikų ugdymąsi ir skatindamas jų socializaciją, naudoju už mokyklos sienų esančius bendruomenės išteklius ir į grupę kviečiu bendruomenės narius.					
14) Ugdymo(si) aplinka skatina vaikus nevengti tam tikros jų amžiui tinkamos ugdymo(si) rizikos .					

Srities UGDYMOSI APLINKA bendras įsivertinimas: _____

Kas man gerai sekasi? _____

Ką norėčiau patobulinti? _____

Ką norėčiau patobulinti artimiausiomis savaitėmis? _____

Kokia patirtimi galiu pasidalinti su kolegomis? _____

Kokios pagalbos norėčiau iš kolegų? _____

ĮRANKIS 16

Klausimai ECEC darbuotojams, padedantys įsivertinti ar aplinka tinkama educare požiūriu

Tualetai ir higienos patalpos:

- Ar tualetai yra pakankamai arti vaikų kambario? Daugiausiai pagalbos reikia vaikams, kurių amžius yra nuo 2 iki 3,5 metų. Tai reiškia, kad aplinka/ infrastruktūra turėtų būti kuriama taip, kad pedagogai galėtų padėti vaikams šio proceso metu (pavyzdžiui tualetai neturėtų būti per toli).
- Ar vaikai gali savarankiškai nuspręsti kada eiti į tualetą (ar jų savarankiškumas ir sprendimų priėmimas yra palaikomas)?
- Ar tualetų ir higienos patalpos yra švarios?
- Ar tualetų ir higienos patalpos yra vėdinamos?
- Ar tualetuose yra mažos durys/ sienelės, kurios vaikams užtikrina privatumą?
- Ar tualetai ir higienos patalpos yra pritaikytos vaikams su specialiais poreikiais?
- Ar tualetai ir higienos patalpos yra tinkamo vaikams dydžio?
- Ar vaikai gali savarankiškai nusiplauti rankas?
- Ar yra pakankamas tualetų, kriauklių kiekis, kuris užtikrina, kad vaikams nereikėtų ilgai laukti savo eilės?
- Ar yra stalas skirtas vaikų, kurie dar nėra įpratę savarankiškai naudotis tualetu, sauskelnų keitimui?

Patalpos, kuriose valgoma:

- Ar vaikai gali valgyti mažose grupėse?
- Ar patalpa, kurioje valgoma turi gerą akustiką, kuri leidžia vaikams maloniai šnekučiuotis tarpusavyje ir su pedagogais valgymo metu?
- Ar patalpos, kuriose valgoma yra vėdinamos?
- Kokios medžiagos yra naudojamos valgymo metu? "Tikrų" lėkščių (keramikinių), šakučių, stiklinių (vietoj plastikinių) naudojimas yra malonesnis ir ugdo supratimą, kad yra pasitikima vaikų gebėjimais.
- Valgomojo aplinka turėtų būti maloni, pažįstama ir švari, tokiu būdu užtikrinama, kad vaikui yra malonu valgyti. Ar patalpoje yra nuotraukų, plakatų, augalų, kurie padeda kurti malonią ir pažįstamą aplinką?
- Ar vaikai dalyvauja stalo serviravimo ir pasiruošimo valgymui procese? Tai yra konkretus educare nuostatų laikymasis praktikoje, nes užsiimdami šia veikla vaikai mokosi rūpintis grupe, saugoti ir rūpintis įrankiais ir aplinka, mokosi skaičiuoti kiek reikės vietų, sudėti lėkštes ir stiklines vienodu atstumu vieną nuo kitos, bendradarbiauja su draugais ir suaugusiais, kalbasi, derasi kas turi atlikti kokį veiksmą ir pan.
- Ar yra pakankamas padėklų vežimėlių skaičius (ant kurių laikomos lėkštes su maistu prieš patiekiant jį vaikams), t.y. atskiras kiekvienai vaikų grupei, tokiu būdu užtikrinama, kad vaikams nereikia ilgai laukti savo eilės, kad galėtų pradėti valgyti?
- Ar suaugusieji sėdi ir valgo kartu su vaikais? Valgymo procesas nėra tik būtinoji paslauga, bet svarbus pedagoginis momentas. Tai reiškia, kad ši veikla turi ir sąveikos kūrimo ir stiprinimo vertę. Jeigu suaugusieji gali atsisėsti ir jaustis patogiai bei ramiai, tai padeda ir vaikams jaustis taip pat.
- Ar valgomojo patalpos yra pritaikytos vaikams su specialiais poreikiais? Ar kreipiamas dėmesys į jų poreikius, kai jiems yra pritaikoma valgymo veikla?

Miegamojo patalpos:

- Ar ECEC įstaigoje yra miegamojo patalpos? Ikimokyklinio ugdymo įstaigoje šios patalpos yra labai svarbios, nes daugumai vaikų reikia miego dienos metu.
- Ar vaikai gali miegoti mažose grupėse?
- Ar miegui skirta vieta yra "rami" ir tyli?
- Ar aplinka skirta miegui gali būti pritemdoma (beveik iki visiškos tamsos)?
- Ar spalvos miegamajame yra švelnios ir "neagresyvios"? (Pvz.: spalvos artimos baltai spalvai yra švelnios, o raudona būtų suprantama kaip agresyvesnė spalva).
- Ar miegamasis yra šalia vaikų žaidimų kambario? Tai palengvina perėjimą iš vienos aplinkos į kitą vaikams, bei padeda pedagogams lanksčiai organizuoti vaikų miegą (vaikai, kurie neužmiega ar anksčiau prabudę vaikai gali ateiti į vaikų žaidimų kambarį).

- Ar miegamajame gera oro cirkuliacija?
- Ar kiekvienas vaikas turi savo asmeninę lovą, asmeninę patalynę, galimybę kaskartą naudoti tą pačią lovą, daiktus, kuriuos atsinešė iš namų (žaislai, kurie padeda užmigti ir nusiraminti)?
- Ar vaikai yra įtraukti į pasiruošimo miegui procesą?
- Ar miegamajame yra patogi vieta skirta pedagogams (kėdė, minkštasuolis)? Suaugusieji, kurie gali atsipalaiduoti, skatina ir vaikus daryti tą patį.

Grupė/ vaikų kambarys:

- Ar vaikų kambaryje yra pakankamai natūralios šviesos?
- Ar yra tiesioginė prieiga prie lauko erdvės? Jeigu ne, ar lauko erdvės pasiekimas yra palengvinamas koku nors būdu?
- Ar vaikų kambariai yra pritaikyti vaikams su specialiais poreikiais?
- Ar vaikų kambario akustika yra gera?
- Kokios priemonės, kuriomis gali naudotis vaikai, yra vaikų kambario aplinkoje? Atidžiai atrinktos ir skirtingos priemonės/ daiktai bei žaislai (daiktai, kurių naudojimas gali būti labai įvairus kaip, pavyzdžiui, skirtingo dydžio kaladėlės, šakelės, smėlis ar kiti natūralūs daiktai) labiau skatina ir ugdo vaikų kūrybiškumą ir mokymąsi negu daiktai/ žaislai, kurie turi vienintelę paskirtį. Vadovaujantis "mažiau yra daugiau" požiūriu – vaikų kambario aplinka turėtų būti kuriama naudojant atidžiai atrinktas priemones/medžiagas (nestruktūruotas, įvairiai naudojamus), kurios suteikia vaikams laisvę atrasti ir kurti. Aplinkos su per dideliu stimulų skaičiumi trukdo vaikams susikaupti ir juos jaudrina, o aplinkos, kuriose vaikai gali naudotis laisvai interpretuojamais daiktais/medžiagomis, skatina vaikų norą mokytis, kurti ir atrasti laikantis jų asmeninio ritmo.
- Ar priemonių / žaislų pasiūla yra įvairi? Pavyzdžiui skirtingi žaislai, skirtingos odos spalvos ir lyties lėlės, knygos, parašytos skirtingomis kalbomis. Tuo pat metu svarbu pasirūpinti priemonėmis/ žaislais, kuriuose vaikai su specialiais poreikiais galėtų save atpažinti.
- Ar vaikų žaidimų kambariuose yra šeimų nuotraukų? Stengiantis palengvinti vaikų adaptaciją ir ECEC pripažinimą kaip pažįstamą aplinką, galima ant sienų pakabinti vaikų ir jų šeimų nuotraukas, kurias galima bus panaudoti pokalbių su vaikais apie jų šeimas metu.
- Ar vaikai gali iš namų atsinešti žaislų/ kitų priemonių taip kurdami kasdienius "tiltus" tarp ECEC įstaigos ir namų?
- Ar vaikai turi savo asmenines dėžes (ar pan.), kuriose gali laikyti savo asmeninius žaislus/ daiktus?
- Ar klasėje yra vietų, pritaikytų žaidimams/ atradimams, bei ir vietų, į kurias galima nueiti ir ramiai pabūti, jeigu to norisi?
- Ar vaikų kambarys yra suskirstytas į veiklos centrus, kurių išsidėstymas yra aiškus vaikams ir kuris padeda jiems spontaniškai pasidalinti į mažesnes grupes?
- Kokios spalvos dominuoja vaikų žaidimų kambaryje (sienos, baldai ir pan.)? Per daug ryškių spalvų gali trukdyti susikaupti, todėl yra patariama rinktis švelnesnes spalvas, kuriomis nudažyti sienas, duris, tokiu būdu užtikrinant ramesnę aplinką. Šilta balta spalva ar balta/ smėlio spalva yra geri ramesnių spalvų pavyzdžiai. Spalvos neturėtų būti per daug ryškios ir reikėtų vengti daugybės skirtingų spalvų vienoje erdvėje.
- Ar vaikų žaidimų kambaryje yra kėdžių/ minkštasuolių skirtų suaugusiems? Pedagogai ir tėvai taip pat turi gerai ir patogiai jaustis grupėje.
- Ar žaislai / priemonės yra lengvai prieinami vaikams? Ar vaikai gali juos paimti savarankiškai? Atviros lentynos, tinkamo vaikams aukščio, kad vaikai patys galėtų pasiimti juos dominančius daiktus, padeda ugdyti vaikų savarankiškumą.

Lauko erdvė:

- Ar lauko erdvė yra tiesiogiai pasiekama iš grupės? Kai reikia pasirinkti, pirmenybę reikėtų teikti jauniausių vaikų grupėms ir jų buvimui arčiau lauko erdvės, nes tai padeda pedagogams paprasčiau naudotis tiek vidinėmis patalpomis tiek ir lauko erdve.
- Ar lauke yra skirtingų priemonių ir įrangos? Pavyzdžiui: vieta pasislėpti, pabūti ramiai, vieta tyrinėjimams, žaidimams, vieta bėgiojimui.
- Ar lauko erdvės yra lengvai prieinamos vaikams su specialiais poreikiais?
- Iš kokių medžiagų yra padaryti lauko žaislai? Plastikiniai žaislai dažniausiai labai greitai susipurvina ir tampa nebeatrauklūs naudojimui. Natūralios ar perdirbtos medžiagos gali būti naudojamos kuriant patrauklias žaidimui skirtas aplinkas: automobilio padangos gali tapti smagiomis laipynėmis, medienos gabalai ar kelmiai gali tapti laiptais vedančiais iki čiuožynės ir pan.
- Lauko aplinka sudaro galimybę geriau pažinti gamtą. Ar lauko erdvėje yra mažas daržas, kuriuo galima rūpintis kartu su vaikais? Ar atliekami gamtos stebėjimai kartu su vaikais?
- Ar vaikai gali naudotis lauko erdve lanksčiai ar jie privalo eiti į lauką visi kartu? Kai lauko ir vidaus erdvės yra šalia viena kitos, vaikai gali rinktis kada kur nori eiti, tai padeda vaikams savarankiškai naudotis lauko erdve pagal jų

poreikius.

- Ar pedagogai gali matyti vaikus, žaidžiančius lauke, patys nebūdami kartu su jais?
- Ar išlaikomas ryšys tarp lauko ir vidaus erdvių, leidžiant vaikams nešti daiktus iš lauko (pvz.: medinės kaladėlės) į vidų ir atvirkščiai?
- Kaip atrodo vieta lauke, kuri leidžia vaikams užsiimti "rizikingu" žaidimu? Ar ši erdvė sudaro sąlygas "rizikos pedagogikai" (angl. risky pedagogy)?
- Ar vaikai gali eiti į lauką esant įvairioms oro sąlygoms? Pavyzdžiui – ECEC įstaigoje galima rasti vietą, kurioje būtų galima laikyti visų vaikų guminius batus.

Jėjimas/ vestibulius:

- Ar prie įėjimo galima rasti stendų kurie parodo ECEC įstaigos identitetą: pavyzdžiui visų darbuotojų nuotraukos, ECEC įstaigos vizijos pristatymas?
- Ar vestibulyje yra kiekvienam vaikui skirtų pakabų (su vaikų nuotraukomis)?
- Ar prie įėjimo į grupę yra suoliukų ir/ arba minkštasuolių ant kurių vaikai ir tėvai gali patogiai prisėsti kai rengiasi/ nusirengia striukes ar aunasi batus?
- Ar yra pakabų skirtų tėvams, kurios aiškiai parodo jog jie yra taip pat laukiami?
- Ar vestibulyje yra minkštasuolis (ar kažkas panašaus) ant kurio tėvai gali prisėsti ir pabendrauti tarpusavyje, gal šalia jo yra kavos aparatas? Kavos gėrimas kartu skatina bendravimą.
- Ar yra žaidimams skirtų kampelių prie įėjimo, kuriais dienos metu arba atėjimo į grupę/ėjimo namo metu gali naudotis mažos vaikų grupelės?
- Ar yra vietos vežimėliams?
- Ar įėjimas yra saugus: vieta dviračiams, perėja?

Aplinka skirta šeimoms:

- Ar ECEC įstaigoje yra baldų skirtų šeimoms, erdvių skirtų šeimoms (prie įėjimo, vaikų žaidimų kambaryje, lauke) kuriose jos jaustųsi laukiamos?
- Ar yra pakankamai kėdžių skirtų suaugusiems, kurias būtų galima patogiai naudoti susitikimams su tėvais?
- Ar yra kabyklų skirtų tėvų striukėms?
- Ar yra tėvams skirtas kambarys (ar bent jau kampelis), kuriame tėvai galėtų prisėsti ryte kai atveda vaikus ir vakare kai juos pasiima, pabendrauti su kitais tėvais ir pedagogais?

Aplinka skirta pedagogams:

- Ar yra baldų (minkštasuolių, kėdžių) skirtų pedagogams vaikų žaidimų kambaryje?
- Ar yra kambarys skirtas darbuotojams, kuriame pedagogai gali susitikti, padiskutuoti, reflektuoti praktiką kartu?
- Ar yra erdvė skirta darbuotojų poilsiui? Stengiantis palaikyti pedagogų gerovę reikėtų jiems skirti erdvę, kurioje jie gali susitikti su kolegomis, aptarti su darbu susijusius klausimus, bei erdvę, kurioje jie galėtų atsipalaiduoti.

... Paskutinė pastaba apie perėjimus iš vienos aplinkos į kitą:

- Kasdienio gyvenimo ECEC įstaigoje metu vyksta keletas perėjimų, kurie neapsiriboja tik atvykimu į grupę ir išvykimu namo. Dienos metu nuolatos vyksta tokie perėjimai, kaipėjimas iš vidaus patalpų į lauką, perėjimas nuo vienos veiklos prie kitos,ėjimas iš grupės į miegamąjį,ėjimas į valgomąjį,ėjimas į tualetą ir pan.
- Planuojant laiką ir aplinkas reikėtų apgalvoti kaip organizuoti perėjimus ramiau ir maloniu vaikams ir pedagogams būdu (pvz.: pedagogai neturėtų būti priversti šaukti jeigu nori, kad visi vaikai juos girdėtų, neturėtų skubėti norint spėti atlikti kokią nors veiklą).
- Vaikai neturėtų būti priversti ilgai laukti aplinkoje, kurioje jie neturi galimybės žaisti/ mokyti/ rūpintis.
- Dažnai įėjimas yra vieta, kurioje vaikams tenka lūkuriuoti kol galiausiai galės užsiimti kita veikla. Tokiu atveju įėjimo aplinka turėtų būti kuriama atsižvelgiant į tai, kad vaikams gali tekti ten laukti. Kartais gali užtekti mažų elementų, kurie praskaidrins vaikų laukimą – skaitymui ar žaidimui skirtas kampelis, augalai, kuriais galima rūpintis ir pan.